
Geconsolideerde jaarrekeningen per 31 december 2016

2016
*Verslag van de raad van bestuur over de geconsolideerde
IFRS-jaarrekening*

I	VOORSTELLING VAN DE P&V GROEP	2
II	GECONSOLIDEERDE JAARREKENINGEN PER 31 DECEMBER 2016.....	5
III	VERSLAG VAN DE COMMISSARIS OVER DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENINGEN .	13
IV	ACTIVITEITENVERSLAG.....	16
V	DOELSTELLINGEN EN BELEID BETREFFENDE RISICOBEBEER	19
VI	TOELICHTINGEN BIJ DE GECONSOLIDEERDE BALANS.....	29
VII	TOELICHTINGEN BIJ DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING	84
VIII	GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM.....	90
IX	HUMAN RESOURCES	90
X	BESTAAN VAN BIJKANTOREN.....	90
XI	TEGENSTRIJDIG BELANG	90
XII	VOORWAARDELIJKE ACTIVA EN PASSIVA	91
XIII	ONDERZOEK EN ONTWIKKELING	91
XIV	TOEPASSING VAN DE IFRS-NORMEN BINNEN DE P&V GROEP	91
	UITGEBREIDE INHOUDSOPGAVE.....	119

Afkortingen

GAAP	Generally Accepted Accounting Principles/Practice
IAS	International Accounting Standard
IASB	International Accounting Standards Board
IFRIC	IFRS Interpretation Committee (ex IFRIC) Interpretations
IFRS	International Financial Reporting Standard
Interpretations	IFRS Interpretations Committee (ex International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC))
WD	Winstdeelname (discretionair)
Shadow accounting	Schaduwboekhouding in het kader van IFRS 4
SIC	Standard Interpretations Committee
S/P	Schade-premieverhouding
NIW	Netto-inventariswaarde (gepubliceerd door het fonds)

I Voorstelling van de P&V Groep

I.A Structuur van de P&V Groep

I.A.1 PSH

PSH cvba is de overkoepelende structuur van de P&V Groep waarin de referentieaandeelhouders vertegenwoordigd zijn.

PSH waarborgt de ethiek en de waarden van de P&V Groep als onderneming die deel uitmaakt van de sociale economie. Ze ziet erop toe dat de strategie en het algemene beleid in de verschillende activiteitsgebieden van de P&V Groep coherent en complementair zijn met de waarden en de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de Groep.

PSH is erkend als coöperatieve vennootschap door de Nationale Raad voor de Coöperatie. Die erkenning betekent dat PSH in overeenstemming met de coöperatieve principes werkt en meer bepaald het democratisch bestuur en het ontbreken van een speculatief doel respecteert.

I.A.2 Belangrijke participaties

I.A.2.a IMA

Sinds 1994 doet de P&V Groep voor de bijstandsverlening aan haar verzekerden een beroep op IMA (Inter Mutuelles Assistance). Begin 2012 versterkte de P&V Groep haar strategisch partnerschap met IMA en nam ze een participatie van 50% in het kapitaal van IMA Benelux en 3,95% in de naamloze vennootschap IMA met maatschappelijke zetel in Niort (Frankrijk).

Dankzij de strategische alliantie met IMA kan de P&V Groep haar klanten in de verschillende verzekeringstakken vernieuwende bijstandsdiensten aanbieden.

I.A.2.b Multipharma

De P&V Groep heeft een belangrijke participatie in de coöperatieve groep Multipharma Group. Deze groep bestaat uit de cvba's Multipharma Group, Multipar, Multipharma, de Voorzorg cvba en iU.

De cvba Multipharma wil een actieve rol spelen in het toegankelijk maken van gezondheidsproducten (voornamelijk geneesmiddelen) en in een kwaliteitsvolle farmaceutische zorg. Haar identiteit steunt op drie sleutelementen: de wil om het apothekersberoep te versterken, de kracht van een geïntegreerd netwerk en de verwijzing naar het samenwerkingsproject. Multipharma baat een netwerk uit van ongeveer 254 apotheken (op 31/12/2016) en een groothandelsdepot. Multipharma is het grootste netwerk van voor het publiek opengestelde apotheken in België.

De Voorzorg, waarvan de zetel zich in Mechelen bevindt, baat 20 apotheken uit en een groothandelsdepot in geneesmiddelen en parafarmaceutische producten. Ze is voornamelijk actief in de regio Antwerpen.

In 1996 werd de cvba iU opgericht in de sector van de producten voor lichaamsverzorging, hygiëne, cosmetica en dieetvoeding. iU baat een parafarmacienetwerk van 22 winkels uit (op 31/12/2016).

I.A.3 Andere participaties

Naast haar deelname in verzekeringsondernemingen bezit de P&V Groep ook participaties in immobiëlenbedrijven en in portefeuillemaatschappijen die rechtstreeks bijdragen aan de uitoefening van haar activiteiten.

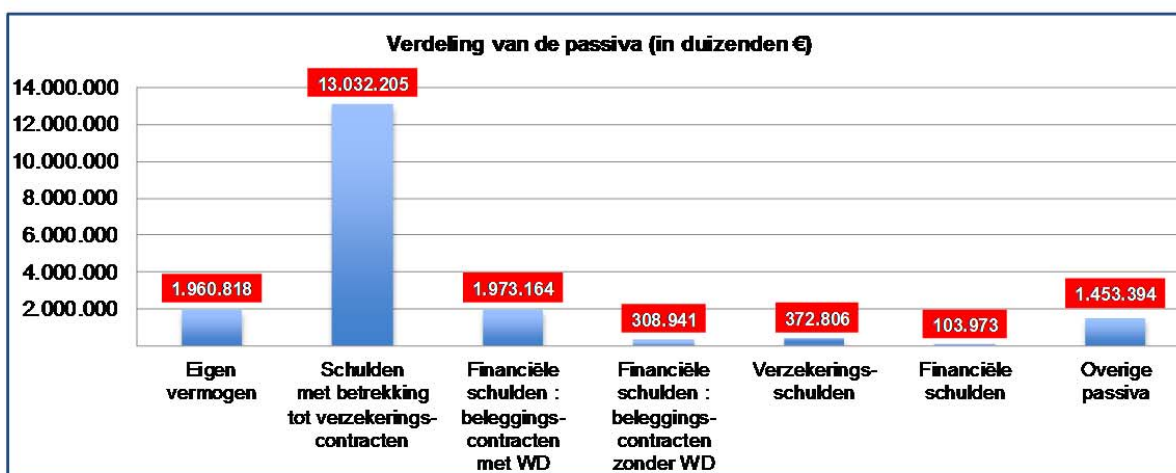
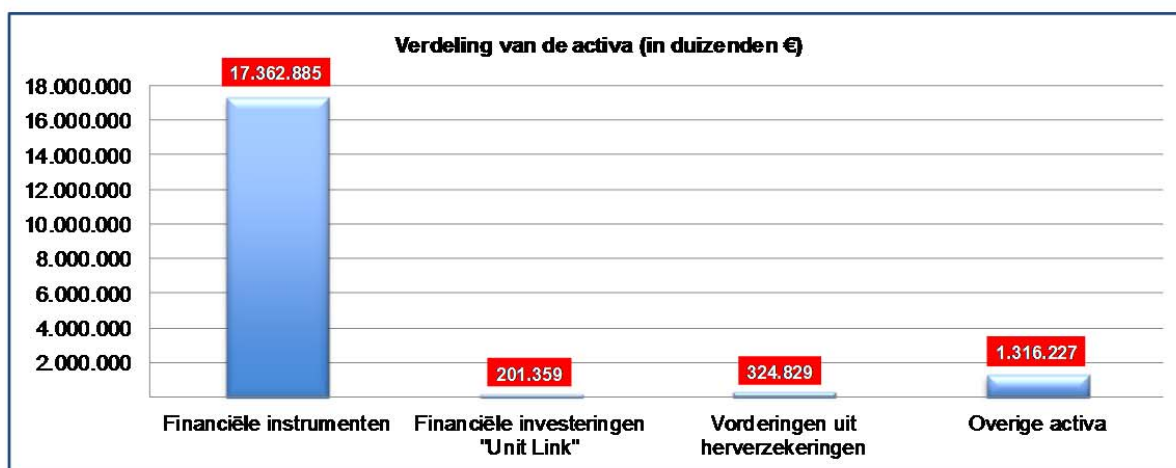
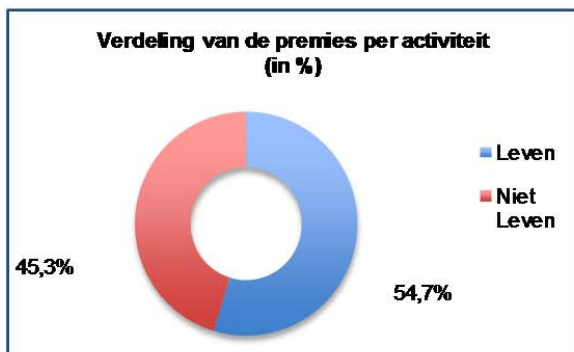
De investeringen nemen ook de vorm aan van nauwe banden met bedrijven voor hypothecaire leningen en coöperaties uit de sociale economie.

Om zo goed mogelijk te voldoen aan de nieuwe reglementaire eisen op het vlak van solvabiliteit (Solvency II) en om haar kapitaal en structuren optimaal te beheren, is de P&V Groep overgegaan tot de fusie door overneming van de maatschappij Vivium nv door P&V Verzekeringen cvba en tot de overdracht van het vermogen van de entiteit P&V Gemeenschappelijke Kas aan diezelfde maatschappij (via een overdracht van universaliteit). Die operaties vonden plaats op 1 januari 2016, zowel op juridisch, boekhoudkundig en fiscaal vlak.

P&V Verzekeringen deelde ook mee dat ze de intentie heeft om over te gaan tot de fusie door overneming van haar dochteronderneming, Arces nv, die actief is op het vlak van de rechtsbijstandsverzekeringen. Deze operatie werd uitgevoerd door middel van een overdracht van het geheel van haar actief en passief, dat voortvloeit uit de actief- en passiefsituatie per 31 december 2016. Juridisch vond die fusie plaats op 1 januari 2017.

I.B Belangrijkste cijfers per 31 december 2016

Totaal balans	19.205.301 K€	Eigen vermogen	1.960.818 K€
Totaal premies	1.584.626 K€	Netto resultaat	120.090 K€
Solvabiliteitsratio	141,4%	Aantal medewerkers	1.714

II Geconsolideerde jaarrekeningen per 31 december 2016

Op 27 april 2017 heeft de raad van bestuur de publicatie goedgekeurd van de geconsolideerde jaarrekeningen van P&V Verzekeringen en haar dochterondernemingen (die samen de P&V Groep vormen) voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2016. P&V Verzekeringen is een coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid ingeschreven in België (ondernemingsnummer BE 0402.236.531; FSMA-code 0058). De maatschappelijke zetel is gevestigd in België te 1210 Brussel, Koningsstraat 151.

De voornaamste activiteiten van de P&V Groep zijn levens- en niet-levensverzekeringen.

De geconsolideerde jaarrekeningen van de P&V Groep werden opgesteld conform de internationale normen voor financiële verslaggeving (IFRS) gepubliceerd door de International Accounting Standards Board (IASB) van kracht in de Europese Unie op 1 januari 2016. De geconsolideerde jaarrekeningen omvatten de jaarrekeningen van de P&V Groep en haar dochterondernemingen per 31 december van elk jaar. Ze worden opgesteld over dezelfde referentieperiode als die van de moedermaatschappij op grond van homogene boekhoudmethoden.

De geconsolideerde jaarrekeningen van de P&V Groep zijn opgesteld op grond van het continuïteitsbeginsel en willen een getrouwe weergave geven van de geconsolideerde jaarrekening, de geconsolideerde resultatenrekening en de geconsolideerde kasstromen.

De minderheidsbelangen vertegenwoordigen het deel van de winst of het verlies en het netto vermogen dat niet in handen is van de groep. Ze worden afzonderlijk vermeld in de resultatenrekening en in het eigen vermogen van de geconsolideerde balans.

De geconsolideerde jaarrekeningen zijn opgesteld in euro, de werkingsmunt van de P&V Groep. De tabellen zijn uitgedrukt in duizenden euro's, tenzij anders vermeld.

II.A Geconsolideerde balans

In duizenden €	Toelichting	2016	2015
Activa			
Immateriële vaste activa	VI.E	31.602	17.094
Bedrijfsgebouwen en materiële vaste activa	VI.F	88.742	93.478
Vastgoedbeleggingen	VI.G	167.666	194.413
Investerings in geassocieerde ondernemingen	VI.A	93.741	81.076
Uitgestelde belastingen	VI.P	610	547
Financiële instrumenten	VI.H	17.362.885	16.220.745
Financiële investeringen "Unit Link"	VI.I	201.359	196.425
Activa uit hoofde van herverzekeringen	VI.J	324.829	337.488
Vorderingen uit verzekeringen	VI.J	83.080	87.927
Overige vorderingen	VI.J	148.543	118.928
Verworven producten	VI.J	7.138	11.834
Activa aangehouden voor verkoop	VI.L	399.789	431.555
Kas en kasequivalenten	VI.M	295.315	300.380
Totaal activa *		19.205.301	18.091.889
Eigen vermogen en passiva			
Uitgegeven kapitaal	VI.N	511	511
Reserves	VI.N	1.959.372	1.752.894
Eigen vermogen - deel van de groep		1.959.883	1.753.405
Eigen vermogen toegekend aan de minderheidsbelangen	VI.N	934	22.940
Totaal eigen vermogen		1.960.818	1.776.346
Achtergestelde schulden	VI.R	260.017	268.517
Schulden met betrekking tot verzekeringscontracten	VI.O	13.032.205	12.403.564
Financiële schulden – beleggingscontracten met WD	VI.O	1.973.164	1.797.103
Financiële schulden – beleggingscontracten zonder WD	VI.O	308.941	274.738
Pensioenen en overige verplichtingen	VI.P	317.024	315.226
Uitgestelde belastingen	VI.Q	280.694	218.767
Verzekeringsschulden	VI.O	372.806	374.830
Financiële schulden	VI.R	103.973	94.369
Schulden met betrekking tot activa aangehouden voor verkoop	VI.L	390.388	426.715
Overige schulden	VI.R	205.271	141.714
Totaal passiva *		17.244.483	16.315.543
Totaal eigen vermogen en passiva		19.205.301	18.091.889

* Conform IAS 1 heeft de P&V Groep alle activa en passiva in volgorde van liquiditeit opgegeven.

II.B Geconsolideerde resultatenrekening

In duizenden €	Toelichting	2016	2015
Bruto premies		1.584.626	1.573.470
Wijziging in voorziening voor niet-verdiende premies		7.450	3.361
Premies afgestaan aan herverzekeraars		(38.780)	(38.201)
Verdiende premies netto van herverzekeringen	VII.A	1.553.296	1.538.631
Verzekeringskosten - netto		(1.013.016)	(1.001.277)
Provisies voor schadegevallen - netto		(71.385)	(16.549)
Provisie voor levensverzekering		(501.425)	(559.567)
Winstdeelname		(5.981)	(10.566)
Overige technische provisies		1.738	8.485
Overige technische lasten		(26.226)	(30.929)
Totaal technische lasten	VII.B	(1.616.293)	(1.610.404)
Technisch resultaat		(62.997)	(71.773)
Courante financiële opbrengsten	VII.C	492.973	515.385
Courante financiële kosten	VII.D	(67.628)	(69.512)
Courant financieel resultaat		425.346	445.873
Niet-courante financiële opbrengsten	VII.C	362.018	423.142
Niet-courante financiële kosten	VII.D	(204.165)	(191.370)
Niet-courant financieel resultaat		157.853	231.772
Totaal financieel resultaat		583.199	677.645
Technisch en financieel resultaat		520.202	605.872
Totaal commissies & overige opbrengsten		994	6.112
Administratieve & operationele kosten	VII.E	(375.714)	(339.505)
Overige opbrengsten (kosten)		(593)	913
Belastingen	VII.F	(34.364)	(94.836)
Resultaat van geassocieerde ondernemingen		9.565	5.732
Netto resultaat van het boekjaar		120.090	184.288
Toe te wijzen aan de:			
groep		119.900	171.784
minderheidsbelangen		191	12.504

Conform IAS 1 heeft de P&V Groep ervoor gekozen om de analyse van de kosten in haar resultatenrekening weer te geven per functie.

II.C Toestand van het geconsolideerde totale resultaat

In duizenden €	Toelichting	2016	2015
Netto resultaat van het boekjaar		120.090	184.288
<i>Niet-gerealiseerde resultaten die kunnen worden overgedragen naar de resultaten van de toekomstige boekjaren van de Groep</i>			
Netto winst (verlies) op kasstroomafdekkingen	VI.H	38.958	2.501
Netto winst (verlies) op activa beschikbaar voor verkoop na aftrek van de shadow accounting	VI.H	44.464	7.565
Niet-gerealiseerde resultaten van deelnemingen volgens vermogensmutatiemethode	VI.A	14	44
Niet-gerealiseerde resultaten overgedragen naar resultaat van het boekjaar	II.D	(109)	939
<i>Niet-gerealiseerde resultaten die niet kunnen worden overgedragen naar de resultaten van de toekomstige boekjaren van de Groep</i>			
Niet-gerealiseerde resultaten op personeelsbeloningen	VI.P	3.517	17.682
Overige posten in de niet-gerealiseerde resultaten		(163.437)	(474)
Niet gerealiseerde resultaten van het boekjaar, na aftrek van belastingen	VI.N	(76.593)	28.258
Totaal resultaat van het boekjaar, na aftrek van belastingen		43.497	212.546
Toe te wijzen aan de:			
groep		51.240	201.705
minderheidsbelangen		(7.743)	10.841
		43.497	212.546

Conform IAS 1 heeft de P&V Groep ervoor gekozen om het nettoresultaat en de niet-gerealiseerde resultaten, minderheidsbelangen inbegrepen, in twee afzonderlijke secties weer te geven. De niet-gerealiseerde resultaten omvatten de opbrengsten en kosten na belasting (met inbegrip van de herclassificatieaanpassingen) die niet in het nettoresultaat geboekt zijn zoals opgelegd of toegestaan door andere IFRS-normen:

- ✚ De variaties in het herwaarderingsoverschot;
- ✚ De herwaarderings in hoofde van de stelsels van het type vaste prestaties;
- ✚ De winsten en verliezen die voortvloeien uit de activa beschikbaar voor verkoop;
- ✚ Het effectieve deel van de winsten en (of) verliezen op kasstroomafdekkingsinstrumenten.

II.D Overzicht van de variaties in het geconsolideerde eigen vermogen

In duizenden €	Toelichting	Eigen vermogen - deel van de groep										
		Uitgegeven kapitaal & reserves verbonden aan het kapitaal	Niet verdeeld resultaat	Reserves mbt activa gehouden voor verkoop	Shadow accounting	Kasstroom- afdekkingen	Reserves IFRS 5	Reserves IAS 19	Reserves op geherwaar- deerde activa	Totaal deel van de groep	Minderheids- belangen	Totaal eigen vermogen
Op 31 december 2014	-	555.203	627.851	1.912.117	(1.376.332)	(9.981)	-	(125.629)	(29.790)	1.553.438	117.628	1.671.067
Netto resultaat van het boekjaar		-	171.784	-	-	-	-	-	-	171.784	12.504	184.288
Niet-gerealiseerde resultaten	VI.N	-	788	(302.624)	310.639	2.501	939	17.957	(280)	29.921	(1.662)	28.259
Totaal resultaat van het boekjaar		-	172.572	(302.624)	310.639	2.501	939	17.957	(280)	201.705	10.841	212.546
Uitgekeerde dividenden	VII.G	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wijzigingen in de perimeter		-	60	-	-	-	-	-	-	60	(105.530)	(105.470)
Overdracht van reserves		23.155	(23.155)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overige		27	-	-	-	-	-	-	(1.824)	(1.796)	-	(1.796)
Op 31 december 2015		578.386	777.327	1.609.492	(1.065.693)	(7.480)	939	(107.672)	(31.893)	1.753.407	22.940	1.776.346
Netto resultaat van het boekjaar		-	119.900	-	-	-	-	-	-	119.900	191	120.090
Niet-gerealiseerde resultaten	VI.N	-	(167.398)	264.011	(209.508)	38.958	(109)	3.267	2.119	(68.660)	(7.934)	(76.593)
Totaal resultaat van het boekjaar		-	(47.498)	264.011	(209.508)	38.958	(109)	3.267	2.119	51.240	(7.743)	43.497
Uitgekeerde dividenden	VII.G	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wijzigingen in de perimeter		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overdracht van reserves		(7.293)	163.178	-	-	-	-	-	-	155.885	(14.263)	141.623
Overige		-	(196.061)	191.142	(106.716)	(895)	-	36.536	75.346	(648)	-	(648)
Op 31 december 2016	VI.N	571.093	696.946	2.064.645	(1.381.917)	30.582	830	(67.869)	45.572	1.959.884	934	1.960.818

II.E Tabel van de geconsolideerde kasstromen

In duizenden €	Toelichting	2016	2015
I. Beginsaldo	<i>VI.M</i>	300.380	273.549
II. Netto kasstromen met betrekking tot de operationele activiteiten		212.034	22.703
1. Kasstromen met betrekking tot de exploitatie		201.859	88.832
1.1. Operationeel resultaat		100.393	(6.731)
1.1.1. Netto resultaat van het jaar		120.090	184.288
1.1.2. Financieel resultaat van investeringsactiviteiten	<i>VII.C et D</i>	(568.262)	(707.367)
1.1.3. Belastingen op het resultaat	<i>VII.F</i>	34.364	94.836
1.1.4. Waardecorrecties op investeringen zonder impact op de kasstromen		(1.991)	40.674
1.1.5. Technische provisies m.b.t. andere verzekeringen en andere aanpassingen		430.510	422.040
1.1.6. Deel van de herverzekeraars in de technische provisies		13.916	(6.896)
1.1.7. Overige rubrieken		71.765	(34.307)
1.2. Wijzigingen van de activa en passiva verbonden aan operationele activiteiten		101.466	95.563
1.2.1. Wijziging van de vorderingen		(26.476)	(1.982)
1.2.2. Wijziging van de vorderingen uit hoofde van herverzekeringsverrichtingen		1.781	12.293
1.2.3. Wijziging van de andere beleggingen		31.508	117.829
1.2.4. Wijziging van de verzekeringsschulden		(5.594)	(19.038)
1.2.5. Wijziging van de overige operationele passiva		60.376	(44.130)
1.2.6. Overige wijzigingen		39.871	30.592
2. Kasstromen uit belastingen en uitgestelde belastingen		10.174	(66.129)
2.1. Belastingsschulden		10.174	(66.129)
III. Netto kasstromen met betrekking tot beleggingsactiviteiten		12.154	112.211
1. Acquisities		(2.173.661)	(2.099.533)
1.1. Betalingen voor het verwerven van aandelen en fondsen		(265.685)	(432.142)
1.2. Betalingen voor het verwerven van obligaties		(1.811.483)	(1.510.835)
1.3. Betalingen voor het verwerven van dochterondernemingen, joint ventures of geassocieerde ondernemingen		-	(98.021)
1.4. Betalingen voor het verwerven/uitgeven van leningen, andere activa en vaste activa		(96.493)	(58.534)
2. Overdrachten		1.649.549	1.499.149
2.1. Opbrengsten uit de verkoop van aandelen en fondsen		130.684	203.075
2.2. Opbrengsten uit de verkoop van obligaties		1.516.148	1.293.556
2.3. Opbrengsten uit de verkoop van dochterondernemingen, joint ventures of geassocieerde ondernemingen		311	1.222
2.4. Opbrengsten uit de verkoop van andere activa (financiële en vaste activa)		2.406	1.296
3. Interesten, dividenden en netto-opbrengsten van investeringsactiviteiten (betaald)		537.454	708.858
4. Andere kasstromen met betrekking tot investeringsactiviteiten		(1.187)	3.737
IV. Netto kasstromen met betrekking tot financieringsactiviteiten		(229.253)	(108.111)
1. Kasstromen met betrekking tot financiering		(251.203)	(116.472)
1.1. Opbrengsten / (Terugbetaling) uit financiële leasing		4.052	8.362
1.2. Opbrengsten / (Terugbetaling) uit uitgifte van andere financiële verplichtingen		(8.500)	817
1.3. Opbrengsten / (Terugbetaling) uit financiering op basis van effecten (REPO)		-	(11.184)
1.4. Opbrengsten / (Terugbetaling) uit andere financiële activa		(246.755)	(114.467)
2. Interesten		21.950	8.361
2.1. Interesten betaald met betrekking tot financiering	<i>VII.C et D</i>	(18.743)	(30.110)
2.2. Interesten ontvangen met betrekking tot financiering	<i>VII.C et D</i>	40.693	38.471
3. Betaalde dividenden		-	-
V. Kapitaalsverhoging vrijgegeven in cash		-	27
VI. Netto toename van geldmiddelen en kasequivalenten	<i>VI.M</i>	(5.064)	26.831
VII. Eindsaldo	<i>VI.M</i>	295.315	300.380

De tabel van de kasstromen is opgesteld in overeenstemming met de norm IAS 7, volgens de indirecte methode, aan de hand van het geconsolideerde nettoresultaat. De tabel maakt een onderscheid tussen de stromen uit de operationele activiteit en de stromen uit beleggings- en financieringstransacties.

De kasstromen die gekoppeld zijn aan de operationele activiteit zijn die stromen die inkomsten opleveren en die niet voldoen aan de criteria voor beleggings- of financieringsstromen. De P&V Groep brengt in deze categorie het nettoresultaat van het boekjaar onder, gecorrigeerd met de componenten van de resultatenrekening zonder invloed op de geldmiddelen en met de variaties in de behoefte aan bedrijfskapitaal om een getrouw beeld te hebben van de netto kasstromen die betrekking hebben op de operationele activiteiten.

De nettokasstromen met betrekking tot de operationele activiteiten zijn ten opzichte van vorig jaar sterk geëvolueerd en gingen van +22,7 miljoen euro naar +212,3 miljoen euro. De opvallendste ontwikkelingen zijn de volgende:

- ✚ Het operationeel resultaat is beïnvloed door het financieel resultaat hernomen in de beleggingsactiviteiten, wat voornamelijk te verklaren is door de niet-gerealiseerde waardevermeerderingen op obligaties die in 2016 (-133,1 miljoen euro) minder belangrijk waren dan in 2015 (-266,2 miljoen euro);
- ✚ De wijzigingen met betrekking tot de overige beleggingen, gekoppeld aan de operationele activiteiten, worden voornamelijk verklaard door de run-off van de activiteit van Euresa Life (hoofdzakelijk tak 23). Die werden op het niveau van de balans hernomen onder 'activa aangehouden voor verkoop', een post die in 2016 (+32,7 miljoen euro) minder belangrijk was dan in 2015 (+83,7 miljoen);
- ✚ De wijzigingen van de overige verplichtingen die voortvloeien uit de bedrijfsactiviteiten worden voornamelijk uitgelegd door de toevoeging aan de voorziening voor het sociaal plan Horizon 2020, terwijl in 2015 een daling van deze verplichtingen werd vastgesteld tengevolge van de terugname van voorzieningen voor mogelijke brugpensioenen;
- ✚ De variatie van de te betalen belastingen wordt verklaard door een sterke vermindering van het netto-resultaat, grotendeels te wijten aan de meerwaarden op obligaties gerealiseerd in 2015, evenals door de fusie van de maatschappij Vivium, die geen fiscale latenties had, met de vennootschap P&V Verzekeringen die op haar beurt forse fiscale latenties heeft.

In 2016 gingen de nettokasstromen met betrekking tot de beleggingsactiviteiten van +112,2 miljoen euro naar +12,2 miljoen euro, voornamelijk als gevolg van aankoop van obligaties.

In 2016 heeft de groep massaal geïnvesteerd in OAT obligaties en minder geïnvesteerd in aandelen en investeringsfondsen in vergelijking met 2015.

In 2015 werden de betalingen uitgevoerd voor de overname van dochterondernemingen, joint ventures of geassocieerde ondernemingen hoofdzakelijk verklaard door de aankoop van de resterende minderheidsbelangen in de vennootschap Vivium teneinde de fusie per absorptie in P&V Verzekeringen op 1 januari 2016 uit te voeren.

De betalingen uitgevoerd voor de aankoop/uitgifte van leningen, vaste en overige activa hebben voornamelijk betrekking op het onderpand gegeven op derivaten, de activatie van informaticaprojecten, de betaling van voorschotten aan verzekeren op hun aangelegde reserves en de betaling van opbrengsten van de verkoop van forward bonds tengevolge van hun vervaldag in 2016.

De nettokasstromen met betrekking tot de financieringsactiviteiten evolueren sterk tussen de 2 boekjaren, van -108,1 miljoen euro naar -251,2 miljoen euro, hoofdzakelijk verklaard door een stijging van de hypothecaire leningen.

Het niveau van de kasmiddelen bevindt zich in 2016 op hetzelfde niveau dan in 2015.

II.F Solvabiliteitsmarge

Tijdens de afgelopen jaren heeft de P&V Groep met succes zijn programma voor de naleving van de nieuwe Solvency II - normen geïmplementeerd. Die normen werden van kracht op 1 januari 2016.

Doorheen dit programma, heeft de P&V Groep de verbetering van zijn risicomanagement verdergezet.

Op 31 december 2016 is de Solvency II - ratio (het in aanmerking komend eigen vermogen / minimumkapitaalvereiste) sterk op het niveau van 141,4 %. Deze ratio blijft op het niveau van de "streefratio". Het vereiste solvabiliteitskapitaal bedraagt 1,157 miljard euro en het eigen vermogen 1,637 miljard euro. Bovendien, met 92,6 % van het eigen vermogen van de hoogste kwaliteit (Tier 1) en 7,4% van het eigen vermogen van superieure kwaliteit (Tier 2), beschikt P&V over een eigen vermogen van uitstekende kwaliteit.

De gedetailleerde informatie met betrekking tot Solvency II is beschikbaar in het rapport SFCR op het niveau van PSH.

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van P&V Verzekeringen CVBA over het boekjaar afgesloten op 31 december 2016

VRIJE VERTALING VAN EEN COMMISSARISVERSLAG MET EEN OORDEEL ZONDER VOORBEHOUD WAARVAN HET ORIGINEEL VOORBEREID WERD IN FRENCH

Overeenkomstig de wettelijke bepalingen, brengen wij u verslag uit in het kader van ons mandaat van commissaris. Dit verslag omvat ons verslag over de geconsolideerde jaarrekening voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2016, zoals hieronder gedefinieerd, en omvat tevens ons verslag betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde eisen.

Verslag over de geconsolideerde jaarrekening - Oordeel zonder voorbehoud

Wij hebben de controle uitgevoerd van de geconsolideerde jaarrekening van P&V Verzekeringen CVBA (“de Vennootschap”) en haar dochterondernemingen (samen “de Groep”) opgesteld in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften. Deze geconsolideerde jaarrekening omvat de geconsolideerde balans op 31 december 2016, het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerde mutatieoverzicht van het eigen vermogen en het geconsolideerde kasstroomoverzicht voor het boekjaar afgesloten op die datum, evenals een toelichting die een overzicht van de voornaamste gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige informatieverschaffing bevat. Het geconsolideerde balanstotaal bedraagt EUR 19.205.301 ('000) en het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten sluit af met een winst van het boekjaar van EUR 120.090 ('000).

Verantwoordelijkheid van het bestuursorgaan voor het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening die een getrouw beeld geeft in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften, alsook voor het implementeren van een interne beheersing die het bestuursorgaan noodzakelijk acht voor het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening die geen afwijkingen van materieel belang bevat, die het gevolg zijn van fraude of van fouten.

Verantwoordelijkheid van de commissaris

Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel over deze geconsolideerde jaarrekening tot uitdrukking te brengen op basis van onze controle. Wij hebben onze controle volgens de internationale controlestandaarden (ISA's) zoals deze in België werden aangenomen, uitgevoerd. Die standaarden vereisen dat wij

aan de deontologische vereisten voldoen alsook de controle plannen en uitvoeren om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de geconsolideerde jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen bedragen en toelichtingen. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de beoordeling door de commissaris, met inbegrip van diens inschatting van de risico's van een afwijking van materieel belang in de geconsolideerde jaarrekening als gevolg van fraude of van fouten. Bij het maken van die risico-inschatting neemt de commissaris de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opstellen door de Vennootschap van de geconsolideerde jaarrekening, die een getrouw beeld geeft, teneinde controlewerkzaamheden op te zetten die in de gegeven omstandigheden geschikt zijn maar die niet gericht zijn op het geven van een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing van de Groep. Een controle omvat tevens een evaluatie van de geschiktheid van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van door het bestuursorgaan gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van de presentatie van de geconsolideerde jaarrekening als geheel.

Wij hebben van de verantwoordelijken en van het bestuursorgaan van de Vennootschap de voor onze controle vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om daarop ons oordeel zonder voorbehoud te baseren.

Oordeel zonder voorbehoud

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van het vermogen en de geconsolideerde financiële toestand van de Groep op 31 december 2016 evenals van haar geconsolideerde resultaten en geconsolideerde kasstromen voor het boekjaar eindigend op die datum, in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals goedgekeurd door de Europese Unie en met de in België van toepassing zijnde wettelijke en reglementaire voorschriften.

Verslag betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde eisen

Het bestuursorgaan is verantwoordelijk voor het opstellen en de inhoud van het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening.

In het kader van ons mandaat en overeenkomstig de Belgische bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde internationale controlestandaarden, is het onze verantwoordelijkheid om, in alle van materieel belang zijnde opzichten, de naleving van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften na te gaan. Op grond hiervan doen wij de volgende bijkomende verklaring die niet van aard is om de draagwijdte van ons oordeel over de geconsolideerde jaarrekening te wijzigen:

Verslag van de commissaris aan de algemene vergadering van P&V Verzekeringen CVBA over het boekjaar afgesloten op 31 december 2016

- Het jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening behandelt de door de wet vereiste inlichtingen, stemt overeen met de geconsolideerde jaarrekening en bevat geen van materieel belang zijnde inconsistenties ten aanzien van de informatie waarover wij beschikken in het kader van ons mandaat.

Brussel, 24 mei 2017

KPMG Bedrijfsrevisoren
Commissaris
vertegenwoordigd door

Karel Tanghe
Bedrijfsrevisor

IV Activiteitenverslag

IV.A Resultaten van 2016

Resultaat van de P&V Groep

Over het jaar 2016 behaalt de P&V Groep een geconsolideerd nettoresultaat van 120,1 miljoen euro (2015: 184,3 miljoen euro). Het aandeel van de P&V Groep bedraagt 119,9 miljoen euro, terwijl 0,2 miljoen euro toegewezen is aan de minderheidsbelangen.

De vermindering van het nettoresultaat kan worden verklaard door de daling van het financieel resultaat met 94,4 miljoen euro, gedeeltelijk gecompenseerd door de verhoging van het technisch resultaat met 8,8 miljoen euro. De overige elementen van het resultaat zijn gestegen met 21,5 miljoen euro.

Technisch resultaat

De verhoging van het technische resultaat met 8,8 miljoen euro wordt verklaard door een toename van de verdiende premies (netto van herverzekeringen) met 14,7 miljoen euro die de vermeerdering van de technische lasten met 5,9 miljoen euro compenseert.

De toename van de brutopremies Leven (+ EUR 16,5 miljoen euro) komt voornamelijk voort uit de stijging van de premies voor groepsverzekering. Voor de tak 21 noteren we een verhoging van de periodieke premies met 4% en van de unieke premies met 15%. De premies van de tak 23 bedragen 3,6 miljoen euro, dit betekent een toename van 0,2 miljoen euro. Op het vlak van het incasso van de individuele levensverzekeringen, stellen we een status-quo vast tegenover 2015. (zie toelichting VII.A)

De daling van de brutopremies Niet-leven (- 5,3 miljoen euro) is hoofdzakelijk te verklaren door de directe zaken die verminderen met 1,5 % na stopzetting van de samenwerking met de zaakaanbrenger 'Aedes' en de beëindiging van de activiteiten in de tak 'Vervoer voor Rekening van Derden'. Niettemin wordt die daling enigszins gecompenseerd door een toename van de aanvaardingscontracten toe te schrijven aan de regularisatie van premies in 2016 van een portefeuille in Ziekte opgezegd in 2015.

Financieel resultaat

Het financieel resultaat is met 94,4 miljoen euro gedaald om in 2016 uit te komen op 583,2 miljoen euro tegenover 677,6 miljoen euro in 2015. We stellen tegelijkertijd een vermindering vast van het niet-courante financieel resultaat (-73,9 miljoen euro) en van het courante financieel resultaat (-20,5 miljoen euro). Deze daling wordt voornamelijk verklaard door een afname van de rendementen op obligaties tegenover 2015 als gevolg van de vernieuwing van de obligatieportefeuille, door de waardering van de derivaten die het financieel resultaat negatief beïnvloeden en door de sterke meerwaarden op de obligatieportefeuille gerealiseerd in de loop van het jaar 2015. (zie toelichting VII.C en toelichting VII.D).

De overige resultaten

We stellen een afname vast met 21,5 miljoen euro, hetzij -400,1 miljoen euro in 2016 tegenover -421,6 miljoen euro in 2015. De belangrijkste schommelingen in die overige resultaten zijn:

- ✚ de commissies en andere inkomsten zijn met 5,1 miljoen euro gedaald. Die daling kan vooral worden verklaard door de impact van de uitbetaling van de winstdeling aan de voormalige leden van P&V Gemeenschappelijk Kas;
- ✚ De overige opbrengsten (kosten) zijn gedaald met 1,5 miljoen, wat verklaard wordt door de terugname van een provisie voor financiële risico's in 2015 voor een bedrag van 1,3 miljoen;
- ✚ de administratieve en operationele kosten zijn met 36,2 miljoen euro toegenomen, wat vooral verklaard kan worden door de toevoeging aan de voorziening voor herstructurering in het kader van het plan Horizon 2020;
- ✚ de belastingen zijn met 60,4 miljoen euro gedaald (van 94,8 miljoen euro in 2015 naar 34,4 miljoen euro in 2016). Die vermindering van de belastingen is toe te schrijven aan een daling van het resultaat voor belastingen van 279,1 miljoen euro in 2015 naar 154,5 miljoen euro in 2016.

IV.B Financiële situatie van 2016

Balans

Het balanstotaal steeg van 18,09 miljard euro in 2015 naar 19,21 miljard euro in 2016, wat neerkomt op een toename met 1.113,4 miljoen euro.

De grootste schommelingen in het actief zijn:

- ✚ De stijging van de immateriële vaste activa met 14,5 miljoen euro, voornamelijk toe te schrijven aan het activeren van de projecten met betrekking tot het nieuwe beheersplatform voor schadegevallen niet-leven, de inbound/outbound digitalisering en de toekomstige platformen voor de onderschrijving, het beheer en de facturatie van zaken niet-leven en leven (geboekte afschrijvingen inbegrepen) (zie toelichting VI.E);
- ✚ De daling van de vastgoedbeleggingen ten belope van 26,7 miljoen euro, verklaart zich hoofdzakelijk door de herclassificatie van het gebouw Cours Saint Michel naar aanleiding van de erfpachtovereenkomst afgesloten op eind 2016, door de herclassificatie van het gebouw Frankrijklei en van de gebouwen Oostende en Brugge naar 'gebouwen aangehouden voor verkoop' (IFRS 5) en door de herwaardering van sommige gebouwen (zie toelichting VI.G);
- ✚ De verhoging van de overige schuldvorderingen met 29,4 miljoen euro wordt verklaard door de toename van de voorziening voor te verhalen schade, door de overdracht van kapitaal die toe te wijzen is aan nederlandse hypothecaire leningen, door de verhoging van de lening Triamant en door de BTW-vordering na het afsluiten van het erfpachtcontract (zie toelichting VI.J);

- ✚ De toename van de financiële instrumenten met een bedrag van 1.142,1 miljoen euro. Deze stijging kan vooral worden verklaard enerzijds door de evolutie van de marktwaarde van de obligatieportefeuille tussen december 2015 en december 2016 en anderzijds door de aankopen gerealiseerd in 2016. Men moet eveneens een vermeerdering van het volume aan hypothécaire leningen noteren (246 miljoen euro), evenals investeringen in de obligatieportefeuille in USD (zie toelichting VI.H);
- ✚ De financiële activa van tak 23 verhogen met 4,9 miljoen euro, wat voornamelijk verklaard kan worden door het financiële resultaat in de tak 23 (zie toelichting VI.I);
- ✚ De post 'Niet-courante activa beschikbaar voor verkoop' is met 31,8 miljoen euro gedaald. Die variatie is hoofdzakelijk te wijten aan de vermindering van de activa van Euresa Life (onderneming in run-off) gedeeltelijk gecompenseerd door de herclassificatie van de gebouwen Frankrijklei, Oostende en Brugge naar 'gebouwen aangehouden voor verkoop voor een waarde van 5,8 miljoen euro (IFRS 5) (zie toelichting VI.L).

De belangrijkste schommelingen in het passief zijn:

- ✚ Een stijging van de technische voorzieningen met 628,6 miljoen euro, wat voornamelijk te verklaren is door een toename van de wiskundige reserves in Leven en een toename van de schaduwboekhouding door een verhoging van de AFS-reserve op de obligaties;
- ✚ Een verhoging van de financiële verbintenissen voor de beleggingscontracten met winstdeelname voor 176,1 miljoen euro. Deze stijging houdt voornamelijk verband met de individuele levensverzekeringscontracten in het kader van pensioensparen en het effect van de variatie van de schaduwboekhouding;
- ✚ De overige schulden stijgen met 63,5 miljoen. Deze stijging is verbonden aan de toevoeging aan de voorziening voor het sociaal plan Horizon 2020, evenals aan de verhoging van de fiscale en commerciële schulden (zie toelichting VI.R);
- ✚ De post 'Niet-courante passiva beschikbaar voor verkoop' daalt met een bedrag van 36,3 miljoen euro door de vermindering van de waarde van de passiva van Euresa Life (onderneming in run off) (zie toelichting VI.L).

V Doelstellingen en beleid betreffende risicobeheer

V.A Risicobeheerstructuur.

De P&V Groep beschikt al jaren over een risicobeheerstructuur, die bestaat uit een geheel van strategieën, processen en procedures noodzakelijk voor het voortdurend identificeren, opvolgen, beheren en verklaren van risico's, waaraan de groep is of zou kunnen blootgesteld zijn, evenals van de onderlinge samenhang tussen deze risico's, op individueel en geaggregeerd niveau.

Deze regeling spitst zich toe op de volgende dimensies:

Strategie en risicobeleid

Een gestructureerd geheel van risicobeleid op strategisch, tactisch en operationeel niveau bepaalt het kader van de regels nodig voor het risicobeheer. Ze dekken alle risico's van de P&V Groep.

Het beleid draagt bij tot het verduidelijken van het verband tussen de objectieven van de P&V Groep en de strategie van het risicobeleid.

Op het niveau van zijn beheersstructuur, heeft P&V Verzekeringen een scheiding voorzien tussen enerzijds, de bedrijfsactiviteiten toegewezen aan een Directiecomité en anderzijds, de definitie van de algemene strategie die aan de Raad van Bestuur toekomt.

- Bijgevolg is het directiecomité belast met het operationele beleid, de uitvoering van het systeem van risicobeheer en de invoering van een adequate organisatorische en operationele structuur, binnen de grenzen van de algemene strategie bepaald door de Raad van Bestuur. Dit operationeel beheer neemt een vaste vorm aan door een overdracht van de bevoegdheden tussen de Raad van Bestuur en het Directiecomité en omvat alle leidinggevende vaardigheden van de Raad van Bestuur, met uitzondering van deze die uitdrukkelijk door de wet aan de Raad van Bestuur zijn voorbehouden.
- De Raad van Bestuur bepaalt de algemene strategie van de onderneming en het risicobeleid en oefent toezicht uit op de activiteiten van de onderneming. Algemeen voert ze alle handelingen uit die hem krachtens het Wetboek van vennootschappen zijn voorbehouden.

Verschillende gespecialiseerde comités van de Raad van Bestuur werden aangesteld:

- ✚ Het Auditcomité zorgt ervoor dat de interne controlemaatregelen binnen het bedrijf bijdragen tot een doeltreffender risicobeheer;
- ✚ Het Risicocomité gaat, wat haar betreft, over tot een evaluatie van de risicostrategie van de Groep en tot de goede werking van de risicomangementfunctie;

- ✚ Het Remuneratiecomité heeft als taak de Raad van Bestuur bij te staan bij de bepaling en de uitvoering van het remuneratiebeleid voor de bestuurders en de leden van het Directiecomité;
- ✚ Het Benoemingscomité heeft als taak de Raad van Bestuur bij te staan bij de bepaling en uitvoering van het Fit & Proper-beleid van de bestuurders en de leden van het Directiecomité.

Het Auditcomité en het Risicocomité zijn volledig samengesteld uit onafhankelijke bestuurders die beantwoorden aan criteria bepaald in het artikel 526ter van het Wetboek der Vennootschappen.

De leden van het Auditcomité beschikken gezamenlijk over een algemene bevoegdheid op het gebied van de activiteiten van de onderneming en inzake boekhouding en audit. Tenminste één van haar leden beschikt over een individuele competentie op het gebied van boekhouding en audit.

De leden van het Risicocomité beschikken elk over de nodige kennis, bekwaamheid, ervaring en aanleg om hun toe te laten de strategie en het niveau van risicotolerantie van de onderneming te begrijpen en te ontwikkelen.

In het streven naar een voortdurende optimalisatie van zijn activiteiten, voert de Raad van Bestuur elk jaar een evaluatie uit van zijn leden, van zijn samenstelling en zijn werking. Tijdens deze beoordeling, gaat de Raad van Bestuur over tot een evaluatie van haar noden en deze van haar gespecialiseerde comités in termen van kennis, ervaring en specialisatie wat betreft het collectieve competentieprofiel bepaald voor de Raad van Bestuur. Hij zorgt er ook voor dat de bestuurders de nodige tijd besteden aan de uitoefening van hun mandaat en de beroepsintegriteit verder rechtvaardigen die voor deze functie nodig is.

De regels toegepast betreffende het verloningsbeleid van de bestuurders en de leden van het Directiecomité zijn de volgende:

- ✚ De bezoldigingen van de bestuurders en van de leden van het Directiecomité zijn bepaald door de Raad van Bestuur op advies van het Remuneratiecomité.
- ✚ De vergoeding van de niet-uitvoerende bestuurders (waaronder de onafhankelijke bestuurders) bestaat uit een vaste wedde en zitpenningen voor elke vergadering van de Raad van Bestuur waaraan zij hebben deelgenomen. De leden van de gespecialiseerde comités genieten van een vaste wedde en van bijkomende zitpenningen waarvan het bedrag schommelt naargelang het comité waartoe ze behoren. Het bedrag van de zitpenningen en van de vaste vergoedingen kan worden gerevalueerd in functie van de marktevolutie en de ontwikkeling van de verantwoordelijkheden. Het is geensins verbonden aan het resultaat van de onderneming.

- ✚ De bezoldiging van de leden van het Directiecomité is toegespitst op de collegialiteit en ligt in de lijn van een degelijk en doeltreffend risicobeheer. Ze is samengesteld uit:
 - Een vaste vergoeding bepaald in functie van de niveaus van toepassing op de markt. Het bedrag van deze wedde is identiek voor elk lid van het Directiecomité, behalve voor de président die van een hogere vergoeding geniet.
 - Een variabele vergoeding, bepaald op basis van een evaluatie, die achteraf wordt uitgevoerd rekening houdend met de situatie van de onderneming en met de kwaliteit van het beheer. De variabele bezoldiging is maximum 25 % van de vaste vergoeding.

- ✚ Het bedrag van de bezoldiging van de bestuurders wordt globaal berekend voor het geheel van de mandaten uitgevoerd binnen de P&V Groep of ter vertegenwoordiging van deze.

Op 31 december 2016, zijn de instanties van de P&V Groep samengesteld als volgt:

Raad van bestuur (*) Onafhankelijke bestuurder

(**) Ontslagnemend bestuurder in 2017

Niet-uitvoerende bestuurders

- Jean-Pascal LABILLE, Voorzitter
- Eric BERTHOUX
- Paul CALLEWAERT
- Victor FABRY
- Hugues FOURNIER
- Alfonso GALANTE
- Max HOOGSTOEL (*)
- Yves GODIN
- Herwig JORISSEN
- Patrick MARNEF
- Jean-Paul PHILIPPOT (*)
- Anne-Marie ROUMIEUX (*)

- Alain THIRION
- Freddy VAN DEN SPIEGEL (*)
- Patrick VERERTBRUGGEN

Uitvoerende bestuurders

- Marc BEAUJEAN
- Francis COLARIS
- Isabelle COUNE (**)
- Philippe DE LONGUEVILLE
- Martine MAGNEE
- Hilde VERNAILLEN

Auditcomité

- Jean-Paul PHILIPPOT (*), Voorzitter
- Max HOOGSTOEL (*)
- Anne-Marie ROUMIEUX (*)
- Freddy VAN DEN SPIEGEL (*)

Risicocomité

- Freddy VAN DEN SPIEGEL (*), Voorzitter
- Max HOOGSTOEL (*)
- Jean-Paul PHILIPPOT (*)
- Anne-Marie ROUMIEUX (*)

Remuneratiecommissie

- Jean-Pascal LABILLE, Voorzitter

- Victor FABRY
- Freddy VAN DEN SPIEGEL (*)

Benoemingscomité

- Jean-Pascal LABILLE, Voorzitter
- Paul CALLEWAERT
- Herwig JORISSEN
- Patrick MARNEF
- Alain THIRION
- Freddy VAN DEN SPIEGEL (*)
- Hilde VERNAILLEN

Directiecomité

- Hilde VERNAILLEN, Voorzitster
- Marc BEAUJEAN, Lid
- Francis COLARIS, Lid
- Isabelle COUNE, Lid (**)
- Philippe DE LONGUEVILLE, Lid
- Martine MAGNEE, Lid

Commissaris

KPMG Bedrijfsrevisoren vertegenwoordigd door Karel TANGHE

Risk governance

De charters en beleidsvormen bepalen het « risk governance-systeem » dat ingevoerd is binnen de P&V Groep. Dit systeem werd zodanig gedefinieerd met het oog op de samenhang tussen de strategie voor risicomanagement en de praktische toepassing ervan, onder meer door de risicobeheerstructuur te integreren in de organisatorische en beslissingsprocessen en dat op elk niveau van de besluitvorming.

Methodologie

De charters en beleidsvormen beschrijven de methodes gebruikt in het kader van het beheer en de evaluatie van risico's zowel kwantitatief als kwalitatief.

In overeenstemming met het beleid voor niet-financieel risicobeheer, berust de kwalitatieve risicobeoordeling hoofdzakelijk op een proces van beoordeling van de risico's en van de kwaliteit van de operationele controles door de operationele teams zelf (« Internal Control / Risk and Control Self-Assessment »). Dit proces is eveneens een fundamenteel onderdeel van het proces ORSA beschreven in het ORSA-beleid.

In termen van een kwantitatieve evaluatie van de risico's, heeft de P&V groep, in het kader van de eerste pijler betreffende Solvency II, geopteerd voor de standaard aanpak en tevens is zij, in het kader van ORSA, de relevantie nagegaan van de hypothesen die deze standaard formule ondersteunen. Deze aanpak wordt beschreven in de beleidsvorm ORSA.

Implementatie en werking

De charters, beleidsvormen, richtlijnen en andere instructienota's en werkwijzen beschrijven de manier waarop de risicobeheerstructuur op het terrein wordt toegepast.

De implementatie en de toepassing van de risicobeheerstructuur, op het niveau van de operationele activiteiten van de onderneming, zijn gebaseerd op een strikte naleving van de rollen en verantwoordelijkheden van de drie verdedigingslijnes.

Reporting

De verschillende beleidsvormen beschrijven de rapporten, opgesteld om een actief, samenhangend en transparant beheer van de betrokken risico's te waarborgen, en de ontvangers van deze rapporten.

Onder deze rapporten bevinden zich onder andere de rapporten ORSA, RSR en SFCR aan het Directiecomité en de Raad van Bestuur die het mogelijk maken het niveau en de evolutie van het risicoprofiel van de onderneming te beoordelen ten opzichte van haar capaciteit inzake risicoabsorptie door rekening te houden met haar risicobereidheid.

Herziening

De risicobeheerstructuur integreert een periodieke herziening door het Directiecomité, minstens één maal per jaar, van zijn doeltreffendheid ten opzichte van de beoogde doelstellingen, zowel strategisch als reglementair. Haar conclusies zijn in het bijzonder hernoemen in haar jaarlijks rapport met betrekking tot de efficiëntie van zijn governance.

V.B Belangrijkste risico's en onzekerheden

Het schema hierna geeft een samenvatting van de risico's waaraan de P&V Groep is blootgesteld en zoals die zijn vastgesteld in de periodieke evaluaties van de risico's en in het bijzonder in haar eigen interne beoordeling van de risico's en de solvabiliteit.

Schema I : Risicotaxonomie¹

Risico van niet-levens-verzekeringen	Risico van levens-verzekeringen	Risico van gezondheids-verzekeringen	Risico Markt	Risico van wanbetaling/Tegenpartijrisico	Operationeel Risico	Liquiditeits-risico	Strategisch Risico en Reputatierisico
Premies en voorzieningen	Sterfte	Gezondheid SLT	Rentevoet	Herverzekering	Operationeel	Financiering	Strategisch
Ramp niet-leven	Langleven	Gezondheid niet-SLT	Aandelen	Afgeleide instrumenten	Conformiteit	Marktliquiditeit	Reputatie
Verval	Kosten leven	Ramp	Vastgoed	Andere	Risicomodel		
	Afkoop		Spread				
	Ramp leven		Wisselkoers				
			Concentratie				
			Basis				

Schema - Taxonomie van de risico's van de P&V Groep

De belangrijkste risico's waaraan de P&V Groep is blootgesteld zijn:

- De marktrisico's en in het bijzonder de risico's verbonden aan een omgeving met lage rentevoeten (vooral voor wat betreft de portfolio's van levensverzekeringen met hoge gewaarborgde rentevoeten en lange looptijd) evenals de aandelenrisico's en het spreidingsrisico van obligaties ;
- De verzekeringsrisico's zijn het verzekeringstechnisch risico, het risico op een tekort aan voorzieningen en het catastroferisico in Niet-Leven;
- De zogenaamde 'niet-financiële risico's' zijn voornamelijk verbonden aan de aanpassingen die nodig zijn om het hoofd te bieden aan de diverse evoluties in zijn omgeving (reglementair, economisch, socio-politiek, technisch).

Een gestructureerd geheel van risicobelevingsvormen op strategisch, tactisch en operationeel niveau bepaalt het geheel van de regels voor het risicobeheer. Ze dekken het geheel van de risico's van de taxonomie van de P&V Groep.

Handelingen om de risico's te verminderen worden opgevolgd en worden regelmatig gerevalueerd.

Marktrisico

Dit risico is verbonden aan het niveau of de volatiliteit van de marktprijzen van financiële producten die een impact hebben op de waarde van de activa en passiva van de desbetreffende onderneming. Het geeft een adequaat beeld van de structurele wanverhouding tussen activa en passiva. De belangrijkste marktrisico's voor de P&V Groep worden hierna beschreven.

Het risicobeheer evenals het liquiditeitsrisico wordt omkaderd door een investeringsbeleid en door ALM die in het bijzonder de doelgroepen en de strategische toewijzigingen van de verschillende klassen op het actief vastlegt. De strategische toewijzigingen van de activa worden zodanig opgebouwd om op lange termijn de verhouding risk/return onder bepaalde contractuele, commerciële of reglementaire vereisten te maximaliseren, rekening houdende met de risicobereidheid van de P&V groep.

Deze beleidsvorm omvat eveneens een geheel van beperkingen om de kredietrisico's en concentratierisico's te beheren.

- Renterisico's:

Dit is het risico op verlies veroorzaakt door bewegingen van de rentevoet en de impact hiervan op de toekomstige kasstromen. De variaties van de rentevoet hebben een invloed op het actief en het passief, zodanig dat de impact van die wijzigingen van de rentevoeten op de economische waarde van de onderneming zal afhangen van de manier waarop de activa en de passiva overeenstemmen.

- Aandelenrisico's:

Dit is het risico op kapitaalverlies veroorzaakt door de koersdaling van de aandelen in de portefeuille. Het risico op aandelen betreft ook de afwezigheid van rendement ten opzichte van die activa. Dat heeft te maken met de afwezigheid van gestorte dividenden niet gecompenseerd door een voldoende stijging van de marktwaarde van het actief.

- Het risico op de spreiding van kredieten:

Dit risico is verbonden aan de gevoeligheid van de waarde van de activa, de passiva en de financiële producten voor veranderingen die invloed hebben op het niveau of de volatiliteit van Credit Spreads ten opzichte van de Risk Free Rate (risicovrije rente).

Verzekeringsrisico's

Het risicobeheer wordt omkaderd door een verzekeringsbeleid en door een herverzekeringsbeleid. Het verzekeringsbeleid bepaalt het kader en de verwachtingen inzake productontwerp en bepaalt het kader van het verzekeringsrisicobeheer. Zij fungeert als leidraad voor de verschillende beleidlijnen van de verzekeringsproducten, die op hun beurt een leidraad zijn voor de activiteit op commercieel gebied, op technisch en operationeel niveau en in termen van het risicobeheer.

Verzekeringstechnisch risico Leven en gezondheidszorg “rente”

Over het algemeen wordt dit risico beheerst door duidelijke en strikte instructies op het vlak van het acceptatie- en risicoselectiebeleid en de prijsstelling ervan. Bovendien worden er in groepsverzekeringen (inclusief arbeidsongeschiktheid) vaak prijs- en contractuele aanpassingen doorgevoerd op grond van de resultaten van een rentabiliteitsonderzoek ;

De belangrijkste verzekeringsrisico's waaraan de P&V Groep is blootgesteld, zijn:

- Sterfterisico:

Het sterfterisico verwijst naar een stijging van de vergoedingen die de maatschappij moet betalen als de verzekerden minder lang leven dan verwacht. Dat kan zich bijvoorbeeld voordoen bij tijdelijke verzekeringscontracten en schuldsaldoverzekeringen.

- Invaliditeits-/arbeidsongeschiktheidsrisico

Dit is het risico op verlies of nadelige veranderingen in de waarde van de verzekeringsverplichtingen als gevolg van schommelingen in het niveau, de ontwikkeling of de volatiliteit van de invaliditeits-, ziekte- en sterftepercentages. In onze verzekeringsportefeuilles gaat het voornamelijk om aanvullende waarborgen in bepaalde levensverzekeringscontracten.

- Kostenrisico:

Dit is het risico op verlies of nadelige veranderingen in de waarde van de verzekeringsverplichtingen als gevolg van schommelingen in het niveau, de ontwikkeling of de volatiliteit van de kosten voor het beheer van de levensverzekeringscontracten. Dit is een vrij groot risico in vergelijking met de andere levensverzekeringsrisico's, rekening houdend met de omvang van de algemene kosten die met deze activiteit gepaard gaan.

- Afkooprisico:

Dit is het risico op verlies of nadelige veranderingen in de waarde van de verzekeringsverplichtingen als gevolg van schommelingen in het niveau, de ontwikkeling of de volatiliteit van het percentage kortingen, polisverval en afkopen van polissen.

- Catastroferisico:

Dit is het risico op verlies of nadelige veranderingen in de waarde van de verzekeringsverplichtingen door grote onzekerheid in verband met extreme of onregelmatige gebeurtenissen, die doorwegen op de hypothesen over prijzen en voorzieningen. Het is in wezen een cumulatief risico.

Verzekeringstechnisch risico Niet-Leven en gezondheidszorg, ander dan rente:

- Premie- en reserverisico:

Dit is het risico op verlies of nadelige veranderingen in de waarde van de verzekeringsverplichtingen als gevolg van schommelingen in het tijdstip, de frequentie en de ernst van de verzekerde gebeurtenissen (premierisico), alsook in het tijdstip en het bedrag van de afhandeling van schadegevallen (reserverisico). Het premie- en reserverisico is in termen van hoeveelheid het tweede grootste risico na het financiële risico.

Het premierisico bij Niet-Leven is vooral het risico dat de prijsstelling die wordt toegepast op de verschillende portefeuilles onaangepast is. Afgezien van het catastroferisico, dat tot een specifieke categorie behoort (zie verder), worden deze risico's beheerst door duidelijke en strikte instructies te volgen bij het acceptatie- en risicoselectiebeleid en de prijsstelling ervan. Gespecialiseerde actuarissen voeren geregeld controles uit op grond van statistische analyse-instrumenten om de aangeboden voorwaarden te verfijnen.

Het risico op onvoldoende dekking bij Niet-Leven gaat vooral over de voorzieningen die zijn aangelegd bij aangifte van de schade. Het departement Schadegevallen evalueert de voorzieningen op forfaitaire of analytische basis, dat wil zeggen dossier per dossier en volgens gedetailleerde procedures. In elk stadium van het dossier worden de verplichtingen opnieuw geëvalueerd, in het bijzonder wanneer er nieuwe informatie is. Er worden ook voorzieningen aangelegd voor opgelopen maar nog niet gerapporteerde schade (IBNR).

Het risico dat hier besproken wordt, is dat de voorzieningen te laag zijn ten opzichte van de effectief te betalen schadevergoeding. Dit risico is vooral van belang voor bepaalde bedrijfstakken waarvoor het een zeer lange tijd kan duren voordat het totale bedrag van de schadevergoeding vast te stellen is (bijvoorbeeld bij BA lichamelijke letsels).

Diverse statistische en actuariële methoden worden toegepast om na te gaan of de voorzieningen volstaan. Een onafhankelijk advies wordt verstrekt door de actuarissen betreffende de aanleg van provisies of die wel of niet voldoende was.

- **Catastroferisico:**

Dit is het risico op verlies of nadelige veranderingen in de waarde van de verzekeringsverplichtingen door grote onzekerheid in verband met extreme of uitzonderlijke gebeurtenissen, die doorwegen op de hypothesen voor prijzen en voorzieningen. Het risico bestaat erin dat na een drempelgebeurtenis een groot aantal risico's tegelijkertijd wordt getroffen.

Dit risico heeft vooral te maken met natuurlijke gebeurtenissen in brandschade en MS (materiele schade) Auto, en niet-natuurlijke branden; in dat geval spreken we van 'man-made peril'.

De impact van een dergelijk risico wordt sterk beperkt door het gebruik van een conservatief herverzekeringsprogramma, dat specifiek aangepast is voor de gedekte risico's en jaarlijks wordt herzien.

- **Niet-financiële risico's**

Het zogenaamde 'niet-financiële' risico verwijst naar het operationele risico, het strategische risico en het reputatierisico. Het risicobeheer wordt ondersteund door een specifiek beheersbeleid die de doelstellingen en de strategieën met betrekking tot het beheer van deze risico's bepaalt.

In het kader van zijn interne evaluatie van de risico's en van zijn solvabiliteit, gaat de P&V groep over tot een evaluatie van zijn risico's en indien nodig worden actieplannen aangewend om de risico's te verminderen. De belangrijkste niet-financiële risico's, bepaald tijdens de evaluatie van 2016, moeten in relatie worden gebracht met de capaciteit van de groep om zijn transformatieprogramma's tot een goed einde te brengen. Voor elk van de geïdentificeerde risico's, is een actieplan opgezet om het risico te verminderen.

- Het strategisch risico:

Dit risico op verlies of waardevermindering vloeit voort uit een onvermogen om de gepaste businessplannen en strategie te implementeren, de nodige beslissingen te nemen, de nodige middelen te kunnen toewijzen, of om zich te kunnen aanpassen aan de veranderende businessomstandigheden.

VI Toelichtingen bij de geconsolideerde balans

VI.A Consolidatiebasis en consolidatiekring

De ultieme moedervereniging

De P&V Groep is voor 91,6% eigendom van de holding cvba PSH ('PSH'). PSH heeft haar zetel in België, ondernemingsnummer 0452 994 750.

De dochterondernemingen

De geconsolideerde jaarrekeningen omvatten de rekeningen van P&V Verzekeringen en de dochterondernemingen waarover P&V Verzekeringen zeggenschap heeft op 31 december 2016.

In overeenstemming met IFRS 10 oefent P&V Verzekeringen alleen zeggenschap uit als aan alle onderstaande voorwaarden is voldaan:

- ✚ De moedermaatschappij heeft macht over de dochteronderneming, meer bepaald als ze:
 - Stemrechten, potentiële stemrechten of een combinatie van beide heeft;
 - De macht heeft om belangrijke personen aan te stellen die de rendementen van de dochteronderneming aanzienlijk kunnen beïnvloeden;
 - De macht heeft om de belangrijkste bestuurders of leden van het directieorgaan aan te stellen die de besluitvorming van de dochteronderneming kunnen beïnvloeden;
 - Rechten kan uitoefenen op het besluitvormingsproces door middel van managementovereenkomsten;
- ✚ De moedermaatschappij behoudt zich het recht voor om variabele rendementen te innen die voortvloeien uit haar betrokkenheid bij de relevante activiteiten van de dochteronderneming;
- ✚ De moedermaatschappij kan haar macht uitoefenen met de bedoeling de rendementen te sturen door de combinatie van de twee voorgaande punten. Hierdoor kan slechts één partij zeggenschap hebben over een dochteronderneming.

Op grond van die definitie omvatten de geconsolideerde jaarrekeningen de jaarrekening van P&V Verzekeringen en die van de dochterondernemingen vermeld in onderstaande tabel:

Naam	Werkterrein	Zetel	BTW Nr. Of Nationaal Nr.	2016		2015	
				Gehouden kapitaal (%)	Belangen van derden (%)	Gehouden kapitaal (%)	Belangen van derden (%)
SA Arces	Verzekeringen	Route de Louvain-la-Neuve, 10, Bte 1 5001 NAMUR	455.696.397	100,0	0,0	100,0	0,0
CVBA Barsis	Portefeuille / Holding	Koningsstraat, 151 1210 BRUSSEL	454.197.055	100,0	0,0	100,0	0,0
SCRL Coverdis Insure	Verkoop verzekerings-producten	Rue Royale, 192 1000 BRUXELLES	476.294.150	100,0	0,0	100,0	0,0
SA Euresa Life	Verzekeringen	Rue Thomas Edison, 5A 1445 STRASSEN LUXEMBOURG (L)	-	100,0	0,0	100,0	0,0
SA Financière Botanique	Portefeuille / Holding	Rue Royale, 151 1210 BRUXELLES	415.679.048	100,0	0,0	100,0	0,0
SA Hotel Spa Resort	Immobiëlen	Rue Royale, 151 1210 BRUXELLES	451.873.510	100,0	0,0	100,0	0,0
NV Piette & Partners	Verkoop verzekerings-producten	Casinoplein, 6 8500 KORTRIJK	448.811.575	100,0	0,0	100,0	0,0
P&V Caisse Commune (3)	Verzekeringen	Rue Royale, 151 1210 BRUXELLES	402.236.729	-	-	71,7	28,3
P&V Luxembourg (2)	Portefeuille	Rue Thomas Edison, 5A 1445 STRASSEN LUXEMBOURG (L)	-	100,0	0,0	100,0	0,0
SCRL P&V Previdis	Verbonden activiteiten	Rue Royale, 151 - 153 1210 BRUXELLES	402.236.630	97,9	2,1	97,9	2,1
NV Vilvo Invest	Immobiëlen	Koningsstraat, 151 1210 BRUSSEL	463.288.628	100,0	0,0	100,0	0,0
SA Vivium (1)	Verzekeringen	Rue Royale, 153 1210 BRUXELLES	404.500.094	-	-	100,0	0,0

(1) De buitengewone algemene vergadering van 30 December 2015 van de enige aandeelhouder van Vivium, P&V Verzekeringen, heeft beslist de fusie door overneming goed te keuren, door ontbinding zonder vereffening van de vennootschap Vivium, bij wijze van overgang onder algemene titel van het gehele vermogen aan P&V Verzekeringen. De fusie heeft plaats gevonden op 01 januari 2016.

(2) Bijkantoor van P&V Verzekeringen.

(3) De buitengewone algemene vergaderingen van 12 november 2015 en 09 december 2015 van de geaffilieerden van P&V Gemeenschappelijke kas hebben beslist de overdracht van het geheel van de goederen, hetzij het geheel van het actief en passief, van P&V Gemeenschappelijke kas aan P&V Verzekeringen goed te keuren, evenals de ontbinding met de vereffening van P & V Gemeenschappelijke kas. De ontbinding vond plaats tijdens het 2de trimester van 2016.

Gedurende het boekjaar 2016, heeft de P&V Groep verschillende wijzigingen uitgevoerd binnen haar groep.

De belangrijkste wijzigingen zijn de volgende:

- De fusie door absorptie van de dochteronderneming Vivium NV door P&V Verzekeringen cvba: daar op het einde van 2015 reeds 100 % van Vivium NV in het bezit van de Groep was, heeft de fusie geen impact gehad op de geconsolideerde rekeningen van 2016.
- De vereffening van P&V Caisse Commune: deze werd in verschillende stappen uitgevoerd. De eerste stap was de verkoop van de globale activiteit aan P&V Verzekeringen cvba, wat slechts, op het niveau van het eigen vermogen, een verschuiving heeft veroorzaakt tussen het deel van de minderheidsbelangen en het deel van de groep. De tweede stap was de overdracht van reserves voor een bedrag van 32,2 miljoen euro bruto aan de dochteronderneming P&V Prévidis. Wat de vereffening betreft, vond deze plaats gedurende het tweede trimester van het jaar 2016.
- P&V Verzekeringen cvba heeft ook meegedeeld dat zij de bedoeling heeft over te gaan tot de absorptie van de activiteiten van haar dochteronderneming ARCES NV. Juridisch zal dit plaatsvinden op 1 januari 2017.

In overeenstemming met IFRS 12.12 moet P&V Verzekeringen, voor elk van haar dochterondernemingen waarbij de minderheidsbelangen belangrijk zijn, de relevante financiële informatie aanduiden.

In 2015 had dit enkel betrekking op P&V Gemeenschappelijke Kas. Daar P&V Gemeenschappelijke Kas in 2016 geliquideerd werd, heeft de Groep geen dochterondernemingen met aanzienlijke minderheidsbelangen meer, wat de toepassing van deze norm niet meer noodzakelijk maakt.

Geassocieerde deelnemingen en joint ventures

Een geassocieerde deelneming is een vennootschap waarin de P&V Groep invloed van betekenis heeft. Invloed van betekenis is de macht om deel te nemen aan de financiële en operationele beslissingen van de vennootschap, zonder zeggenschap of gezamenlijke zeggenschap te hebben over de entiteit. Een joint venture is een partnership waarin de partijen die gezamenlijke zeggenschap hebben over de werking rechten hebben op het nettoactief.

De participaties van de P&V Groep in de geassocieerde deelnemingen of joint ventures zijn vermeld in de consolidatie aan de hand van de vermogensmutatiemethode.

Naam	Werkterrein	Zetel	BTW Nr. Of Nationaal Nr.	2016		2015	
				Gehouden kapitaal (%)	Belangen van derden (%)	Gehouden kapitaal (%)	Belangen van derden (%)
SA Euresa Holding (1)	Portefeuille / Holding	Rue Thomas Edison, 5A 1445 STRASSEN LUXEMBOURG (L)	-	-	-	25,0	0,0
SA Ima Benelux	Diensten	Square des Conduites d'Eau, Bat. 11/12 4020 LIEGE	474.851.226	50,0	0,0	50,0	0,0
SCRL Multipar (2)	Farmaceutische distributie	Marie Curie Square, 30 1070 BRUXELLES	401.985.519	49,5	0,1	46,1	0,1
SCRL Multipharma Group	Farmaceutische distributie	Marie Curie Square, 30 1070 BRUXELLES	401.995.516	49,8	0,3	49,0	0,3
SC Société Générale Coopérative (1)	Farmaceutische distributie	Marie Curie Square, 30 1070 BRUXELLES	403.384.990	-	-	75,8	0,1

(1) Vennootschap die niet meer geconsolideerd wordt (vereffening).

(2) In het kader van de reorganisatie van de Groep Multipharma, werd de naam Multipharma gewijzigd in "Multipar" .

Overeenkomstig IFRS 11 is de vennootschap IMA Benelux, waarin de P&V Groep 50% bezit, een joint venture die geconsolideerd moet worden volgens de vermogensmutatiemethode. IMA Benelux is immers een partnership waarin de partijen gezamenlijke zeggenschap hebben over de werking en rechten hebben op het nettoactief.

In de loop van het boekjaar 2016, werden de vennootschappen 'Euresa Holding' en 'Société Générale coopérative' uit de consolidatiekring gehaald en dit als gevolg van hun vereffening.

Een analyse in de loop van het jaar heeft bevestigd dat de vermogensmutatiemethode voor de vennootschappen Multipar cvba en cvba Multipharma Group nog steeds relevant is.

In overeenstemming met IFRS 12.21 (b) vat onderstaande tabel voor elke joint venture en/of geassocieerde deelneming van belang voor de P&V Groep verkort de relevante financiële informatie samen.

Financiële informatie in IFRS (In duizenden €)	Ima Benelux SA		SCRL Multipar		Overige	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
% Groepsbelangen	50,00%	50,00%	49,50%	46,05%	-	-
Vermogensmutatiewaarde	1.318	1.227	92.598	79.993	(175)	(144)
Ontvangen dividenden	-	-	124	-	-	-
Beknopte balans	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Financiële instrumenten	-	-	11.163	10.511	3.592	5.431
Overige activa	4.037	3.842	340.104	314.637	543	772
Schulden met betrekking tot verzekeringscontracten	-	-	-	-	-	-
Financiële schulden – beleggingscontracten	-	-	-	-	-	-
Overige schulden	1.400	1.388	164.683	144.393	898	1.033
Eigen vermogen	2.637	2.454	186.584	180.756	3.237	5.171
Beknopt globaal resultaat	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Verdiende premies netto van herverzekeringen	-	-	-	-	-	-
Overige opbrengsten	7.248	6.920	465.931	454.079	326	200
Verzekeringskosten	-	-	-	-	-	-
Waardecorrecties op beleggingen	-	-	-	-	(2)	-
Overige kosten	(6.929)	(6.385)	(454.551)	(434.666)	(166)	(103)
Resultaat voor belastingen	320	535	11.380	19.413	158	97
Belastingen	(137)	(205)	(4.902)	(7.367)	(34)	(24)
Netto resultaat van het boekjaar	182	330	6.478	12.047	124	73
Niet gerealiseerde resultaten	-	-	(2.234)	(2.432)	-	-
Globaal resultaat van het boekjaar	182	330	4.244	9.615	124	73

VI.B Verbonden partijen

Onderstaande tabel bevat een lijst van de partijen die aan de P&V Groep verbonden zijn, met uitzondering van de geconsolideerde dochterondernemingen. Die entiteiten zijn aan de P&V Groep verbonden aangezien het om de ultieme moedermaatschappij (UMM), de geassocieerde deelnemingen (ASS) of joint ventures (JV) van dezelfde groep gaat, alsook de managers op sleutelposities van P&V (MC).

Naam	Verbonden partijen	Land van oprichting	Belangrijkste commerciële activiteit	2016	2015	2014
				% van deelneming		
C.V.B.A. PSH	UMM	België	Uiteindelijke moedermaatschappij	Uiteindelijke moedermaatschappij	Uiteindelijke moedermaatschappij	Uiteindelijke moedermaatschappij
Multipar	ASS	België	Bevordering, organiseren en uitvoeren van de productie, de aankoop en verkoop van farmaceutische producten, en het oprichten en exploiteren van alle faciliteiten in verband met haar doel.	49,50%	46,05%	46,05%
Multipharma Group	ASS	België	Alle financiële transacties, effecten en onroerende zaken met betrekking tot de apotheek.	49,79%	48,97%	48,95%
Euresa Holding	ASS	België	Verwerving van investeringen en het beheer, de controle en de ontwikkeling van deze investeringen.	-	25,00%	25,00%
Ima Benelux	JV	België	Alle bijstandsuitkeringen en bijstand in het voordeel van personen, of zij op reis zijn of thuis, elke studie of raadgeving die rechtstreeks of onrechtstreeks verband houden met de hogervermelde domeinen.	50,00%	50,00%	50,00%
Société Générale Coopérative	ASS	België	Alle financiële transacties, effecten en andere goederen buiten degene die vallen onder de wettelijke bepalingen die de toegang tot of de uitoefening van regelen.	-	75,83%	67,68%
Leden van de Raad van Bestuur	LDC		Zie lijst hieronder.	-	-	-

Hierna de lijst van de uitvoerende bestuurders:

			2016	2015
Naam	Land van verblijf	Statuut	Wijzigingen van de mandaten	
Hilde Vernailen	België	Voorzitster van het Directiecomité en administrateur		
Francis Colaris	België	Lid van het Directiecomité en administrateur		
Martine Magnée	België	Lid van het Directiecomité en administrateur		
Marc Beaujean	België	Lid van het Directiecomité en administrateur		
Isabelle Coune	België	Lid van het Directiecomité en administrateur		
Philippe De Longueville	België	Lid van het Directiecomité en administrateur		

De raad van bestuur heeft gedurende het jaar 2016 geen kennis gekregen van enige verrichting of beslissing die de toepassing van maatregelen met betrekking tot tegenstrijdige belangen tot gevolg heeft.

Transacties aangegaan met verbonden partijen

De transacties met verbonden partijen worden uitgevoerd tegen de marktprijs. Voor het boekjaar afgesloten op 31 december 2016 heeft de P&V Groep geen enkele voorziening aangelegd voor dubieuze vorderingen met betrekking tot de door verbonden partijen verschuldigde bedragen. Die waardering gebeurt bij elke afsluiting door de financiële situatie van de verbonden partijen te bekijken, alsook de markt waarin ze actief zijn.

De tabel toont het bedrag van de transacties die tijdens het boekjaar gesloten werden met de verbonden partijen.

In duizenden €	2016	2015
Uiteindelijke moedermaatschappij (UMM)	-	63
Totaal vorderingen op verbonden partijen	-	63
Geassocieerde ondernemingen en joint ventures (ASS & JV)	-	
Totaal schulden tegenover verbonden partijen	-	

In duizenden €	Toelichting	2016		2015	
		Vervallen intresten	Resterend saldo	Vervallen intresten	Resterend saldo
Uiteindelijke moedermaatschappij (UMM)		-	-	-	-
Geassocieerde ondernemingen en joint ventures (ASS & JV)	(1)	(648)	-	(776)	(8.500)
Totaal leningen aan (van) verbonden partijen		(648)	-	(776)	(8.500)

(1) Daar de vennootschappen Multipharma en Société Générale Coopérative zich hebben teruggetrokken uit het kapitaal van C.V.B.A. PSH en daar Société Générale Coopérative werd vereffend, werden de leningen toegekend aan P&V Verzekeringen volledig terugbetaald gedurende het 4de trimester van 2016.

Vergoedingen aan de verbonden partijen: directiecomité

Onderstaande tabel bevat een samenvatting van de sommen die door de P&V Groep in hoofde van de vergoedingen van allerlei aard en andere voordelen toegekend werden aan de leden van het directiecomité voor elk van de vermelde boekjaren.

In duizenden €	2016	2015
Korte termijn voordelen	1.942	2.005
Vergoedingen na de uitdiensttreding	799	829
Totaal beloning van de leden van het management	2.741	2.834

De voordelen op korte termijn omvatten het bedrag van de vergoedingen gestort aan de leden van het directiecomité.

De voordelen na uitdiensttreding stemmen overeen met het gecumuleerde bedrag van de gereserveerde of vastgestelde bedragen voor het storten van de pensioenen van het directiecomité.

Vergoedingen aan de verbonden partijen: commissarissen

(Bedragen zonder BTW)

In duizenden €	2016	2015
Bezoldiging van de commissaris(sen)	452	614
Andere controleopdrachten	161	406
Belastingadviesopdrachten	-	-
Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten	-	539
Bezoldiging voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd binnen de vennootschap door de commissaris(sen)	161	946
Andere controleopdrachten	-	-
Belastingadviesopdrachten	-	-
Andere opdrachten buiten de revisorale opdrachten	-	-
Bezoldiging voor uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten uitgevoerd binnen de vennootschap door personen met wie de commissaris(sen) verbonden is (zijn)	-	-
Totaal bezoldiging	613	1.560

De controle van de geconsolideerde jaarrekeningen van de P&V Groep gebeurt door de accountant « Kleynveld Peat Marwick Goerdeler (KPMG) Bedrijfsrevisoren cvba / Réviseurs d'Entreprises scrl ». De vennootschap KPMG is vertegenwoordigd door Mr. Karel Tanghe.

VI.C Waardering tegen de marktwaarde

De P&V Groep verstrekt de nodige informatie om de activa en passiva, gerapporteerd in de geconsolideerde balans en gewaardeerd tegen de marktwaarde, in te schatten:

In duizenden €	Waarderings- datum	2016	2015	Hiërarchie van de reële waarden
Activa aan de marktwaarden				
Vastgoedbeleggingen	31/12/2016	167.666	194.413	Niveau 3
Financiële instrumenten	31/12/2016	17.362.885	16.220.745	Toelichting VI.H
Activa aangehouden voor verkoop	31/12/2016	399.789	431.555	Niveau 3
Passiva aan de marktwaarde				
Financiële schulden	31/12/2016	(103.973)	(94.369)	Toelichting VI.H
Passiva aangehouden voor verkoop	31/12/2016	390.388	426.715	Niveau 3

VI.D Goodwill

In duizenden €	2016	2015
Verworven waarde		
Beginsaldo	432.281	432.281
Wijziging van het boekjaar	(385)	-
Eindsaldo	431.896	432.281
Cumulatieve bijzondere waardeverminderingen		
Beginsaldo	(432.281)	(432.281)
Wijziging van het boekjaar	385	-
Eindsaldo	(431.896)	(432.281)
Goodwill per einde boekjaar	-	-

De goodwill wordt op de datum van overname van de onderneming opgenomen als het verschil tussen de overnameprijs en de overgedragen vergoeding. Die laatste omvat de activa en passiva tegen reële waarde, alsook het deel in het eigen vermogen van de overgenomen onderneming of groep van ondernemingen. In 2016 werd geen enkele onderneming of groep overgenomen. De vermindering van de verworven waarde is te wijten aan het onttrekken van een historische goodwill, die volledig afgeschreven is, en dit tengevolge van de vereffening van Société Générale Coopérative.

VI.E Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa van de P&V Groep bestaan voornamelijk uit 'extern aangekochte software' en 'interne IT-ontwikkelingen' die volgens de IFRS-regels geactiveerd kunnen worden.

In duizenden €	2016	2015
Software extern aangekocht	6.073	5.298
Interne IT-ontwikkelingen	25.529	11.796
Netto boekwaarde per einde boekjaar	31.602	17.094

De wijzigingen tijdens het boekjaar 2016 zijn hierna vermeld:

In duizenden €	2016	2015
Bruto boekwaarde		
Beginsaldo	39.115	28.862
Investerings	17.581	10.323
Overdracht naar een ander actief	1.036	(70)
Invloed van de consolidatiekring	-	-
Eindsaldo	57.731	39.115
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen		
Beginsaldo	(22.021)	(21.001)
Geboekte afschrijvingen en waardeverminderingen	(3.073)	(1.055)
Overdracht naar een ander actief	(1.036)	34
Invloed van de consolidatiekring	-	-
Eindsaldo	(26.130)	(22.021)
Netto boekwaarde per einde boekjaar	31.602	17.094

De immateriële vaste activa hebben een beperkte gebruiksduur en worden daarom als volgt afgeschreven:

- ✚ Extern gekochte software: 5 jaar;
- ✚ Interne IT-ontwikkelingen: 10 jaar.

De belangrijkste variaties in de immateriële vaste activa zijn de volgende:

- ✚ De activatie van de projecten met betrekking tot het nieuwe beheersplatform voor schadegevallen niet-leven voor een bedrag van 4,7 miljoen euro en de inbound/outbound digitalisering voor een bedrag van 2,5 miljoen euro, NLBT (Non Life Business Transformation) voor een bedrag van 8,0 miljoen euro en LBT (Life Business Transformation) voor een bedrag van 0,1 miljoen euro;
- ✚ Het verwerven van nieuwe licenties voor een bedrag van 2,3 miljoen euro;
- ✚ Het toevoegen van afschrijvingen voor een bedrag van 1,6 miljoen euro op informaticalicenties.

Verwervingen van het boekjaar

De waarde van de intern gegenereerde immateriële vaste activa voor 2016 bedraagt 15,3 miljoen euro. Die vaste activa hebben een bepaalde gebruiksduur en sommigen (Claims 2.0 en inbound/outbond digitalisering) werden in 2016 reeds in gebruik genomen. Bovendien werden nieuwe externe licenties aangekocht voor een bedrag van 2,3 miljoen euro.

VI.F Materiële vaste activa

In duizenden €	2016		
	Gebouwen	Overige	Totaal
Netto boekwaarde per opening boekjaar 1 januari 2016	88.213	5.265	93.478
Bruto boekwaarde			
Beginsaldo	148.841	27.520	176.361
Investeringen	1.843	1.107	2.950
Overdrachten naar derden	(1.080)	(628)	(1.709)
Invloed van de consolidatiekring	-	-	-
Overdracht naar een ander actief	-	(34)	(34)
Eindsaldo	149.603	27.965	177.568
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen			
Beginsaldo	(60.628)	(22.256)	(82.883)
Geboekte afschrijvingen en waardeverminderingen	(6.138)	(743)	(6.881)
Hernomen afschrijvingen en waardeverminderingen	470	435	905
Invloed van de consolidatiekring	-	-	-
Overdracht naar een ander actief	-	34	34
Eindsaldo	(66.296)	(22.530)	(88.826)
Netto boekwaarde per einde boekjaar 31 décembre 2016	83.308	5.435	88.742
In duizenden €	2015		
	Gebouwen	Overige	Totaal
Netto boekwaarde per opening boekjaar 1 januari 2015	92.302	6.346	98.648
Bruto boekwaarde			
Beginsaldo	147.881	28.292	176.173
Investeringen	1.052	1.704	2.755
Overdrachten naar derden	-	(2.584)	(2.584)
Overdracht naar een ander actief	(92)	108	17
Eindsaldo	148.841	27.520	176.361
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen			
Beginsaldo	(55.579)	(21.947)	(77.525)
Geboekte afschrijvingen	(5.006)	(2.306)	(7.312)
Hernomen afschrijvingen en waardeverminderingen	311	2.254	2.565
Overdracht naar een ander actief	(353)	(258)	(611)
Eindsaldo	(60.628)	(22.256)	(82.883)
Netto boekwaarde per einde boekjaar 31 décembre 2015	88.213	5.265	93.478

VI.F.1 Gebouwen

In duizenden €	2016		2015	
	Boekhoudwaarde	Reële waarde (Niveau 3)	Boekhoudwaarde	Reële waarde (Niveau 3)
Gebouwen	83.308	108.303	88.213	108.402

Op 31 december 2016 bedraagt de nettoboekwaarde van de bedrijfsgebouwen 83,3 miljoen euro tegenover 88,2 miljoen euro op 31 december 2015, m.a.w. een daling van 4,9 miljoen euro.

De brutoboekwaarde van de bedrijfsgebouwen is gestegen van 148,8 miljoen euro in 2015 tot 149,6 miljoen euro in 2016, hetzij een toename met 0,8 miljoen euro.

De reële waarde wordt door IFRS 13 en IAS 16 bepaald als zijnde het bedrag waartegen een actief tussen twee ter zake goed geïnformeerde partijen verhandeld kan worden. De reële waarde moet bovendien de lopende huurcontracten, de brutozelffinancieringsmarge en de redelijke hypothesen aangaande de potentiële huurinkomsten en de beoogde kosten weerspiegelen.

Alle onroerende goederen van de P&V Groep worden minstens om de vijf jaar gewaardeerd.

Het vastgoed voor eigen gebruik is het voorwerp van een aanpassing als de schattingswaarde lager is dan de in de IFRS-balans waargenomen waarde.

Waardevermindering van de gebouwen

De bedrijfspanden worden afgeschreven volgens de componentgerichte benadering. Die benadering houdt in dat hoewel een actief een individueel onderdeel van een vast actief kan zijn, sommige belangrijke onderdelen van dat actief geïdentificeerd kunnen worden als onderdelen met verschillende gebruiksduren of die in een ander tempo economische voordelen verschaffen dan het tempo van het vast actief in zijn geheel. Een component van een onderdeel van een materieel vast actief is een deel waarvan de kostprijs hoog is in verhouding tot de totale kostprijs van het actief.

Zodra er verschillende componenten zijn geïdentificeerd, bestaat de volgende stap erin de respectieve gebruiksduur van die componenten te bepalen, alsook de toe te passen afschrijvingsmethode en elke restwaarde. De activa zijn het voorwerp van een afzonderlijke boeking en afschrijving over hun verschillende gebruiksduur.

De P&V Groep deelt alle gebouwen voor eigen gebruik op in vier componenten met de volgende afschrijvingsperiode:

- ✚ terreinen;
- ✚ ruwbouw – 30 tot 40 jaar;
- ✚ speciale technieken – 15 tot 20 jaar;
- ✚ afwerking – 10 jaar.

De gecumuleerde afschrijvingen zijn gestegen van 60,6 miljoen euro eind 2015 tot 66,3 miljoen euro eind 2016, wat neerkomt op een toename van 5,7 miljoen euro. Die variatie kan voornamelijk worden verklaard door de afschrijvingen over het boekjaar.

VI.F.2 Overige

De overige materiële vaste activa bestaan uit computermateriaal, auto's, kantormateriaal zoals meubilair, alsook uitrustingen en apparatuur zoals keukenmateriaal, veiligheidsmateriaal. Die materiële vaste activa worden verwerkt met inachtneming van de IFRS-afschrijvingsregels die gebaseerd zijn op een prudentieel geraamde gebruiksduur.

Overige materiële vaste activa	Geschatte levensduur
IT hardware	3 tot 10 jaar
Wagens	5 jaar
Bureelbenodigdheden	10 jaar
Uitrustingen	5 tot 10 jaar

Op 31 december 2016 bedraagt de nettoboekwaarde van de overige materiële vaste activa 5,44 miljoen euro tegenover 5,27 miljoen euro op 31 december 2015, m.a.w. een stijging van 0,2 miljoen euro als gevolg van:

- ✚ investeringen tijdens het jaar ten belope van 3,0 miljoen euro;
- ✚ geboekte afschrijvingen ten belope van -2,8 miljoen euro.

VI.G Vastgoedbeleggingen

In duizenden €	2016	2015
Beginsaldo	194.413	219.574
Investeringen	5.579	2.741
Herwaardering aan de reële waarde (winst)	2.614	2.984
Herwaardering aan de reële waarde (verlies)	(655)	(18.263)
Overdracht naar een ander actief	(31.521)	(255)
Overdrachten naar derden	(2.763)	(12.368)
Eindsaldo	167.666	194.413

De vastgoedbeleggingen zijn op 31 december 2016 goed voor 167,7 miljoen euro, tegenover 194,4 miljoen euro op 31 december 2015, ofwel een daling met 26,7 miljoen euro.

Die vermindering is voornamelijk toe te schrijven aan:

- ✚ De herclassificatie van het gebouw Cours Saint Michel voor een bedrag van 24,2 miljoen euro tengevolge van een erfpacht-overeenkomst;
- ✚ Drie gebouwen waren in 2016 het voorwerp van een verkoopovereenkomst en werden opgenomen als voor verkoop beschikbare activa;

- ✚ De herwaardering tegen netto reële waarde van +1,9 miljoen euro, voornamelijk te verklaren door de herwaardering van 4 gebouwen en een bijzondere waardevermindering van 2 gebouwen waarvan de impact respectievelijk 2,6 miljoen euro en -0,7 miljoen euro is.

Herwaarderingen tegen reële waarde

Sedert 2016, zijn alle goederen minstens om de vijf jaar het voorwerp van een waardeschatting (tegenover om de 3 jaar in het verleden). Aangezien de vastgoedbeleggingen gewaardeerd worden tegen reële waarde (fair value), worden ze systematisch (opwaarts, neerwaarts) geherwaardeerd afhankelijk van de resultaten van de waardeschatting. Door vanaf 2016 de beslissing te nemen de periode tussen 2 expertises te verlengen, is het aantal gebouwen dat het voorwerp uitmaakt van een herwaardering gedaald, waardoor de netto-impact van de herwaarderingen verminderd. De netto-impact van de herwaarderingen bedraagt in 2016 +1,9 miljoen euro tegenover -15,3 miljoen euro in 2015.

In het kader van IFRS 13 en IAS 40 wordt de waarderingsmethode door kapitalisatie van de huurwaarde gebruikt. Volgens die redenering wordt de marktwaarde berekend op grond van de jaarlijkse huurwaarde van de commercialiseerbare oppervlakten. Die huurwaarde wordt gekapitaliseerd met een actualisatievoet. Het rendement is gebaseerd op de marktbeoordeling en op de toestand van het onroerende goed en houdt onder meer rekening met de volgende elementen:

- ✚ de marktverhoudingen: het aanbod van en de vraag naar soortgelijke goederen, de evolutie van de rendementsvoeten, de inflatievooruitzichten, het huidige niveau van de rentes en de evolutievooruitzichten enz.;
- ✚ de locatie: de onmiddellijke omgeving en de directe toegankelijkheid of toegankelijkheid met het openbare vervoer, de infrastructuur en de parkeermogelijkheden enz.;
- ✚ het onroerende goed: de huur- of huisvestingskosten, het type gebouw en het afwerkingsniveau, de huidige staat van onderhoud, enz.

Daar de inputgegevens betreffende deze activa gebaseerd zijn op niet-waarneembare gegevens, zullen zij geklasseerd worden onder niveau 3 van de hiërarchie van de reële waarde.

VI.H Financiële instrumenten

De P&V Groep classificeert haar financiële activa volgens het toepassingsgebied van IAS 39 hetzij als financiële activa tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening, hetzij als financiële activa aangehouden tot einde looptijd, hetzij als leningen en vorderingen, hetzij als activa beschikbaar voor verkoop, en dat naargelang wat het meest geschikt is.

De P&V Groep bepaalt de classificatie van haar financiële activa bij de initiële opname. De classificatie hangt af van het doel waarvoor het actief verworven werd.

Leningen en vorderingen zijn niet-afgeleide financiële activa met vaste of bepaalde vervaldagen die niet genoteerd zijn op een actieve markt en die verschillen van (i) de activa die de entiteit onmiddellijk of op korte termijn wil verkopen, (ii) de activa die de entiteit bij de initiële opname aanmerkt tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening of beschikbaar voor verkoop of (iii) de activa waarvan de houder zijn totale investering in aanzienlijke mate niet zal kunnen recupereren om andere redenen dan de achteruitgang van het krediet en die geclassificeerd zijn als beschikbaar voor verkoop.

De categorie van de financiële activa aangehouden tot einde loopbaan omvat de effecten met vaste of bepaalde rentevoet, met vaste vervaldag, waarvan de Groep het voornemen en de mogelijkheid heeft ze te houden tot hun vervaldag. De effecten ingedeeld in deze categorie zijn opgenomen aan geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode. Het bedrag, waaraan het financieel actief bij eerste opname werd gewaardeerd, vermindert met de aflossingen op de hoofdsom en vermeerderd of vermindert met de gecumuleerde afschrijvingen van elk verschil tussen het initiële bedrag en het bedrag op vervaldag.

De financiële activa beschikbaar voor verkoop zijn de niet-afgeleide financiële activa die aangeduid zijn als beschikbaar voor verkoop of die niet geclassificeerd zijn als (a) leningen en vorderingen, (b) investeringen aangehouden tot de vervaldag of (c) financiële activa tegen reële waarde via het nettoresultaat.

De financiële schulden¹ bestaan hoofdzakelijk uit afgeleide producten waarvan de reële waarde negatief is en uit reposchulden. Sedert 31/12/2015, bezit de P&V Groep echter geen reposchulden meer.

De latere waardering van financiële instrumenten hangt af van hun classificatie.

De financiële instrumenten (actief en passief) worden in de volgende categorieën onderverdeeld:

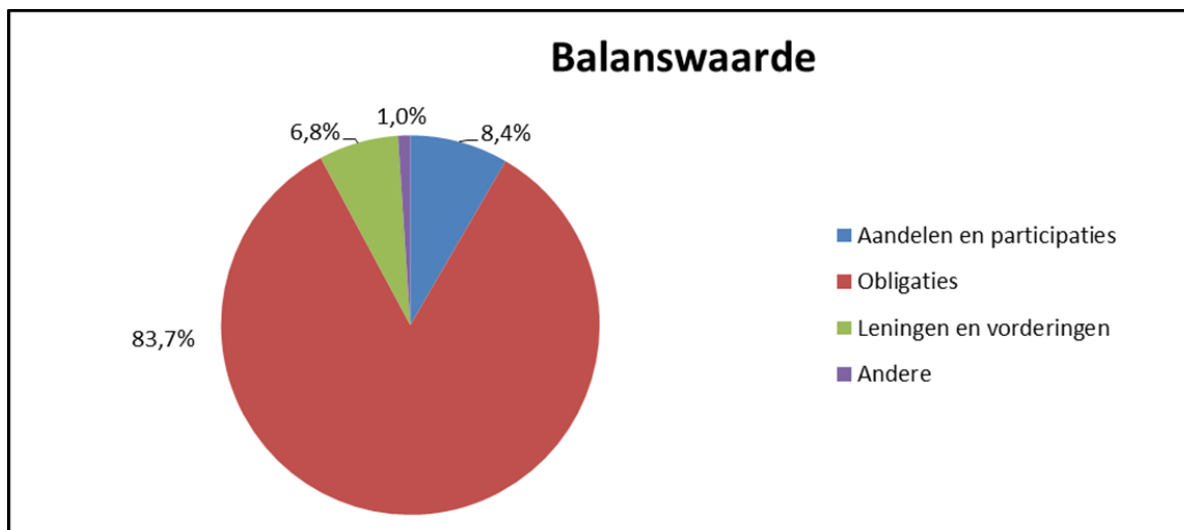
In duizenden €	2016	2015
Beschikbaar voor verkoop	15.897.825	15.142.803
Reële waarde via de resultatenrekening	-	-
Aangehouden tot de vervaldag	5.817	-
Leningen en vorderingen	1.175.976	854.643
Derivaten*	283.266	223.299
Totaal financiële instrumenten op het actief van de balans	17.362.885	16.220.745
Schulden op korte termijn (repo's)	-	-
Andere financiële schulden	-	1
Derivaten	103.970	94.368
Totaal financiële schulden	103.970	94.369
Totaal financiële instrumenten (activa en passiva)	17.258.915	16.126.376

*Het bedrag van de derivaten in de financiële schulden (103,97 miljoen) hemeemt de bankrekeningen met een negatief saldo niet.

¹ De financiële passiva worden besproken in het hoofdstuk dat betrekking heeft op de passiva VI.R.

De derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening, met uitzondering van de afgeleide afdekkingsinstrumenten die gewaardeerd worden tegen reële waarde in het eigen vermogen via een kasstroomafdekkingsreserve, een afzonderlijk component van de niet-gerealiseerde resultaten.

De voorstelling per activaklasse ziet er als volgt uit:

In 2016 bedroeg het nettobedrag met betrekking tot de financiële instrumenten (actief - passief) 17,2 miljard euro, wat neerkomt op een stijging met 1,1 miljard euro van 2015 tot 2016 en goed is voor 89,9% van de totale activa tegenover 89,1% in 2015.

Het bedrag van de financiële instrumenten beschikbaar voor verkoop is over de periode gestegen van 15,1 miljard euro in 2015 tot 15,9 miljard euro in 2016. Het bedrag met betrekking tot de leningen en vorderingen gaat eveneens van 854,6 miljoen euro naar 1.176,0 miljoen euro, ofwel een verhoging met 321,3 miljoen euro. Het nettobedrag (actief - passief) van de afgeleide producten stijgt dan weer met 50,4 miljoen euro van 128,9 miljoen euro naar 179,3 miljoen euro.

De toename op het vlak van de financiële instrumenten aangehouden voor verkoop kan deels worden verklaard door de daling van de rentevoeten in 2016, gekoppeld aan de goede houding van de aandelenmarkten.

De stijging van de leningen en vorderingen kan vooral worden verklaard door de toename van de hypothecaire leningen.

De verhoging op het vlak van de afgeleide producten kan in wezen worden verklaard door de toegenomen waarderingen, vooral door de waarderingen van termijncontracten op renteswaps en van termijncontracten op obligaties naar aanleiding van de rentedaling. Deze stijging werd gedeeltelijk gecompenseerd door de verlaging van de waardering van de hedgingcontracten op de dollar (deze laatste is inderdaad over deze periode in waarde gestegen) (zie toelichting VI.H.7, tweede tabel).

De valutablootstelling van de P&V Groep voor financiële instrumenten ziet er als volgt uit:

	In duizenden €	2016	2015
EUR		16.361.291	15.272.373
USD		894.356	849.364
CHF		1.853	1.724
CAD		1.409	1.320
Anderen		5	1.596
Totaal overzicht van de financiële instrumenten in valuta (uitgezonderd valuta-indekkingen)		17.258.915	16.126.376

De blootstelling aan Amerikaanse dollars is in 2016 lichtjes toegenomen door de aankoop van Amerikaanse staatsobligaties. Toch is die valutablootstelling gedurende het hele jaar het voorwerp van een valutahedge geweest.

Rekening houdend met die valutahedges zijn de financiële instrumenten (actief - passief) van de P&V Groep dus voor 99,97% belegd in euro.

VI.H.1 Waardering

De activa beschikbaar voor verkoop, de activa tegen reële waarde via de resultatenrekening en de afgeleide producten worden gewaardeerd tegen reële waarde. De financiële activa aangehouden tot einde looptijd en de leningen en vorderingen worden op hun beurt gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

De reële waarde stemt overeen met de prijs die voor de verkoop van een actief zou worden ontvangen of voor de overdracht van een passief zou worden betaald bij een normale transactie tussen marktdeelnemers op de waarderingdatum.

De meting van de reële waarde veronderstelt ook dat de transactie plaatsvindt op de hoofdmarkt waar het element wordt verhandeld, dus de markt waar de grootste activiteit en het grootste volume wordt vastgesteld² (IFRS 13).

De norm IFRS 13 legt het gebruik van de methode niet op, maar geeft de voorkeur aan de waarderingstechniek die gebruikmaakt van relevante waarneembare gegevens en waarbij zo weinig mogelijk niet-waarneembare gegevens worden gebruikt. Zo bepaalt de norm het principe van een hiërarchie van de inputgegevens op drie niveaus:

- ✚ **Niveau 1:** de inputgegevens van niveau 1 omvatten de (niet-aangepaste) koersen van activa of passiva zoals genoteerd op actieve markten waartoe de entiteit toegang kan hebben op de waarderingdatum;

² Bij gebrek aan hoofdmarkt wordt verondersteld dat de transactie op de meest voordelige markt heeft plaatsgevonden, d.w.z. de markt die het bedrag dat ontvangen zou worden voor de verkoop van het actief maximaliseert of het bedrag dat betaald zou worden voor de overdracht van het passief minimaliseert.

- ✚ **Niveau 2:** de inputgegevens van niveau 2 zijn andere gegevens dan de koersen die in de inputgegevens van niveau 1 zijn opgenomen, die voor het actief of passief rechtstreeks of onrechtstreeks waarneembaar zijn;
- ✚ **Niveau 3:** de inputgegevens van niveau 3 zijn deze betreffende het actief of passief die berusten op niet-waarneembare gegevens.

Wanneer er een actieve markt bestaat, dienen de genoteerde marktprijzen als basis voor het bepalen van de reële waarde. Een koers op een actieve markt (zoals een beurs bijvoorbeeld) levert immers het betrouwbaarste bewijs van de reële waarde van een financieel instrument. In dat geval zal de biedkoers worden gebruikt.

Het ontbreken van een actieve markt zal daarentegen het gebruik van andere waarderingstechnieken met zich meebrengen. Bijgevolg dient de waarderingmethode te worden gekozen die het meest geschikt is in de omstandigheden en waarvoor er voldoende gegevens beschikbaar zijn.

VI.H.2 Hiërarchie van de juiste waarden

De spreiding tussen de verschillende niveaus van de hiërarchie van de waarden zoals bepaald door IFRS 13 is de volgende voor de netto financiële instrumenten (actief - passief)³ van de P&V Groep:

In duizenden €	2016				
	Tegen kostprijs	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Beschikbaar voor verkoop	-	14.909.290	370.342	618.194	15.897.825
Reële waarde via de resultatenrekening	-	-	-	-	-
Aangehouden tot de vervaldag	5.817	-	-	-	5.817
Leningen en vorderingen	1.175.976	-	-	-	1.175.976
Schulden op korte termijn (repo's)	-	-	-	-	-
Andere financiële schulden	-	-	-	-	-
Derivaten	-	-	179.296	-	179.296
Totaal	1.181.794	14.909.290	549.638	618.194	17.258.915

* Het bedrag van de derivaten (179,30 miljoen euro) herneemt de bankrekeningen met een negatief saldo niet.

³ Voor de leningen en vorderingen 2016, zie toelichting VI.H.6.

In duizenden €	2015				
	Tegen kostprijs	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Beschikbaar voor verkoop	-	14.243.382	349.121	550.300	15.142.803
Reële waarde via de resultatenrekening	-	-	-	-	-
Aangehouden tot de vervaldag	-	-	-	-	-
Leningen en vorderingen	854.643	-	-	-	854.643
Schulden op korte termijn (repo's)	-	-	-	-	-
Andere financiële schulden	(1)	-	-	-	(1)
Derivaten	-	-	128.932	-	128.932
Totaal	854.642	14.243.382	478.053	550.300	16.126.376

Onderstaande tabel geeft een gedetailleerd overzicht van de waarderingstechnieken die voor elk type financieel instrument gekozen werden, alsook de gebruikte inputgegevens.

Classificatie	Financiële instrumenten	Waarderingsgrondslag	Niveau van de reële waarde	Waarderingsmodel	Gebruikte gegevens	Reële waarde 2016	Reële waarde 2015
Beschikbaar voor verkoop	Aandelen (excl fondsen)					764.905	701.051
	<i>Beursgenoteerde aandelen</i>	Reële waarde	1	Marktwaardering	Beurskoers ("bid" koers)	752.643	678.223
	<i>Niet-beursgenoteerde aandelen</i>	Reële waarde	3	Technieken op basis van de balansgegevens: gehetwaardeerd netto-actief, eigen vermogen, bedrag van het volgestort kapitaal	Jaarrekeningen	12.260	22.826
	<i>Optiecertificaat - strips</i>	Reële waarde	3	Marktwaardering	Beurskoers ("bid" koers)	1	2
	Beleggingsfondsen*					563.534	491.351
	<i>Fondsen (regelmatige NIW)</i>	Reële waarde	1	Inventariswaarde berekend door het fonds	Inventariswaarde	232.150	220.911
	<i>Fondsen (niet-regelmatige NIW)</i>	Reële waarde	3	Inventariswaarde berekend door het fonds	Inventariswaarde	323.924	261.902
	<i>Fondsen (zonder NIW)</i>	Reële waarde	3	Contante waarde van de toekomstige kasstromen	Geschatte kasstromen, disconteringsfactor voor activa met vergelijkbaar risico	3.257	3.203
	<i>Private equity</i>	Reële waarde	3	Inventariswaarde berekend door het fonds	Inventariswaarde	4.203	5.335
	Participaties	Reële waarde	3	Verskillende gebruikte technieken : eigen vermogen (eventueel verminderd met een illiquiditeitsdiscount), berekening van de contante waarde van de verwachte dividenden, aanschaffingswaarde, recente transactie	Jaarrekeningen, illiquiditeitsdiscount	124.481	122.875
	Obligaties (excl fondsen)					14.444.905	13.827.526
	<i>Beursgenoteerde obligaties (actieve markten)</i>	Reële waarde	1	Marktwaardering	Beurskoers ("bid" koers)	13.924.497	13.344.248
	<i>Beursgenoteerde obligatie (Niet-actieve markten)</i>	Reële waarde	2	Marktwaardering	Beurskoers ("bid" koers)	370.342	349.121
	<i>Niet-beursgenoteerde obligaties</i>	Reële waarde	3	Contante waarde van de toekomstige kasstromen of Prijs toegekend door een expert	Geschatte kasstromen, disconteringsfactor voor activa met vergelijkbaar risico	150.067	134.157
	Reële waarde via de resultatenrekening		Reële waarde	1	Beurskoers ("bid" koers)	Beurskoers ("bid" koers)	-
Aangehouden tot de vervaldag	Obligaties					5.817	-
	<i>Niet-beursgenoteerde obligaties</i>	Tegen kostprijs	NA	Geamortiseerde kostprijs			
Leningen en vorderingen		Tegen kostprijs	NA	Geamortiseerde kostprijs		1.175.976	854.643
Schulden op korte termijn (repo's)		Tegen kostprijs	NA	Geamortiseerde kostprijs		-	-
Andere financiële schulden		Tegen kostprijs	NA	Geamortiseerde kostprijs		-	(1)
Derivaten	Swaps (IRS)	Reële waarde	2	Extern waarderingsmodel	Marktgegevens	23.553	24.889
	Forward Swaps	Reële waarde	2	Extern waarderingsmodel	Marktgegevens	26.927	(48.179)
	Opties op een renteswap	Reële waarde	2	Extern waarderingsmodel	Marktgegevens	1.326	2.821
	Opties	Reële waarde	2	Extern waarderingsmodel	Marktgegevens	(2)	-
	Forwards bonds	Reële waarde	2	Extern waarderingsmodel	Marktgegevens	165.387	154.695
	Currency Forwards	Reële waarde	2	Extern waarderingsmodel	Marktgegevens	(152)	-
	Currency Swaps	Reële waarde	2	Extern waarderingsmodel	Marktgegevens	(37.744)	(5.294)
				TOTAAL		17.258.915	16.126.376

* De aandelen FLEMALLE GRANDE (CIM) VP en LAK VMM GENT zijn hernomen in de beleggingsfondsen (3,26 miljoen euro).

Niveau 1

De financiële instrumenten vermeld in deze categorie worden verhandeld op actieve markten, d.w.z. markten waarop op de actiefzijde transacties plaatsvinden met een voldoende frequentie en volume om continu informatie te verschaffen over de prijs.

Behoren tot deze categorie:

- ✚ De **beursgenoteerde aandelen** in het bezit van de P&V Groep en die verhandeld worden op de grote Europese beurzen. Die aandelen zijn gewaardeerd op grond van de beurskoersen (biedkoersen);
- ✚ De **beleggingsfondsen** die een periodieke netto-inventariswaarde (NIW) publiceren en op grond waarvan regelmatig transacties plaatsvinden. De waardering is gebaseerd op de door de fondsen gepubliceerde NIW's;
- ✚ De **obligaties** waarvoor een voldoende aantal bijdragers regelmatig noteringen publiceren met een relatief klein verschil tussen de koop- en verkoopkoers. Die obligaties zijn gewaardeerd op grond van de biedkoersen die gepubliceerd zijn door de P&V Groep geselecteerde bijdragers.

Niveau 2

Deze categorie omvat de financiële instrumenten die niet verhandeld worden op actieve markten, maar waarvan de reële waarde gebaseerd is op in de markt waarneembare gegevens.

Behoren tot deze categorie:

- ✚ de **obligaties genoteerd** op niet-actieve markten waarvoor er een onvoldoende aantal bijdragers is en/of die noteren tegen relatief hoge koop- / verkoopkoersen. De waardering van die obligaties is gebaseerd op de biedkoers van de door de P&V Groep geselecteerde bijdrager;
- ✚ de **afgeleide producten** die gewaardeerd worden door een externe waarderingdienst.

Niveau 3

De effecten vermeld onder niveau 3 zijn niet genoteerd op actieve markten en de waarderingen ervan zijn gebaseerd op waarderingstechnieken die in grote mate niet-waarneembare gegevens gebruiken.

Behoren tot deze categorie:

- ✚ De **niet-beursgenoteerde aandelen** in het bezit van de P&V Groep die niet verhandelbaar zijn op een actieve markt. De waarderingmethoden voor die effecten zijn voornamelijk gebaseerd op het gebruik van balansgegevens; het betreft methoden zoals het geherwaardeerd netto-actief, het niveau van het eigen vermogen of nog het bedrag van het gestorte kapitaal;
- ✚ De **beleggingsfondsen** waarvan de inventariswaarde niet regelmatig gepubliceerd wordt. Voor die fondsen kan de periode tussen de datum van publicatie van de NIW en de verslaggevingsdatum lang zijn. Dat wijst erop dat de NIW niet beschouwd kan worden als waarneembaar op de verslaggevingsdatum. De waardering van die fondsen is gebaseerd op de door de beleggingsfondsen gepubliceerde inventariswaarden;

- ✚ De **beleggingsfondsen** waarvan de inventariswaarde niet gepubliceerd wordt. In dat geval is de waardering van de fondsen gebaseerd op interne waarderingsmodellen (actuele waarde van de toekomstige kasstromen);
- ✚ De **privébeleggingsfondsen** die niet regelmatig inventariswaarden publiceren. Die effecten kunnen dus niet worden beschouwd als effecten die verhandeld worden op actieve markten. De waardering ervan is gebaseerd op de door de fondsen gepubliceerde inventariswaarden;
- ✚ De **niet-beursgenoteerde obligaties** die door geen enkele bijdrager gewaardeerd worden. Een deel van die obligaties wordt gewaardeerd op grond van interne modellen die gebaseerd zijn op de verdiscontering van de toekomstige kasstromen. De toegepaste actualisatievoeten zijn die van activa met vergelijkbaar risico. De andere obligaties vermeld in deze categorie worden gewaardeerd op grond van prijzen ontvangen van externe waardeerders;
- ✚ De **niet-geconsolideerde participaties** waarvan de prijs niet waarneembaar is op de markt. Die effecten worden gewaardeerd aan de hand van interne waarderingsmodellen die voornamelijk gebaseerd zijn op balansgegevens. Het betreft de volgende technieken: gebruik van het eigen vermogen van de vennootschap (min eventueel een disagio wegens afwezigheid van liquiditeit), verdiscontering van de verwachte dividenden, gebruik van de aanschaffingswaarde of verwijzing naar recente transacties;

Overdracht van niveaus

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de mutaties die in 2016 plaatsvonden in de niveaus 2 en 3.

In duizenden €	Niveau 2	Niveau 3
Beginsaldo	478.053	550.300
Overdracht van niveau 1 naar niveau 2	3.213	-
Overdracht van niveau 2 naar niveau 1	(76.116)	-
Overdracht van niveau 2 naar niveau 3	(1.293)	1.293
Aankopen	81.997	105.780
Verkopen	-	(23.048)
Terugbetalingen	(5.203)	(14.997)
Wijzigingen in de reële waarde	68.986	(1.133)
Eindsaldo	549.638	618.194

De toename van het bedrag in niveau 2 kan voornamelijk worden verklaard door de aankoop van verschillende effecten onder deze categorie ondergebracht. Bovendien is de waardering van de effecten onder niveau 2, over de periode, globaal gestegen met 69 miljoen.

De stijging van het bedrag in niveau 3 is grotendeels toe te schrijven aan de aankoop van nieuwe niet-beursgenoteerde beleggingsproducten (hoofdzakelijk beleggingsfondsen).

VI.H.3 Beschikbaar voor verkoop en aangehouden tot de vervaldatum

De financiële activa beschikbaar voor verkoop bestaan voor 9,1% uit effecten met variabele rente en voor 90,9% uit obligaties⁴. In 2015 bedroegen die percentages respectievelijk 8,66% en 91,34%.

In duizenden €		Markt- waarde	Aankoop- waarde	Geamortiseerde kostprijs	Bijzondere waarde- vermindering	OCI
Aandelen, deelnemingen & SICAV	Niet beursgenoteerd	464.863	471.262	342.802	(128.469)	122.061
Aandelen, deelnemingen & SICAV	Beursgenoteerd	984.794	1.060.578	675.148	(384.304)	309.646
Totaal aandelen		1.449.657	1.531.841	1.017.950	(512.773)	431.707
Obligaties	Bedrijven	3.975.026	3.695.136	3.717.653	(15.057)	257.373
Obligaties	Overheid	10.478.960	8.096.748	8.243.519	-	2.235.441
Totaal obligaties		14.453.985	11.791.884	11.961.171	(15.057)	2.492.814
Totaal		15.903.643	13.323.725	12.979.122	(527.830)	2.924.521

De financiële activa beschikbaar voor verkoop omvatten effecten die het eigen kapitaal vertegenwoordigen en schuldbewijzen. De effecten die het eigen kapitaal vertegenwoordigen en geclassificeerd als beschikbaar voor verkoop zijn die effecten die niet geclassificeerd zijn als aangehouden voor transactiedoeleinden noch tegen reële waarde in de nettoresultatenrekening opgenomen zijn. De schuldbewijzen in deze categorie zijn deze die de entiteit wil aanhouden voor een niet-bepaalde tijdsduur en die verkocht kunnen worden om te voldoen aan liquiditeitsbehoeften of als reactie op een verandering in de marktomstandigheden.

Na de initiële waardering zullen de financiële activa beschikbaar voor verkoop later worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij de niet-gerealiseerde winsten of verliezen geboekt worden onder niet-gerealiseerde resultaten (OCI) in de reserve beschikbaar voor verkoop.

De kolom 'geamortiseerde kostprijs' houdt rekening met andere elementen zoals bijvoorbeeld het wisselkoersverschil.

In de nettoresultatenrekening voor het jaar 2016 bedraagt de impact van de 'IFRS impairments' voor de P&V Groep 22,8 miljoen euro.

Obligatieportefeuille

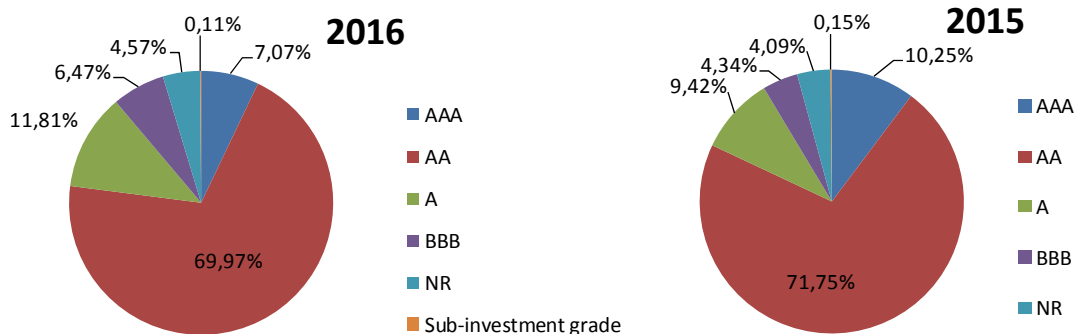
Verschillende ratingbureaus kennen een rating toe aan obligaties om zo meer informatie te geven over het risico dat gekoppeld is aan de financiële solvabiliteit van de emittent. De rating wordt toegekend voor de uitgifteduur van de obligatie, maar wordt opgevolgd waardoor de rating zowel opwaarts als neerwaarts kan worden herzien.

De P&V Groep laat maximaal 5% investeringen in obligaties zonder rating toe op zowel individueel als geconsolideerd entiteitsniveau.

⁴ In de tabel houdt de marktwaarde van de obligaties rekening met de niet-vervallen opgelopen rentes (ICNE) ten belope van 242,7 miljoen euro.

Onderstaande tabel toont de spreiding van de obligaties in het bezit van de P&V Groep per rating:

In duizenden €	2016		2015	
AAA	1.022.170	7,07%	1.417.541	10,25%
AA	10.113.731	69,97%	9.923.197	71,75%
A	1.706.434	11,81%	1.303.372	9,42%
BBB	935.606	6,47%	599.772	4,34%
Credit rating	13.777.940	95,32%	13.243.882	95,76%
Sub-investment grade	15.350	0,11%	21.360	0,15%
NR	660.695	4,57%	565.490	4,09%
Totaal	14.453.985	100,00%	13.830.732	100,00%

De tabellen hierna geven een beeld van de obligatieportefeuille volgens looptijd en type instrument:

In duizenden €	2016					Totaal
	1 maand	1-3 maanden	3-12 maanden	1-5 jaren	>5 jaren	
Financiële instrumenten met vaste rentevoet	-	18.780	221.280	2.659.862	11.199.269	14.099.191
Financiële instrumenten met variabele rentevoet	-	17.053	-	78.828	38.280	134.161
Niet-rentedragende financiële instrumenten	22.496	11.994	23.136	4.328	158.679	220.634
TOTAAL	22.496	47.828	244.416	2.743.018	11.396.227	14.453.985

In duizenden €	2015					Totaal
	1 maand	1-3 maanden	3-12 maanden	1-5 jaren	>5 jaren	
Financiële instrumenten met vaste rentevoet	34.134	36.541	126.915	2.166.880	11.145.185	13.509.654
Financiële instrumenten met variabele rentevoet	-	-	-	69.966	22.008	91.974
Niet-rentedragende financiële instrumenten	14.997	-	64.064	-	150.043	229.104
TOTAAL	49.131	36.541	190.979	2.236.846	11.317.235	13.830.732

Voor 2016 bestaat de vork met looptijden van meer dan vijf jaar voor 3,3 miljard euro uit financiële instrumenten met een looptijd van 5 tot 10 jaar, voor 2,3 miljard euro met een looptijd van 10 tot 15 jaar, voor 3,4 miljard euro met een looptijd van 15 tot 20 jaar en voor 2,4 miljard euro met een looptijd van meer dan 20 jaar.

➤ **Sensitiviteitsanalyse**

Onderstaande tabel geeft de sensitiviteit van de resultatenrekening en het eigen vermogen van de P&V Groep weer na simulaties toegepast op de obligatieportefeuille. Deze ramingen zijn gebaseerd op de 'modified duration' van de obligaties, zonder rekening te houden met de gevolgen van de shadow accounting die de impact op het eigen vermogen verzacht zou hebben.

Obligaties (In duizenden €)	Invloed op de resultatenrekening	Invloed op het eigen vermogen
Rentes + 100bp	-	(1.345.918)
Rentes + 50bp	-	(672.959)
Spreads + 100bp	-	(203.762)
Spreads + 50bp	-	(101.881)

De eerste twee scenario's simuleren een parallelle stijging van de rentecurve met 50 bp en 100 bp, terwijl de twee volgende scenario's enkel een impact hebben op de bedrijfsobligatiespreads en dit van 50 bp en 100 bp.

➤ **Staatsobligaties**

De staatsobligatieportefeuille bestaat grotendeels uit obligaties van de Belgische staat (71,9%). De blootstelling aan de PIIGS-landen⁵ vertegenwoordigt niet meer dan 0,07% van de staatsobligaties.

⁵ PIIGS: Portugal, Ierland, Italië, Griekenland, Spanje.

Staatsobligaties (In duizenden €)	Marktwaarde
België	7.538.583
Frankrijk	1.790.631
Verenigde Staten	485.062
Duitsland	298.165
Luxemburg	202.075
Oostenrijk	48.695
Nederland	40.440
Canada	29.043
Ierland	21.267
Poland	17.455
Italië	7.544
Totaal	10.478.960

➤ **Bedrijfsobligaties**

De bedrijfsobligatieportefeuille richt zich voornamelijk op Europese ondernemingen met een diversifiëring ervan op het vlak van land en sector.

Bedrijfsobligaties (In duizenden €)	Marktwaarde
Frankrijk	1.249.246
USA	847.952
België	480.445
Nederland	462.273
Anderen : Europa	430.003
Groot-Brittannië	201.297
Italie	147.644
Duitsland	135.822
Anderen : Buiten Europa	20.345
Totaal	3.975.026

De grootste sector die in de bedrijfsobligatieportefeuille van de P&V Groep vertegenwoordigd is, is de sector 'Olie & gas' met 14,4%. Op het totale uitstaande obligatiesaldo vertegenwoordigt die sector een percentage van 3,9%. In 2015 was de sector 'Olie & gas' ook de grootste sector met 3,8% van het uitstaande obligatiesaldo.

Bedrijfsobligaties (In duizenden €)	Marktwaaarde
Olie en gas	570.451
Openbare nutsbedrijven	440.054
Industriële goederen en diensten	333.796
Gezondheidszorg	248.569
Auto's en onderdelen	236.807
Financiële diensten	216.990
Banken	214.525
Technologie	209.550
Telecommunicatie	204.745
Kleinhandel	194.496
Chemie	171.486
Onroerend goed	169.040
Persoonlijke en huishoudelijke goederen	126.080
Voedsel en drank	120.603
Constructie & materialen	111.281
Overige	105.606
Media	103.608
Verzekeringen	77.351
Dienstgebruik	61.017
Reizen en ontspanning	52.550
Consumptiegoederen	5.272
Basismiddelen	1.149
Totaal	3.975.026

VI.H.4 Aandelen, participaties en beveks

De portefeuille 'aandelen, beveks en participaties' is voornamelijk in Frankrijk en in andere landen van Europa belegd.

Aandelen (In duizenden €)	Marktwaaarde
Frankrijk	414.151
België	354.767
Luxemburg	346.394
Nederland	115.836
Anderen : Europa	83.242
Duitsland	81.297
Anderen : Buiten Europa	29.932
Italië	24.039
Totaal	1.449.657

De grootste sector vertegenwoordigd in deze portefeuille is de financiële sector (41,2%). Dat kan grotendeels worden verklaard door de classificatie van de beveks in dat deel (534 miljoen euro op 597 miljoen euro).

Aandelen (In duizenden €)	Marktw waarde
Financiële diensten	597.419
Chemicaliën	122.740
Deelnemingen effecten - holding	99.829
Verzekeringen	56.768
Kleinhandel	54.458
Persoonlijke en huishoudelijke goederen	54.077
Olie en gas	53.834
Constructie & materialen	47.484
Industriële goederen en diensten	46.980
Onroerend goed	46.682
Gezondheidszorg	46.188
Technologie	43.699
Openbare nutsbedrijven	38.968
Banken	33.784
Telecommunicatie	26.650
Auto's en onderdelen	22.392
Voeding en drank	12.000
Media	10.604
Deelnemingen persoonsgebonden dienstverlening	7.512
Deelnemingen verzekeringsmaatschappij	7.438
Reizen en ontspanning	6.286
Deelnemingen vastgoedondernemingen	4.543
Anderen	4.059
Deelnemingen hypothecaire leningen	3.656
Deelnemingen sociale dienstverlening en overige	1.058
Deelnemingen distributie en aanverwante activiteiten	383
Grondstoffen	105
Deelnemingen Raad van Bestuur	57
Deelnemingen beheer van fondsen / pool	5
Totaal	1.449.657

➤ **Sensitiviteitsanalyse**

Onderstaande tabel toont de impact op de resultatenrekening en het eigen vermogen van de P&V Groep naar aanleiding van crisissimulaties toegepast op de aandelenportefeuille. De in aanmerking genomen scenario's vertonen een daling van 10%, 20% en 30% van het marktaandeel.

Aandelen (In duizenden €)	Invloed op de resultatenrekening	Invloed op het eigen vermogen
Aandelen -30%	(164.810)	(270.087)
Aandelen -20%	(79.104)	(210.827)
Aandelen -10%	(34.704)	(110.262)

VI.H.5 Reële waarde via de resultatenrekening

De financiële activa zijn opgenomen tegen reële waarde en de waardewijzigingen worden opgenomen via de resultatenrekening. In 2016 bezat P&V geen enkel deelbewijs geklasseerd in deze rubriek.

VI.H.6 Leningen en vorderingen

Leningen en vorderingen zijn niet-afgeleide financiële activa met een vaste of bepaalde vervaldag die niet genoteerd zijn op een actieve markt. Die investeringen zijn initieel opgenomen tegen de aanschaffingswaarde overeenkomstig de reële waarde van de vergoeding betaald voor het aanschaffen van de investering. Alle transactiekosten die rechtstreeks toe te wijzen zijn aan de aankoop zijn eveneens vermeld in de investeringskosten. Na de initiële waardering worden de leningen en vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op grond van de methode van de effectieve rente, min de bijzondere waardeverminderingen.

In duizenden €	2016		2015	
	Boekhoudwaarde	Reële waarde (Niveau 3)	Boekhoudwaarde	Reële waarde (Niveau 3)
Leningen en vorderingen	791.318	905.616	545.361	635.700
Financiële leasing in vaste activa	72.971	99.879	40.274	72.589
Overige leningen	311.688	320.490	269.008	277.085
Totaal leningen en vorderingen	1.175.976	1.325.984	854.643	985.375

De variatie in de leningen en vorderingen is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de toename van de hypothecaire leningen.

VI.H.7 Afgeleide financiële instrumenten

Er werden ISDA/CSA-contracten gesloten tussen de P&V Groep en de meeste banktegenpartijen waarmee P&V derivatencontracten afsluit. Die contracten vormen een kader voor de transacties in onderhandse afgeleide producten en stellen ze veilig door een 'netting' toe te passen op de positieve en negatieve reële waarden bij wanbetaling van een tegenpartij en door te voorzien in margin calls of margin deposits (zekerheidsstelling) voor de resterende nettoblootstelling.

	2016			2015		
	reële waarde			reële waarde		
	Positief	Negatief	Netto	Positief	Negatief	Netto
Renteswaps	39.678	-18.871	20.807	52.426	-30.463	21.963
Valutaswaps	0	-37.744	-37.744	5.057	-4.893	164
Opties op een renteswap	1.326	0	1.326	2.821	0	2.821
Aandelenopties	430	-431	-2	0	0	0
Termijncontracten op renteswaps	0	-19.403	-19.403	0	-35.491	-35.491
Termijncontracten op renteswaps - afdekkingscontracten *	46.330	0	46.330	0	-12.688	-12.688
Termijncontracten op obligaties - aankopen	187.778	0	187.778	127.932	0	127.932
Termijncontracten op obligaties - verkopen	869	-23.260	-22.391	27.399	-635	26.763
Termijncontracten in valuta	0	-152	-152	0	0	0
Termijncontracten op valutaswaps	0	0	0	0	-5.459	-5.459
Totaal reële waarde van de derivaten	276.412	-99.862	176.550	215.635	-89.629	126.006
Renteswap - verworven interesten	6.854	-4.108	2.746	7.664	-4.739	2.925
Totaal van de derivaten	283.266	-103.970	179.296	223.299	-94.368	128.931

* cash flow hedge

De afgeleide producten worden gewaardeerd tegen reële waarde via de resultatenrekening, behalve in geval van 'hedge accounting' (afgeleide producten ter afdekking), en worden niet aangehouden voor transactiedoeleinden (behalve voor aandelenopties). De herwaardering van de afgeleide producten, gebruikt ter afdekking van de kasstromen, heeft wat haar betreft op een efficiënte manier een weerslag op het eigen vermogen.

De tabel hierna toont de belangrijke mutaties die in 2016 plaatsvonden in de portefeuille afgeleide producten (tegen reële waarde):

	1 januari 2016			31 december 2016				
	Nominale waarde	Reële waarde	Aankopen (nominale waarde)	Verkopen (nominale waarde)	Vervaldag (nominale waarde)	(Her)waardering	Nominale waarde	Reële waarde
Renteswaps	901.000	21.963			-110.000	-1.156	791.000	20.807
Valutaswap**	721.100	164	4.036.070		-3.812.770	-37.909	944.400	-37.744
Opties op een renteswap	867.010	2.821			-176.000	-1.495	691.010	1.326
Aandelenopties	0	0	16.242	-171.109	154.866	-2	0	-2
Termijncontracten op renteswaps	200.000	-35.491				16.087	200.000	-19.403
Termijncontracten op renteswaps - afdekkingscontracten *	700.000	-12.688				59.018	700.000	46.330
Termijncontracten op obligaties - aankopen	410.000	127.932				59.846	410.000	187.778
Termijncontracten op obligaties - verkopen	735.000	26.763		-505.000		-49.154	230.000	-22.391
Termijncontracten in valuta**	0	0	102.980		-77.980	-152	25.000	-152
Termijncontracten op valutaswaps**	170.300	-5.459			-170.300	5.459	0	0
	4.704.410	126.006	4.155.292	-676.109	-4.192.184	50.543	3.991.410	176.550

* cash flow hedge

**Nominale waarde in USD

VI.H.7.a Swap (IRS)

In 1999 heeft de P&V Groep, om zich gedeeltelijk in te dekken tegen het risico op een daling van de langetermijnrente, een aantal swaptioncontracten gesloten met vervaldagen tussen 2001 en 2009.

Die contracten gaven de P&V Groep de mogelijkheid een swapcontract van tien jaar af te sluiten: de P&V Groep ontvangt van de tegenpartij gedurende tien jaar een vaste rente en betaalt haar een kortetermijnrente 'Euribor 6 maanden'.

Behalve in 2005 heeft de P&V Groep dat recht van 2001 tot 2009 op elke vervaldag uitgeoefend en zichzelf zo blootgesteld aan het risico op een stijging van de kortetermijnrente.

Om dat risico te dekken, heeft de P&V Groep op elke vervaldag een reverse swapcontract gesloten, dat haar het recht geeft om van de tegenpartij de kortetermijnrente 'Euribor 6 maanden' te krijgen, tegen de verplichting gedurende tien jaar een vaste rente te betalen.

Het totale bedrag dat de P&V Groep in het boekjaar 2016 heeft ontvangen in het kader van de lopende swap- en reverse swapcontracten bedraagt 18,6 miljoen euro.

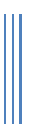
Gedurende het boekjaar 2016 vervielen 4 IRS voor een totale nominale waarde van 110 miljoen euro.

VI.H.7.b Forward swap (IRS) - afdekkingsinstrumenten

De P&V Groep stelde in 2015 een portefeuille met forward swaps bedoeld als afgeleide kasstroomafdekkingsinstrumenten ('hedge accounting') samen voor een nominaal bedrag van 700 miljoen euro. Het doel van die afdekking is het toekomstige herbeleggingsrendement te garanderen. De P&V Groep verbindt zich ertoe om op de eindvervaldag van de forward IRS een vastrentend actief met eenzelfde looptijd als de IRS te kopen. Het beleggingsbeleid van P&V Groep heeft tot gevolg dat regelmatig obligaties aangekocht worden die aan die voorwaarde voldoen en dekt dus zeer waarschijnlijke toekomstige transacties (d.w.z. aankopen van vastrentende obligaties). Het gedekte risico is het risico op schommeling van de vaste rente waartegen de P&V Groep in de toekomst zal kunnen beleggen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de vervaldagen van de forward swaps.

31 december 2016	
Jaar	Nominale waarde
2019	250.000
2020	450.000
	700.000

VI.H.7.c *Swaption*

Sinds 2012 werd een 'payer swaption'-programma ingevoerd dat de P&V Groep dekt tegen het risico op een stijging van de langetermijnrente. De optionele periodes gaan van drie tot acht jaar. De onderliggende swap heeft een looptijd van tien jaar. Het nominale bedrag van alle swaptions was gelijk aan 867 miljoen euro eind 2015 en bedraagt 691 miljoen euro eind 2016.

Twee contracten met een nominale waarde van 176 miljoen euro, die in 2016 vervielen, werden niet uitgeoefend.

VI.H.7.d *Forward bond*

In 2013 werd door de P&V Groep een payer forward bonds-portefeuille samengesteld. Het gaat om obligaties van de Belgische of Franse staat, aangekocht op een termijn van vier tot zes jaar om vanaf vandaag een minimumrendement te waarborgen.

Sinds 2014 maakt de P&V Groep gebruik van 'protection forward bonds' (seller forward bonds) om zich in te dekken tegen een mogelijke stijging van de obligatierente. Een protection forward is een 'toekomstige' verkoop van een obligatie met een toekomstige vervaldag tegen een reeds vastgelegde prijs. Zo dekt de P&V Groep de huidige niet-gerealiseerde meerwaarden in, voor die onderliggende obligaties, voor een toekomstige resultatenperiode.

De portefeuille bestaande uit buyer forward bonds en seller forward bonds (de 'protection forward bonds') vormt een groot deel van de derivatenportefeuille op eind 2016, met namelijk respectievelijk 410 miljoen euro en 230 miljoen euro in nominale waarde.

VI.H.7.e *Forward bond – afdekkingsinstrumenten*

Een protection forward bond kan worden gebruikt als een kasstroomafdekking omdat de transactie bedoeld is om de kasstroom op het ogenblik van de verkoop te waarborgen. Aan de protection forward is geen enkele ondoeltreffendheid verbonden aangezien de toekomstige verkoopprijs is vastgelegd. De protection forward bond kan immers als een 'all-in-one' dekking worden beschouwd. Schommelingen in de reële waarde van die afgeleide producten worden geboekt in de kasstroomafdekkingsreserve in het eigen vermogen.

In 2016 heeft de P&V Groep geen forward bonds meer gebruikt als afdekkingsinstrumenten

VI.H.7.f *Valutaswaps – Forward valutaswap*

Sedert 2015, heeft de P&V Groep een portefeuille met valutaswaps (in USD) en termijncontracten in valuta samengesteld om, tegen het valutarisico, de blootstelling aan de Amerikaanse staatsobligaties en verder de Amerikaanse bedrijfsobligaties, die de Groep in 2016 heeft aangekocht, af te dekken. Op 31 december 2016 was de portefeuille van valutaswaps en termijncontracten in valuta goed voor een nominaal bedrag van respectievelijk 944 miljoen Amerikaanse dollar en 25 miljoen Amerikaanse dollar.

Onderstaande tabel verduidelijkt de berekening van de dekkingratio van de obligatieportefeuille en van de resterende cash in USD. Daar de short-posities (959,4 miljoen USD) en long-posities (10 miljoen USD) in USD zich neutraliseren, is de totale dekking via afgeleide instrumenten voor de Groep 949,4 miljoen euro, hetzij een dekkingratio van 99,72%.

31 december 2016

Produkt	Nominale waarde	Reële waarde (incl. niet verworven interesten)
US Obligaties*	817.581	948.685 (2)
Cash in USD*	3.344	3.344 (3)
FX Derivaten**	949.400 (1)	-37.896
Dekking ratio	99,72%	(1)/[(2)+(3)]

*Nominale waarde en reële waarde in USD

**Nominale waarde in USD

VI.H.7.g Aandelenopties

In de loop van het boekjaar 2016, heeft de Groep een reeks callopties en put-opties op aandelen verkocht voor een bedrag van 170 miljoen euro. Hiervan zijn 65 opties (voor een bedrag van 155 miljoen euro) vervallen en 8 opties (voor een bedrag van 16 miljoen) zijn vroegtijdig afgesloten door het kopen van de tegenovergestelde optie.

Het verkopen van die opties, in onderling overleg, maken deel uit van het dagelijkse beheer van de aandelenportefeuille.

VI.H.8 Overdrachten van financiële activa

De financiële instrumenten die de P&V Groep overgedragen heeft, maar die niet volledig uit de balans geboekt zijn, bestaan voornamelijk uit tijdelijk overgedragen effecten in het kader van een repo. De eraan verwante passiva bestaan uit bedragen geboekt als kortetermijnschulden die overeenstemmen met transacties met betrekking tot effectenleningen.

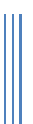
Een repo is een transactie waarbij obligaties (vooral staatsobligaties) in bewaring worden gegeven als waarborg in ruil voor liquide middelen. Een repotransactie houdt op zich weinig risico's in aangezien de vennootschap obligaties in pand geeft in ruil voor liquide middelen. De verschuldigde rente op dit soort verrichting is een vlottende rente (Euribor, Eonia). De schommelingen in de marktwaarde van het gegeven onderpand worden opgevangen door bijkomend onderpand te leveren (wanneer de langetermijnrentes stijgen) of door onderpand terug te krijgen (als de langetermijnrentes dalen). Een repotransactie creëert een verbintenis op korte termijn.

In 2016 is er geen openstaande repositie meer.

VI.I Financiële beleggingen Unit Link (tak 23)

De financiële activa van tak 23 komen in 2016 uit op 201,4 miljoen euro tegenover 196,4 miljoen euro in 2015. Op de passiefzijde is het bedrag gelijk aan 308,9 miljoen euro, opgenomen onder de technische voorzieningen voor beleggingscontracten zonder winstdeelname. De twee posten zijn voornamelijk gekoppeld aan beleggingscontracten van tak 23. De financiële schulden bestaan tevens uit tak 26-contracten voor 97,8 miljoen euro.

De financiële instrumenten van tak 23 zijn als volgt verdeeld tussen de verschillende niveaus van de hiërarchie:

In duizenden €	2016	2015
Actief		
Tegen kostprijs	-	-
Niveau 1	201.359	196.218
Niveau 2	-	-
Niveau 3	-	207
Financiële investeringen "Unit link"	201.359	196.425
Passief		
Financiële verplichtingen - beleggingscontracten zonder WD	308.941	274.738

De financiële activa vermeld in niveau 1 bestaan uit staatsobligaties en beleggingsfondsen die een periodieke inventariswaarde publiceren.

Zowel voor het actief als voor het passief kan de stijging, in vergelijking met 2015, verklaard worden door het financieel resultaat in tak 23.

VI.J Overige activa

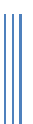
VI.J.1 Herverzekeringsactiva en verzekeringsvorderingen

In duizenden €	2016	2015	Variatie
Vorderingen uit hoofde van verzekeringnemers	54.575	49.973	4.601
Vorderingen uit hoofde van tussenpersonen	21.067	28.734	(7.667)
Vorderingen uit hoofde van herverzekeringsverrichtingen	7.438	9.219	(1.781)
Vorderingen uit verzekeringen	83.080	87.927	(4.846)
Activa uit hoofde van herverzekering	324.829	337.488	(12.660)
Totaal	407.909	425.415	(17.506)

De herverzekeringsactiva dalen met 12,7 miljoen euro, hoofdzakelijk te wijten aan een vermindering in Arbeidsongevallen tengevolge van een terugvordering van betaalde schadegevallen.

De verzekeringsvorderingen dalen eveneens met 4,8 miljoen euro, wat voornamelijk verklaard wordt door:

- Een vermindering met een bedrag van 7,7 miljoen euro op het vlak van de saldo's van de rekeningen met tussenpersonen;
- Een stijging ten bedrage van 4,6 miljoen euro op het vlak van de vorderingen uit hoofde van verzekeringnemers en dit tengevolge van de toename van de uit te geven premies en de saldo's van de klantenrekeningen die de daling van de premies, betaald voor vervalddag, compenseren.

Overzicht van de herverzekeringsactiva en verzekeringsvorderingen

In duizenden €	2016	2015	Variatie
Overige activa - op lange termijn			
Activa uit hoofde van herverzekeringen	324.829	337.488	(12.660)
Vorderingen uit verzekeringen	19	105	(85)
Totaal overige activa - op lange termijn	324.848	337.593	(12.745)
Overige activa - op korte termijn			
Vorderingen uit verzekeringen	83.061	87.822	(4.761)
Totaal overige activa - op korte termijn	83.061	87.822	(4.761)
Totaal	407.909	425.415	(17.506)

In 2016 waren de activa op korte termijn beïnvloed op het vlak van de vorderingen uit verzekeringen (daling van de herverzekeringsvorderingen en de vorderingen uit hoofde van verzekeringnemers).

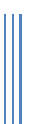
In duizenden €	2016			Totaal
	Tot 1 jaar	Meer dan 1 jaar tot 5 jaar	Meer dan 5 jaar	
Activa uit hoofde van herverzekeringen	-	324.829	-	324.829
Vorderingen uit verzekeringen	83.061	19	-	83.080
Totaal	83.061	324.848	-	407.909

In duizenden €	2015			Totaal
	Tot 1 jaar	Meer dan 1 jaar tot 5 jaar	Meer dan 5 jaar	
Activa uit hoofde van herverzekeringen	-	337.488	-	337.488
Vorderingen uit verzekeringen	87.822	105	-	87.927
Totaal	87.822	337.593	-	425.415

VI.J.2 Overige vorderingen

In duizenden €	2016	2015	Variatie
Overige vorderingen	143.477	114.036	29.441
Lease vorderingen in vlottende activa	5.066	4.893	173
Verworven producten en over te dragen kosten	7.138	11.834	(4.696)
Totaal	155.680	130.762	24.918

De stijging van de post "overige vorderingen" (+ 29,4 miljoen euro) wordt verklaard door de toegenomen voorziening voor te verhalen schade, de overdracht van kapitaal die toe te wijzen is aan nederlandse hypothecaire leningen, door de verhoging van de lening Triamant en door de BTW-vordering na het afsluiten van het erfpachtcontract.

Overzicht van de overige vorderingen

In duizenden €	2016	2015	Variatie
Overige activa - op lange termijn			
Overige vorderingen	69.100	56.672	12.428
Totaal overige activa - op lange termijn	69.100	56.672	12.428
Overige activa - op korte termijn			
Overige vorderingen	74.377	57.364	17.013
Lease vorderingen in vlottende activa	5.066	4.893	173
Verworven producten en over te dragen kosten	7.138	11.834	(4.696)
Totaal overige activa - op korte termijn	86.580	74.090	12.490
Totaal	155.680	130.762	24.918

De overige vorderingen stijgen zowel op lange als op korte termijn.

In duizenden €	2016			
	Tot 1 jaar	Meer dan 1 jaar tot 5 jaar	Meer dan 5 jaar	Totaal
Overige vorderingen	74.377	60.225	8.875	143.477
Lease vorderingen in vlottende activa	5.066	-	-	5.066
Verworven producten en over te dragen kosten	7.138	-	-	7.138
Totaal	86.580	60.225	8.875	155.680

In duizenden €	2015			
	Tot 1 jaar	Meer dan 1 jaar tot 5 jaar	Meer dan 5 jaar	Totaal
Overige vorderingen	57.364	56.594	78	114.036
Lease vorderingen in vlottende activa	4.893	-	-	4.893
Verworven producten en over te dragen kosten	11.834	-	-	11.834
Totaal	74.090	56.594	78	130.762

VI.K Verhuring en leases

De P&V Groep heeft vooral terreinen en gebouwen die zowel financieel als operationeel geleased zijn.

Het onderscheid tussen een financiële lease en een operationele lease wordt bij aanvang van de overeenkomst bepaald op grond van de overdracht van de risico's en premies. Als de risico's en voordelen bijna volledig gedragen zijn door de leaseneemer, dan zal de P&V Groep dit als een financiële lease beschouwen. Alle andere overeenkomsten zijn opgenomen als operationele leaseovereenkomsten.

VI.K.1 Financiële lease

In duizenden €	2016	2015
Vorderingen in vlottende activa	5.066	4.893
Vorderingen in vaste activa	72.971	40.274
Totaal	78.037	45.167
Netto variatie van financiële huurovereenkomsten	(32.870)	

De financiële leases en niet-courante vorderingen zijn onder de financiële instrumenten opgenomen in de rubriek 'Leningen en vorderingen'. Alle overige vorderingen zijn gegroepeerd onder de rubriek 'Overige vorderingen'.

In duizenden €	Bruto-investeringen	Contante waarde van de betalingen
Op maximum 1 jaar	5.066	7.724
Meer dan 1 jaar maar op max. 5 jaar	21.459	39.331
Meer dan 5 jaar	51.512	49.438
Totaal	78.037	96.493

In 2016 werd in de groep een nieuwe erfpachtovereenkomst afgesloten met Europese Commissie op het gebouw Cours Saint Michel. De lopende leases op het onroerend erfgoed vervallen tussen 2020 en 2031.

VI.K.2 Operationele lease

De groep als lessor

In duizenden €	2016	2015
Toekomstige minimale leaseontvangsten uit hoofde van een huurovereenkomst		
Op maximum 1 jaar	6.891	7.153
Meer dan 1 jaar maar op max. 5 jaar	15.616	13.592
Meer dan 5 jaar	7.297	6.089
Totaal	29.803	26.834

De operationele leases vertegenwoordigen alle leasebetalingen die de P&V Groep moet krijgen op die vastgoedbeleggingen. De vervaldagen zijn gespreid volgens de vervaldagen van de leaseovereenkomsten, zonder rekening te houden met een eventuele stilzwijgende verlenging.

De groep als lessee

De groep heeft operationele leaseovereenkomsten gesloten waarvan de desbetreffende leaseschulden gegroepeerd zijn onder de handelsschulden.

In duizenden €	2016	2015
Toekomstige minimale leasebetalingen uit hoofde van een huurovereenkomst		
Op maximum 1 jaar	287	243
Meer dan 1 jaar maar op max. 5 jaar	571	624
Meer dan 5 jaar	48	-
Totaal	906	867

Het bedrag van de erkende minimale betalingen ten laste beloopt 288 duizend euro in 2016 tegenover 291 duizend euro in 2015.

VI.L Niet-courante activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten

In 2015 werd de vennootschap Euresa Life te koop gesteld, wat leidde tot de herclassificatie van de schulden die gekoppeld zijn aan verzekeringscontracten en de eraan gekoppelde activa als niet-courante activa en passiva aangehouden voor verkoop.

Hoewel de verkoop in 2016 nog niet gefinaliseerd werd, laat de norm IFRS 5 ons toe deze activa te behouden onder de rubriek "Niet-courante activa aangehouden voor verkoop" (het voornemen te verkopen blijft behouden op eind december 2016).

De herclassificatie van die activiteiten onder 'Niet-courante activa aangehouden voor verkoop' bedraagt 399,8 miljoen euro in 2016. Op de passiefzijde werd in 2016 een bedrag van 390,4 miljoen euro geherclassificeerd. Op het vlak van het eigen vermogen werd 0,1 miljoen euro geherclassificeerd onder een specifieke 'Reserve IFRS 5'-lijn die het deel van de niet-gerealiseerde resultaten met betrekking tot verkooptransacties vertegenwoordigt (zie toelichting II.D).

We merken op dat elk actief en passief met betrekking tot de verzekeringsactiviteiten geherclassificeerd werd en dat voor het actief en het passief geen enkele waardevermindering werd opgenomen. Dat als gevolg van de aanpassing van IFRS 5 'Niet-courante activa aangehouden voor verkoop' waarin gespecificeerd werd dat IAS 39 van toepassing blijft voor de activa en IFRS 4 van toepassing blijft voor de passiva.

Een herclassificatie onder "Gebouwen aangehouden voor verkoop" (IFRS 5) is eveneens van toepassing voor drie van onze gebouwen (Frankrijklei, Oostende en Brugge) en dit volgend op de ondertekening van een voorlopige verkoopsovereenkomst of de aanvaarding van het verkoopvoorstel.

Er waren geen bijkomende waardeverminderingen in het kader van de IFRS 5-norm. De activiteiten in het passief en het actief werden in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen tegen reële waarde.

VI.M Geldmiddelen en kasequivalenten

De posities van de P&V Groep betreffende geldmiddelen zien er als volgt uit:

In duizenden €	2016	2015	2014
Cash binnen de groep	281.264	166.844	101.078
Kortlopende rekeningen	14.052	133.536	172.471
Totaal geldmiddelen	295.315	300.380	273.549
Netto toename van geldmiddelen en kasequivalenten	(5.064)	26.831	

De kasequivalenten bestaan hoofdzakelijk uit monetaire posten in euro of equivalente beleggingen die voldoen aan de criteria van IAS 7.

In de rubriek 'Geldmiddelen van de groep' vindt men voornamelijk de bancaire geldmiddelen en kasequivalenten en de deposito's die door verschillende entiteiten van de P&V Groep aangehouden worden.

De rekeningen op korte termijn omvatten de kortetermijnbeleggingen zoals de termijnrekeningen met een beleggingsduur van maximaal drie maanden.

De geldmiddelen en kasequivalenten zijn volledig ter beschikking van de P&V Groep.

De daling van de geldmiddelen kan als volgt worden verklaard:

- stijging van de geldmiddelen binnen de groep ten belope van 114,4 miljoen euro (tengevolge van de verkoop van obligaties tijdens het 4de trimester van 2016);
- daling van de rekeningen op korte termijn ten belope van 119,5 miljoen euro.

VI.N Eigen vermogen

In duizenden €	2015			2016
		Herklassering	Variatie	
Uitgegeven kapitaal en reserves verbonden aan het kapitaal	578.386	(7.293)	-	571.093
Overige reserves en minderheidsbelangen	1.197.961	7.293	184.471	1.389.724
Totaal eigen vermogen	1.776.346	-	184.471	1.960.818

Geplaatst kapitaal en andere reserves gekoppeld aan het kapitaal

Het toegestane maatschappelijke kapitaal onderging geen schommelingen tijdens het boekjaar.

De overige reserves gekoppeld aan het kapitaal omvatten de onbeschikbare reserves, de wettelijke reserve en de geïmmuniseerde reserve van P&V Verzekeringen.

De vermindering van die reserves is toe te schrijven aan een overdracht naar aanleiding van de bestemming van het resultaat 2015, evenals aan de overdracht van de geïmmuniseerde reserves van Vivium in het kader van de fusie.

VI.O Technische schulden en verzekeringsschulden

VI.O.1 Technische voorzieningen

In duizenden €	2016		
	Verzekerings- contracten	Deel van de herverzekeraars	Netto
Levensverzekeringscontracten	10.605.740	-	10.605.740
Niet-leven verzekeringcontracten	2.426.465	(323.187)	2.103.278
Totaal technische voorzieningen op het passiva	13.032.205	(323.187)	12.709.017

In duizenden €	2015		
	Verzekerings- contracten	Deel van de herverzekeraars	Netto
Levensverzekeringcontracten	10.024.477	-	10.024.477
Niet-leven verzekeringcontracten	2.379.087	(335.916)	2.043.170
Totaal technische voorzieningen op het passiva	12.403.564	(335.916)	12.067.648

De voorzieningen voor verzekeringcontracten stijgen met 628,6 miljoen euro vóór het aandeel van de herverzekeraars (op de actiefzijde van de balans vermeld onder de verzekeringvorderingen – zie toelichting VI.J.1).

De levensverzekeringcontracten in de ruime zin worden beïnvloed door de toename van de schaduwboekhouding (shadow accounting). Dat kan worden verklaard door de stijging van de reserve van de activa beschikbaar voor verkoop die beïnvloed werd door de in 2016 waargenomen rentedaling. Dat verschijnsel werd versterkt door de natuurlijke groei van de technische voorzieningen in lokale normen.

De technische voorzieningen bestaan voor 81,4% uit reserves gekoppeld aan levensverzekeringcontracten en voor 18,6% uit reserves gekoppeld aan niet-levensverzekeringcontracten. Die technische voorzieningen zijn gedekt door financiële beleggingen op de actiefzijde. De P&V Groep heeft een afdekkingsoverschot ten opzichte van de technische voorzieningen waaruit blijkt dat ze haar verplichtingen kan nakomen.

Het herverzekeraarsaandeel in de niet-levensverzekeringcontracten vertegenwoordigt slechts 13,32% wat een lichte daling is met dat in 2015.

VI.O.1.a Technische voorzieningen Niet-leven

In duizenden €	2016		
	Verzekerings- contracten	Deel van de herverzekeraars	Netto
Voorziening voor te betalen schaden, aangegeven door de verzekerden	2.042.906	(312.491)	1.730.414
Voorziening voor te betalen schaden IBNR	77.927	(7.672)	70.254
Voorziening voor te betalen schaden IBNER	27.199	-	27.199
Uitgaven voor de interne behandeling van schadegevallen	77.898	-	77.898
Voorzieningen voor de lopende schadeloosstelling *	2.225.930	(320.164)	1.905.766
Voorziening voor niet-verdiende premies	138.406	(3.024)	135.382
Voorziening voor lopende risico's	5.300	-	5.300
Totaal technische voorzieningen niet-leven	2.369.636	(323.187)	2.046.449

In duizenden €	2015		
	Verzekerings- contracten	Deel van de herverzekeraars	Netto
Voorziening voor te betalen schaden, aangegeven door de verzekerden	1.969.140	(322.881)	1.646.259
Voorziening voor te betalen schaden IBNR	85.611	(10.000)	75.611
Voorziening voor te betalen schaden IBNER	37.623	-	37.623
Uitgaven voor de interne behandeling van schadegevallen	76.568	-	76.568
Voorzieningen voor de lopende schadeloosstelling *	2.168.942	(332.881)	1.836.061
Voorziening voor niet-verdiende premies	149.519	(117)	149.402
Voorziening voor lopende risico's	8.462	(2.918)	5.544
Totaal technische voorzieningen niet-leven	2.326.922	(335.916)	1.991.006

* Bovenstaande tabel omvat de voorzieningen voor te verhalen schade ten belope van 56,8 miljoen euro in 2016 die opgenomen zijn in het actief van de balans.

De voorzieningen voor lopende schadeloosstellingen zijn **vóór het aandeel van de herverzekeraars** gestegen met 57,0 miljoen euro.

Wat de voorzieningen voor lopende schadeloosstellingen **inclusief herverzekering** betreft, noteren we een stijging van 69,7 miljoen euro, voornamelijk als gevolg van de toename van de voorziening voor te betalen schaden aangegeven door de verzekerden.

Voorzieningen voor de lopende schadeloosstelling

In duizenden €	2016		
	Verzekerings- contracten	Deel van de herverzekeraars	Netto
Beginsaldo	2.168.942	(332.881)	1.836.061
Voorzieningen voor te betalen schaden die zich hebben voorgedaan tijdens de periode	349.379	(48.985)	300.393
Voorzieningen voor te betalen schaden die zich hebben voorgedaan in vorige periodes	(223.106)	28.654	(194.452)
Wijzigingen in de voorzieningen voor te betalen schaden die zich hebben voorgedaan in vorige periodes	(69.284)	33.049	(36.235)
Eindsaldo	2.225.930	(320.164)	1.905.766

In duizenden €	2015		
	Verzekerings- contracten	Deel van de herverzekeraars	Netto
Beginsaldo	2.145.784	(329.868)	1.815.916
Voorzieningen voor te betalen schaden die zich hebben voorgedaan tijdens de periode	362.566	(44.719)	317.847
Voorzieningen voor te betalen schaden die zich hebben voorgedaan in vorige periodes	(270.910)	25.247	(245.663)
Wijzigingen in de voorzieningen voor te betalen schaden die zich hebben voorgedaan in vorige periodes	(68.499)	16.459	(52.040)
Eindsaldo	2.168.942	(332.881)	1.836.061

Voorzieningen voor niet-verdiende premies

In duizenden €	2016		
	Verzekerings- contracten	Deel van de herverzekeraars	Netto
Beginsaldo	149.519	(117)	149.402
Premies onderschreven tijdens de periode	688.090	(3.024)	685.067
Verworven premies tijdens de periode	(699.204)	117	(699.086)
Eindsaldo	138.406	(3.024)	135.382

	2015		Netto
	In duizenden €		
Beginsaldo	154.502	(1)	154.501
Premies onderschreven tijdens de periode	1.006.031	(117)	1.005.913
Verworven premies tijdens de periode	(1.011.013)	1	(1.011.012)
Eindsaldo	149.519	(117)	149.402

De voorziening voor niet-verdiende premies neemt af ten opzichte van vorig boekjaar. Die voorziening wordt enkel berekend op de verzekeringstak Niet-leven. De brutoverzekeringspremies Niet-leven dalen met 5,3 miljoen euro.

Driehoek van de betalingen per jaar waarin het schadegeval zich voordoet

De onderstaande driehoek omvat de driehoek van de gecumuleerde betalingen na aftrek van verhaal en exclusief herverzekering voor de takken 'Directe zaken'. Hij omvat niet de betalingen voor schadegevallen betaald in de vorm van rentes van de takken 'Arbeidsongevallen' en 'Ziekte/gewaARBorgd inkomen'.

Het betalingsbeleid voor schadegevallen onderging geen wijzigingen in 2016.

In duizenden €	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
2005	135.812	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2006	214.608	133.504	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2007	235.165	209.237	156.060	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2008	249.000	228.578	234.941	155.276	-	-	-	-	-	-	-	-
2009	261.489	243.698	256.270	239.475	164.346	-	-	-	-	-	-	-
2010	273.294	260.472	271.650	262.255	243.671	168.110	-	-	-	-	-	-
2011	280.341	267.746	282.617	279.762	259.451	258.119	166.055	-	-	-	-	-
2012	286.985	275.513	289.694	293.438	272.860	277.272	250.735	174.198	-	-	-	-
2013	292.922	280.776	294.845	303.736	283.704	288.213	269.186	254.997	176.552	-	-	-
2014	295.227	285.026	299.187	312.718	293.923	299.166	279.287	274.145	262.452	188.399	-	-
2015	296.801	288.675	302.998	320.887	300.074	304.646	287.717	287.541	279.879	276.702	180.360	-
2016	298.174	290.945	305.996	326.431	304.967	309.288	297.188	294.878	289.575	292.283	260.574	173.636
Schatting toekomstige betalingen	26.929	25.353	45.769	49.880	48.731	34.704	42.965	60.115	66.030	84.312	117.949	188.460
Bruto voorziening te betalen schaden	30.694	29.375	49.898	53.692	53.527	42.495	56.649	75.105	87.120	110.305	153.021	211.232

Voorzieningen voor lopende risico's

In duizenden €	2016		
	Verzekerings- contracten	Deel van de herverzekeraars	Netto
Beginsaldo	8.462	(2.918)	5.544
Opgelopen tijdens de periode	5.264	-	5.264
Gebruikt tijdens de periode	(8.426)	2.918	(5.508)
Eindsaldo	5.300	-	5.300

In duizenden €	2015		
	Verzekerings- contracten	Deel van de herverzekeraars	Netto
Beginsaldo	6.840	(2.888)	3.952
Opgelopen tijdens de periode	8.462	(2.918)	5.544
Gebruikt tijdens de periode	(6.840)	2.888	(3.952)
Eindsaldo	8.462	(2.918)	5.544

VI.O.1.b Technische voorzieningen Leven

In duizenden €	2016	2015
Beginsaldo	10.024.477	10.090.092
Geïnde premies	556.881	543.580
Schulden betaald in geval van overlijden, vervaldag, afkoop, voordelen en schadegevallen	(463.460)	(416.805)
Wijzigingen in de voorzieningen (risicopremie, ...)	(88.181)	(33.693)
Toeslagvermindering	(46.517)	(46.239)
Toewijzing van gewaarborgde intresten en winstdeelnamen in tak 21 en van financiële rendementen in tak 23	284.104	284.871
Aan- en verkopen van portefeuilles	16.122	(17.682)
Shadow accounting	265.219	(403.316)
Andere wijzigingen in de voorzieningen	57.096	23.669
Eindsaldo	10.605.740	10.024.477

De technische voorzieningen Leven stijgen in 2016 met 581,3 miljoen euro, gedeeltelijk te verklaren door de schommeling van de impact van de zogenaamde "shadow accounting" ten belope van 265,2 miljoen euro (zie toelichting VI.O.2 – laatste tabel). Indien er geen impact zou zijn geweest van de shadow accounting, zou de schommeling 316,0 miljoen euro hebben bedragen en dit als gevolg van de natuurlijke groei van de technische voorzieningen Leven (zie detail in bovenstaande tabel). Dat verschijnsel kan worden verklaard door de rentedaling waargenomen op de obligaties die een grote impact had op de reserve van de activa beschikbaar voor verkoop.

Ten opzichte van 2015 stijgen de premies in 2016 met 13,3 miljoen euro. De passiva betaald bij overlijden, op vervaldagen, bij terugkopen enz. stijgen met 46,7 miljoen euro in 2016.

VI.O.2 Investeringscontracten

In duizenden €	2016	2015
Investeringscontracten met WD	1.973.164	1.797.103
Investeringscontracten zonder WD	308.941	274.738
Totaal investeringscontracten	2.282.105	2.071.841

De beleggingscontracten met winstdeelname (WD) stijgen in 2016 met 176,1 miljoen euro. Die stijging is in hoofdzaak te wijten aan de toename van de individuele levensverzekeringscontracten in het kader van pensioensparen en van de shadow accounting ten belope van 52,2 miljoen euro (zie laatste tabel van de toelichting).

Investeringscontracten met WD

In duizenden €	2016	2015
Beginsaldo	1.797.103	1.763.052
Geïnde premies	266.108	243.683
Betaalde schulden	(133.739)	(126.372)
Toeslagvermindering	(9.735)	(9.325)
Toewijzing van gewaarborgde intresten en winstdeelnamen in tak 21 en van financiële rendementen in tak 23	49.338	47.747
Aan- en verkopen van portefeuilles	12.077	(1.294)
Shadow accounting	52.169	(67.279)
Andere wijzigingen in de voorzieningen	(60.155)	(53.110)
Eindsaldo	1.973.164	1.797.103

De stijging is voornamelijk toe te schrijven aan de groei van de individuele levensverzekeringssportefeuille met een soortgelijk effect op het vlak van de premies. De betaalde passiva zijn tussen 2016 en 2015 verhoogd met een totaal van 7,4 miljoen euro. De overige schommelingen in de voorzieningen kunnen voornamelijk worden verklaard door de gevolgen van de shadow accounting.

Investeringscontracten zonder WD

In duizenden €	2016	2015
Beginsaldo	274.738	724.993
Ontvangen deposito's	52.761	70.050
Opnames	(27.936)	(125.441)
Toeslagvermindering	(281)	(6.264)
Toewijzing van de financiële rendementen in tak 23	8.220	10.994
Aan- en verkopen van portefeuilles	1.439	(23.344)
Shadow accounting	-	-
Andere wijzigingen in de voorzieningen	-	(376.249)
Eindsaldo	308.941	274.738

De ontvangen deposito's worden vooral verklaard door het incasso in tak 26, die duidelijk afgenomen is in vergelijking met vorig jaar.

De overige wijzigingen in de voorzieningen van 2015 hadden betrekking op de herclassificatie van de activiteiten van Euresa Life als schulden met betrekking tot niet-courante activa aangehouden voor verkoop. Deze variatie bestaat niet meer in 2016.

De onderstaande tabel omvat de componenten van de zogenaamde shadow accounting die voornamelijk beïnvloed wordt door de evolutie van de rentes in de obligatieportefeuille en verklaart de schommelingen op het vlak van de technische voorzieningen.

In duizenden €	2016	2015
Levensverzekeringscontracten	1.773.183	1.507.964
Investeringscontracten met WD	320.313	268.144
Investeringscontracten zonder WD	-	-
Totaal	2.093.496	1.776.109

Op het vlak van de verzekeringspassiva worden binnen de P&V Groep voor elke businessline sensitiviteitsanalyses uitgevoerd via een expertisetest.

Deze expertisetest van de verzekeringspassiva ('Liability Adequacy Test') is een oefening die bij elke jaarafsluiting wordt gemaakt zowel voor de verbintenissen niet-leven als leven.

Deze test heeft tot doel om ervoor te zorgen dat er op het passief voldoende boekhoudkundige reserves zijn aangelegd en dit rekening houdend met de toekomstige verplichtingen van de maatschappij.

Om dit te doen worden de boekhoudkundige provisies (na aftrek van de aanvullende, bedrijfseconomische voorzieningen en verhoogd met de Shadow Accounting) vergeleken met een "Best Estimate", die de actualisatie van toekomstige kasstromen op activa in portefeuille vertegenwoordigt.

De Shadow Accounting wordt bepaald als een aanvullende provisie naast de reserves op levensverzekeringscontracten met winstdeelname. Deze voorziening is berekend op basis van de latente meerwaarde op obligaties (AFS-reserve) op het einde van die periode.

De hypothesen eigen aan de berekening van de "Best Estimate" (afkoop, sterftcijfer, ...) zijn in overeenstemming met deze gebruikt in andere modellen, zoals bijvoorbeeld in Solvency II.

Voor het gedeelte leven, bevat de test de kasstromen die voortvloeien uit de management beslissingen (toekomstige winstdeelnemingen) en het gedrag van de verzekerden (dynamische afkopen).

Deze sensibiteitstesten worden eveneens uitgevoerd om de stabiliteit van de berekeningen te verzekeren.

Elke tekort op het niveau van de geconsolideerde rekeningen maakt het voorwerp uit van een aanpassing in de resultatenrekening.

In de huidige situatie van de oefeningen volstaan de technische voorzieningen van de levensverzekeringactiviteiten met een overschot van meer dan 182 miljoen euro tegenover 236 miljoen euro in 2015.

VI.O.3 Verzekeringsschulden

In duizenden €	2016		
	Schulden voor directe verzekering	Schulden voor veronderstelde herverzekering	Totaal
Beginsaldo	163.953	210.877	374.830
Toevoegingen	149.551	9.625	159.176
Onttrekkingen	(142.754)	(18.454)	(161.208)
Omrekeningsverschillen	8	-	8
Eindsaldo	170.759	202.048	372.806

In duizenden €	2015		
	Schulden voor directe verzekering	Schulden voor veronderstelde herverzekering	Totaal
Beginsaldo	150.244	250.529	400.773
Toevoegingen	277.402	48.236	325.638
Onttrekkingen	(263.711)	(87.888)	(351.598)
Omrekeningsverschillen	17	-	17
Eindsaldo	163.953	210.877	374.830

P&V Verzekeringen is goed voor meer dan 99,4% van de verzekeringsschulden. Ze zijn gedaald met 2,0 miljoen euro.

Die daling is te verklaren door de afname tussen 2016 en 2015 met 8,8 miljoen euro van de herverzekeringsdeposito's gedeeltelijk gecompenseerd door een stijging van 6,8 miljoen euro van de tussentijdse crediteurenrekeningen van de Groep.

VI.P Pensioenen en andere verplichtingen

Beschrijving van de belangrijkste pensioenstelsels en gelijkgestelde voordelen

In België regelen collectieve arbeidsovereenkomsten de rechten van het personeel uit de verzekeringssector. Aan de hand van die overeenkomsten, die van toepassing zijn op het personeel dat aangeworven is vóór 1 april 2013, kunnen de aangeslotenen een kapitaal genieten dat berekend wordt volgens een formule die rekening houdt met het jaarloon aan het einde van de loopbaan en de anciënniteit verworven bij pensionering. Het betreft de toegezegde pensioenregeling.

De P&V Groep heeft verschillende toegezegde pensioenregelingen die betrekking hebben op een deel van de loontrekkenden en die gefinancierd worden aan de hand van bijdragen die gestort worden in afzonderlijk beheerde fondsen. De werkgeversbijdragen worden jaarlijks bepaald op basis van een actuariële expertise. Bedoeling ervan is na te gaan of de wettelijke verplichtingen inzake minimale financiering voldaan zijn en of de langetermijnfinanciering van de prestaties verzekerd is.

Het personeel aangeworven vanaf 1 april 2013 profiteert van de toegezegde bijdrageregeling. De verplichtingen die voortvloeien uit die pensioenplannen worden voornamelijk gefinancierd bij verzekeringsmaatschappijen van de P&V Groep.

De P&V Groep kent ook andere personeelsvoordelen toe zoals anciënniteitspremies (jubilea) en brugpensioenen.

Toezeggingen van de P&V Groep opgenomen in het passief van de balans

In duizenden €	2016	2015
Toegezegde pensioenrechten	252.931	251.491
Beschikbare premieregeling	45.281	43.270
Voorzieningen voor brugpensioenen	13.604	15.865
Premies voor jubilarissen	5.209	4.600
Waarde van de verplichtingen relatief aan het personeel	317.024	315.226

VI.P.1 Vaste prestaties

De schommelingen in de geactualiseerde waarde van de verbintenis voor vaste prestaties zien er als volgt uit:

In duizenden €	2016	2015
Beginsaldo	251.491	273.003
Kosten van verstreken diensttijd	11.022	12.735
Rente-kosten	5.322	3.243
Taksen betaald op premies	(1.425)	(1.280)
Wettelijke vergoedingen	(7.907)	(9.369)
Bijdragen betaald door de werkgever	-	-
Actuariële winsten en verliezen	(5.572)	(27.337)
Eindsaldo	252.931	251.491

Per 31 december 2016 bedragen de cumulatieve actuariële verliezen en opbrengsten opgenomen in het eigen vermogen en de uitgestelde belastingen -5,6 miljoen euro, tegenover cumulatieve actuariële verliezen en winst van -27,3 miljoen euro eind 2015, wat neerkomt op een variatie in het boekjaar van +21,8 miljoen euro. Die stijging kan worden verklaard door de daling van de tarieven die in de actuariële berekening als hypothesen genomen werden.

De P&V Groep gaat ervan uit in de loop van het boekjaar 2017 om en bij de 12,5 miljoen euro aan premies te zullen storten ten gunste van de toegezegde pensioenregeling en de toegezegde bijdrageregeling.

Actuariële hypothesen

De belangrijkste hypothesen zijn:

	2016	2015
Disconteringsvoet	1,42%	2,13%
Sterftetafel	MR /FR-5	MR /FR-5
Inflatie	1,80%	1,90%
salarisverhoging boven inflatie	2,20%	2,79%
Turnover	2,80%	2,10%

De gemiddelde looptijd van de contracten van de populatie ligt tussen 9 en 17 jaar.

De standaardisering van de intern gebruikte tarieven voor de verschillende werkzaamheden die beïnvloed worden door die parameters (discontovoet en inflatie) zorgt voor consistentie in de waardering binnen de groep;

Het eruit voortvloeiende cijferresultaat stemt, volgens de ramingen van het management, overeen met de principes van IAS 19.

Sensitiviteitsanalyses

Op 31 december 2016 werd voor de belangrijkste hypothesen de volgende kwantitatieve sensitiviteitsanalyse uitgevoerd:

Hypothese	Disconteringsvoet		Toekomstige salarisstijgingen		Turnover	
Graad van gevoeligheid	0,25%	-0,25%	0,25%	-0,25%	0,25%	-0,25%
Impact op de netto toegezegde pensioenrechten	(6.848)	9.397	11.762	(8.893)	264	1.937

VI.P.2 Vaste bijdragen

Het personeel aangeworven vanaf 1 april 2013 profiteert van de toegezegde bijdrageregeling. Toch dienen we op te merken dat tot 2015 de wet voor de gestorte bijdragen een gemiddeld jaarlijks rendement over de loopbaan van minstens 3,25% op de werkgeversbijdragen en minstens 3,75% op de werknemersbijdragen oplegt, waarbij het eventuele tekort ten laste is van de werkgever. Eind december 2015, heeft een verandering in de wet op de aanvullende pensioenen het minimumrendement op fondsbeleggingen gewijzigd. Vanaf 2016, komt het minimumrendement overeen met een percentage van de gemiddeld opbrengst op de laatste 24 maanden van de obligaties lineair op 10 jaar. Op grond van de verrichte actuariële expertises diende in 2016 een voorziening te worden aangelegd ten bedrage van 0,4 miljoen euro.

VI.P.3 Andere personeelsbeloningen

De daling van de voorziening voor brugpensioenen in IFRS is toe te schrijven aan de interne analyse van de voorwaarden van de cao (collectieve arbeidsovereenkomsten) en van de geldende overheidsmaatregelen.

VI.Q Samenstelling van de uitgestelde belastingen

In duizenden €	2016		2015	
	Door de Balans	Door de resultaten	Door de Balans	Door de resultaten
Overgedragen verliezen	8.096	(52.686)	52.823	(12.996)
Belastbare voorzieningen	101.031	30.404	271.587	53.409
Voorzieningen en andere tijdelijke verschillen	(7.708)	18.059	(1.434)	(221)
Waardeverlies op activa	(32)	(63)	31	(1.965)
Elementen relatief aan de verzekeringen	564.222	(10.167)	273.435	(55.753)
Reële waarde aanpassingen op acquisities	(24.665)	(446)	(24.226)	3.353
Voorzieningen voor voordelen aan het personeel	34.485	207	35.673	(129)
Niet gerealiseerde winsten op beleggingen in effecten	(953.155)	(25.149)	(812.181)	15.968
Andere	(2.359)	10.889	(13.929)	(13.508)
Netto uitgestelde belastingvorderingen / verplichtingen	(280.084)	(28.951)	(218.220)	(11.841)

De belangrijkste bron van uitgestelde belastingen is het verschil tussen de boekwaarde en de reële waarde van de financiële instrumenten. Dat verschil, ten belope van een nettobedrag van 953,2 miljoen euro, is tweeledig en omvat de waardeverliezen en de meerwaarden. Voor de financiële instrumenten die volgens IAS 39 tegen reële waarde geherwaardeerd moeten worden, moet een uitgestelde belasting worden geboekt op het verschil tussen de boekwaarde (belastinggrondslag) en de reële waarde, met uitzondering van de aanpassingen op aandelen. Op die laatste is er geen tijdelijk verschil aangezien ze niet belastbaar zijn. Niettemin werd als tijdelijk verschil op de latente meerwaarden een bijdrage van 0,412% op de aandelen opgenomen. Die bijdrage moet worden betaald op de gerealiseerde meerwaarden en de uitgestelde belasting vormt voor de aandelen een tijdelijk verschil op de reserve van de activa beschikbaar voor verkoop.

Een andere belangrijke bron heeft betrekking op de belastingverliezen die 109,1 miljoen euro bedragen na toepassing van de invorderbaarheidstest.

De technische voorzieningen geboekt volgens lokale normen, maar niet erkend in het IFRS-referentiesysteem (egalisatie en catastrofes, knipperlicht, ...) vormen een andere belangrijke bron van uitgestelde belastingen. De impact ervan wordt grotendeels gecompenseerd door de shadow accounting volgens IFRS 4. Bijgevolg bedraagt de netto-impact 564,2 miljoen euro.

VI.R Overige passiva

In duizenden €	2016	2015	Variatie
Achtergestelde schulden	260.017	268.517	(8.500)
Financiële schulden	103.973	94.369	9.604
Overige schulden	205.271	141.714	63.556
Totaal	569.260	504.600	64.660

De achtergestelde leningen hebben een onbepaalde duur (196,7 miljoen euro) of een vervaldag tussen 5 en 10 jaar (62,5 miljoen euro). De niet-vervallen opgelopen rentes worden geclassificeerd op minder dan een jaar (0,8 miljoen euro). De vermindering van de achtergestelde leningen wordt verklaard door de terugbetaling van 8,5 miljoen van de vennootschappen Multipharma en Société Générale Coopérative aan P&V Verzekeringen.

De financiële schulden zijn gestegen met 9,6 miljoen euro en gingen van 94,4 miljoen euro in 2015 naar 104,0 miljoen euro in 2016, voornamelijk als gevolg van de waardering van derivaten met negatieve waarde.

De overige schulden zijn met 63,6 miljoen euro verhoogd, vooral door een toewijzing aan de herstructureringsvoorziening in het kader van het uitstapplan voor het personeel (plan Horizon 2020).

VI.R.1 Spreiding en vervaldagboek van de overige passiva

De overige passiva zijn hierna verdeeld over de korte en de lange termijn.

In duizenden €	2016	2015	Variatie
Rentedragende schulden - op lange termijn			
Achtergestelde schulden	259.200	267.700	(8.500)
Financiële schulden	58.539	77.805	(19.266)
Overige schulden	50.436	11.419	39.017
Totaal rentedragende schulden - op lange termijn	368.175	356.924	11.251
Rentedragende schulden - op korte termijn			
Achtergestelde schulden	817	817	
Financiële schulden	45.434	16.564	28.870
Overige schulden	154.835	130.296	24.539
Totaal rentedragende schulden - op korte termijn	201.086	147.676	53.409
Totaal	569.260	504.600	64.660

De financiële schulden op lange termijn zijn gedaald van 77,8 miljoen euro in 2015 naar 58,5 miljoen euro in 2016. Die schommeling kan voornamelijk worden verklaard door de afgeleide producten met een negatieve waarde (zie toelichting 'Financiële instrumenten').

De financiële schulden op korte termijn stegen van 16,6 miljoen euro in 2015 naar 45,4 miljoen euro in 2016. Die schommeling kan worden verklaard door toename van de derivaten met een negatieve waarde.

Vervaldagboek van de overige passiva

In duizenden €		2016				
	Tot 1 jaar	Meer dan 1 jaar tot 5 jaar	Meer dan 5 jaar tot 10 jaar	Meer dan 10 jaar tot 15 jaar	Onbepaald	Totaal
Achtergestelde schulden	817	-	62.500	-	196.700	260.017
Financiële schulden	45.434	15.444	431	8.414	34.250	103.973
Overige schulden	154.835	50.433	3	-	-	205.271
Totaal	201.086	65.876	62.935	8.414	230.950	569.260

In duizenden €		2015				
	Tot 1 jaar	Meer dan 1 jaar tot 5 jaar	Meer dan 5 jaar tot 10 jaar	Meer dan 10 jaar tot 15 jaar	Onbepaald	Totaal
Achtergestelde schulden	817	-	62.500	-	205.200	268.517
Financiële schulden	16.564	77.798	7	-	-	94.369
Overige schulden	130.296	11.235	183	-	-	141.714
Totaal	147.676	89.033	62.691		205.200	504.600

In de overige schulden werden voorzieningen voor risico's, kosten en geschillen geboekt voor een bedrag van 2,8 miljoen euro. Die laatste bevinden zich vooral in de categorie met een vervaldag tussen 1 en 5 jaar wegens hun onzekere karakter en het feit dat strafrechtelijke procedures vaak langer dan een jaar duren.

VI.R.2 Detail van de overige schulden

De overige schulden zijn grotendeels handels-, sociale en belastingschulden. De grootste schommelingen zijn toe te schrijven aan de provisies en handelsschulden.

Hierna het detail van de overige schulden:

In duizenden €	2016	2015
Provisies	50.433	11.737
Belastingen	71.169	68.061
Bezoldigingen en sociale lasten	37.880	31.022
Overlopende rekeningen	3.587	2.636
Handelsschulden	42.203	28.258
Totaal overige schulden	205.271	141.714

De provisie zijn gestegen met 38,7 miljoen euro, wat hoofdzakelijk verklaard wordt door de toewijzing aan een voorziening voor het sociaal plan Horizon 2020 hernomen in de post 'Overige' op het niveau van het overzicht van de voorzieningen.

De belastingschulden zijn met 3,1 miljoen euro toegenomen, hoofdzakelijk rekening houdend met de belastingen op verzekeringenscontracten.

De handelsschulden zijn gestegen met 13,9 miljoen euro, voornamelijk als gevolg van de toename van de post te ontvangen facturen.

Detail van de voorzieningen

De voorzieningen voor risico's en kosten en de voorzieningen voor geschillen zien er als volgt uit:

In duizenden €	2016				2015			
	Andere risico's en kosten	Geschillen	Overige	Totaal	Andere risico's en kosten	Geschillen	Overige	Totaal
Beginsaldo	1.170	1.829	8.738	11.737	2.960	2.100	8.303	13.363
Toevoegingen	202	28	39.544	39.775	42	359	435	836
Bestedingen	(12)	-	-	(12)	(1.528)	(1)	-	(1.529)
Terugnemigen	-	(397)	-	(397)	-	(404)	-	(404)
Herklassering	(101)	70	(460)	(491)	(303)	(225)	-	(528)
Invloed van de consolidatiekring	-	-	(180)	(180)	-	-	-	-
Eindsaldo	1.260	1.531	47.642	50.433	1.170	1.829	8.738	11.737

De overige provisie zijn in 2016 met 38,7 miljoen euro gestegen en dit tengevolge van de vorming van een herstructureringsvoorziening in het kader van Horizon 2020.

De voorzieningen voor geschillen dalen met 0,3 miljoen euro. Die schommeling wordt voornamelijk verklaard door de vermindering van de toewijzingen in 2016 (zie hierboven).

VII Toelichtingen bij de geconsolideerde resultatenrekening

VII.A Premies

In duizenden €	2016	2015
Bruto premies van verzekerings- en investeringscontracten		
Levensverzekeringen	866.608	850.129
Niet-levensverzekeringen	718.018	723.341
Wijziging van voorzieningen voor niet-verdiende premies	7.450	3.361
Totale bruto premies	1.592.076	1.576.832
Uitgaande herverzekeringspremies van verzekerings- en investeringscontracten		
Levensverzekeringen	(2.109)	(2.397)
Niet-levensverzekeringen	(36.660)	(35.949)
Wijziging van voorzieningen voor niet-verdiende premies	(12)	146
Totaal uitgaande herverzekeringspremies	(38.780)	(38.201)
Kosten en ontvangen commissielonen		
Beheerskosten (tak 23)	4.170	5.165
Herverzekeringscommissies	4.675	4.863
Totaal kosten en ontvangen commissielonen	8.845	10.029
Netto premies	1.562.141	1.548.660

De levensverzekeringspremies vertegenwoordigen 54,4 % van de brutopremies van de P&V Groep. De toename van de bruto levensverzekeringspremies vloeit hoofdzakelijk voort uit de premies van de groepsverzekeringen, het incasso leven individueel daarentegen blijft relatief stabiel.

De groei van het volume van de premies Groep komt voornamelijk voort uit de tak 21 (+ 18,8 miljoen euro).

De brutoverzekeringspremies niet-leven dalen met 5,3 miljoen euro. Deze daling is hoofdzakelijk het gevolg van de afname van de directe zaken met 1,5 % na stopzetting van de samenwerking met de zaakaanbrenger 'Aedes' en de beëindiging van de activiteiten in de tak 'Vervoer voor Rekening van Derden'. Niettemin wordt die daling enigszins gecompenseerd door een toename van de aanvaardingscontracten toe te schrijven aan de regularisatie van premies in 2016 van een portefeuille in Ziekte opgezegd in 2015. De premies overgedragen aan de herverzekeraars blijven stabiel in 2016, alle activiteitstakken door elkaar genomen. De aan de herverzekeraars overgedragen premies hebben vooral betrekking op herverzekeringscontracten niet-leven. De beheerskosten van tak 23 dalen met 1,0 miljoen euro en de herverzekeringscommissies met 0,2 miljoen euro.

VII.B Technische kosten

In duizenden €	2016	2015
(a) Uitkeringen en schadegevallen, zonder aftrek van herverzekering		
Levensverzekeringscontracten	598.109	569.762
Niet-leven verzekeringscontracten	449.418	457.287
Totaal uitkeringen en schadegevallen, zonder aftrek van herverzekering	1.047.527	1.027.048
(b) Aandeel afgestaan aan herverzekeraars		
Levensverzekeringscontracten	27	(360)
Niet-leven verzekeringscontracten	(34.538)	(25.411)
Totaal uitgaande herverzekeringuitkeringen	(34.511)	(25.771)
(c) Wijzigingen van de voorzieningen, zonder aftrek van herverzekering		
Wijzigingen in levensverzekeringscontracten	516.305	464.026
Wijzigingen in niet-levensverzekeringscontracten	63.420	76.763
Wijzigingen in investeringscontracten zonder WD	10.232	70.818
Wijzigingen in de provisie voor lopende risico's	-	161
Totaal wijzigingen van de voorzieningen, zonder aftrek van herverzekering	589.957	611.767
(d) Wijzigingen van de voorzieningen afgestaan aan de herverzekeraars		
Wijzigingen in de levensverzekeringscontracten	(1.517)	(869)
Wijzigingen in de niet-levensverzekeringscontracten	14.837	(1.611)
Totaal wijzigingen van de voorzieningen afgestaan aan de herverzekeraars	13.320	(2.479)
Totaal uitkeringen en schadegevallen onder aftrek van herverzekering	1.616.293	1.610.565

De betaalde schadevergoedingen en schadegevallen zonder aftrek van herverzekeringen (a) stijgen met 20,4 miljoen euro, wat verklaard kan worden door een toename van 28,3 miljoen euro voor de levensverzekeringscontracten en een vermindering van 7,9 miljoen euro voor de verzekeringcontracten niet-leven.

Het aan de herverzekeraars overgedragen deel (b) bestaat voornamelijk uit niet-levensverzekeringcontracten, die toenemen met 9,1 miljoen euro. Die stijging wordt verklaard door een terugname van provisies aangelegd in 2015 tengevolge van schaderegelingen uitgevoerd met betrekking tot de verlenging van de pensioengerechtigde leeftijd en indicatieve tabel van de rechters, evenals door de terugvordering van schadegevallen als gevolg van het slechte weer in juni 2016.

De schommelingen in de voorzieningen zonder aftrek van herverzekeringen (c) in de levensverzekeringcontracten stijgen, wat verklaard kan worden door de toename van het incasso in groepsverzekeringen. De schommelingen in de voorzieningen zonder aftrek van herverzekeringen in de niet-levensverzekeringcontracten dalen met 13,3 miljoen euro, wat voornamelijk toe te schrijven is aan de terugname van provisies IBNR aangelegd op 31 december 2015 met betrekking tot de verlenging van de pensioengerechtigde leeftijd en de indicatieve tabel van de rechters.

De schommelingen van de aan de herverzekeraars overgedragen voorzieningen (d) dalen in 2016 lichtjes voor de levensverzekeringcontracten, terwijl ze op het vlak van de niet-levensverzekeringcontracten overgaan van -1,6 miljoen euro in 2015 naar 14,8 miljoen euro in 2016, wat hoofdzakelijk verklaard kan worden door de terugname van provisies IBNR met betrekking tot de

verlenging van de pensioengerechtigde leeftijd en de indicatieve tabel van de rechters. Deze verhoging is eveneens te verklaren door betaalde schadegevallen teruggevorderd in arbeidsongevallen.

VII.C Financiële opbrengsten

In duizenden €	2016	2015
Rente-opbrengsten	413.596	428.579
Ontvangen dividenden	3.933	3.053
<i>Voor verkoop beschikbare financiële activa</i>	417.529	431.631
Rente-opbrengsten op leningen en vorderingen	14.666	24.060
Niet vervallen renteopbrengsten op leningen en vorderingen, na aftrek van de waardeverminderingen	555	1.247
Rente-opbrengsten op kas en kas equivalenten	230	181
Andere diverse financiële producten	47.449	37.060
Gerealiseerde winst op beleggingen	(1) 234.484	334.755
Terugname waarde correcties	127.534	88.387
Opbrengsten op terreinen en gebouwen	12.544	21.205
Totaal beleggingsopbrengsten	854.991	938.527

De beleggingsopbrengsten omvatten de renteopbrengsten, de terugnemingen van waardecorrecties, de op beleggingen gerealiseerde meerwaarden en de opbrengsten op terreinen en gebouwen.

De renteopbrengsten op de activa beschikbaar voor verkoop zijn met 15,0 miljoen euro gedaald, voornamelijk door de daling van de gemiddelde rentevoet op obligaties (herinvestering in obligaties met een lagere opbrengst).

De op beleggingen gerealiseerde meerwaarden (1) zijn ten opzichte van 2015 gedaald met 100,3 miljoen euro. Die daling kan voornamelijk worden verklaard door een afname van de bij de verkoop van obligaties gerealiseerde meerwaarden voor een bedrag van 133,2 miljoen euro.

De terugname van waardeverminderingen stijgen met 39,1 miljoen euro, wat verklaard kan worden door het effect van de herwaardering van de termijnverkoopcontracten in US dollar (35,6 miljoen euro in 2016 tegenover 12,0 miljoen euro in 2015), die de effecten in Amerikaanse dollar dekt.

VII.D Financiële kosten

In duizenden €	2016	2015
Rentelasten op bankkrediet	(1.459)	(12)
Rentelasten op uitgegeven leningen	-	-
Huidige leningen	(1.459)	(12)
Bankkosten	(10)	(10)
Andere financiële kosten	(22.627)	(38.385)
Gerealiseerde verliezen op beleggingen	(2) (79.323)	(37.079)
Intresten op leningen	(24.577)	(25.372)
Wisselkoersverschillen op derivaten	(37.693)	(10.351)
Kosten van derivaten	(57.328)	(100.506)
Waardevermindering op aandelen en sicavs	(22.940)	(19.411)
Vergoedingen en beheerskosten	(25.835)	(29.755)
Totaal financiële kosten	(271.793)	(260.882)

De financiële kosten omvatten bancaire rentelasten, bankkosten, waardecorrecties, op beleggingen gerealiseerde minderwaarden enz.

De op beleggingen gerealiseerde minderwaarden zijn ten opzichte van 2015 met 42,2 miljoen euro gestegen. Die stijging kan als volgt worden verklaard:

- De minderwaarden op de realisatie van monetaire afwijkingen hadden op de jaarrekening 2016 een impact van 47,2 miljoen euro als gevolg van de obligatiebeleggingen in Amerikaanse dollar. Ze moeten worden geanalyseerd rekening houdend met de positieve resultaten op de wisselkoersafdekkingen (VII.C).
- De minderwaarden gerealiseerd op de afgeleide producten hadden een impact van 23,6 miljoen euro en waren voornamelijk gekoppeld aan afdekkingsinstrumenten van het type forward bonds.

In duizenden €	2016	2015
Gerealiseerde winsten	163.357	315.847
Gerealiseerde verliezen	(4.538)	(1.662)
Voor verkoop beschikbare financiële activa	158.819	314.185
Winsten en verliezen gerealiseerd op beleggingen	15.121	1.428
Andere gerealiseerde winsten en verliezen	(18.779)	(17.937)
Totaal gerealiseerde winsten en verliezen	(1)+(2) 155.161	297.676

Op het vlak van de beschikbare financiële activa zijn de meerwaarden sterk gedaald zoals hiervoor al vermeld.

De op beleggingen gerealiseerde meer- en minderwaarden vertegenwoordigen de winst of het verlies die geboekt werd bij de verkoop van een materieel of immaterieel vast actief. De stijging is gelinkt aan het afsluiten van een erfpachtcontract op eind december 2016.

VII.E Administratieve en operationele kosten

In duizenden €	2016	2015
Acquisitiekosten	145.499	146.556
Overige algemene kosten op acquisitiekosten	67.444	69.326
Wijziging van het bedrag van de geactiveerde acquisitiekosten	842	1.359
Administratiekosten	166.502	127.034
Herverzekeringscommissies en winstdeelnemingen	(4.675)	(4.863)
Andere	102	94
Totaal overige operationele en administratieve kosten	375.714	339.505

De variatie in de administratieve en operationele kosten (+ 36,2 miljoen euro) is voornamelijk te verklaren door:

- een toename met 39,5 miljoen euro of 23,7 % van de administratieve kosten, van 127,0 miljoen euro tot 166,5 miljoen euro. Die stijging kan voornamelijk worden verklaard door de toevoeging aan de herstructureringsvoorziening in het kader van het sociaal plan Horizon 2020.
- Een daling van de 'overige algemene kosten op acquisitiekosten' met 1,9 miljoen euro.

VII.F Belastinglasten/-inkomsten in de resultatenrekening

De verdeling van de belastinglasten ziet er als volgt uit:

In duizenden €	2016	2015
Verschuldigde belastingen	(5.413)	(82.995)
Latente belastingen	(28.951)	(11.841)
Totaal winstbelastingen op de resultaten	(34.364)	(94.836)

De belastinglast op het resultaat is 60,5 miljoen euro lager dan die in 2015.

Invorderbare belastingen

In duizenden €	2016	2015
Inkomstenbelastingen	(2.708)	(81.426)
Aanpassingen mbt voorafgaande jaar	(223)	(193)
Overige belastingen	(2.481)	(1.376)
Totaal verschuldigde belastingen	(5.413)	(82.995)

De invorderbare belastinglasten zijn met 77,6 miljoen euro gedaald ten opzichte van vorig boekjaar. Die schommeling kan voornamelijk worden verklaard door een vermindering van het resultaat voor belastingen in vergelijking met 2015 en dit hoofdzakelijk te wijten aan een daling van de gerealiseerde meerwaarden op obligaties.

Uitgestelde belastingen

In duizenden €	2016	2015
Oorsprong van tijdelijke verschillen	(28.951)	(11.841)
Totaal uitgestelde belastingen	(28.951)	(11.841)

De correctie op de uitgestelde belastingen heeft vooral betrekking op de activering van uitgestelde belastingen (i) op overdraagbare tekorten, (ii) op de tijdelijke verschillen tussen het fiscale resultaat en het boekhoudkundige resultaat IFRS en (iii) op de boekingen in de geconsolideerde rekeningen.

Het resultaat van de uitgestelde belastingen wordt voornamelijk beïnvloed door het verschil tussen de boekwaarde en de reële waarde van de financiële instrumenten dat een impact van - 25,1 miljoen euro vertegenwoordigt in 2016, tegenover +16,0 miljoen euro in 2015. Een andere belangrijke invloed heeft betrekking op de verschillende technische voorzieningen aangelegd volgens lokale normen en niet erkend in IFRS.

Afstemming tussen de belastinglast en de toepasbare aanslagvoet

In duizenden €	2016	2015
Vennootschapsbelastingen van het boekjaar	(5.413)	(82.995)
Uitgestelde belastingen	(28.951)	(11.841)
Vennootschapsbelastingen en uitgestelde belastingen	(34.364)	(94.836)
Resultaat na belastingen	120.091	184.288
Théoretisch belastbaar resultaat	154.455	279.124
<i>Normaal tarief België</i>	33,99%	33,99%
Théoretische belastinglast	(52.499)	(94.874)
<i>Normale tarieven in het buitenland (in %)</i>	29,22%	29,22%
<i>Vershil normaal tarief België/ buitenland (in %)</i>	4,77%	4,77%
Doorberekening verschil normaal tarief België/ buitenland	(44)	12
Terugname belastingen (vrijgesteld resultaat)	(7.427)	6.322
Verworpen uitgaven en definitief belaste inkomsten	48.070	229
Notionele investeringsaftrek	227	189
Anderen	(22.691)	(6.714)
Opbrengst (kost) van de reële belasting	(34.364)	(94.836)
Gemiddelde effectieve belastingdruk	22,25%	33,98%

Het gemiddelde effectieve belastingtarief voor 2016 bedraagt 22,25%, tegenover 33,98% vorig jaar. Het tarief van 2016 wordt beïnvloed door het bedrag van de inkomsten definitief belast tengevolge van het gebruik van fiscale latenties van de vennootschap P&V Verzekeringen op eind december 2016.

VII.G Dividenden

Voor het boekjaar 2016 zal aan de algemene vergadering de uitkering van een dividend van 30.260 euro worden voorgesteld. Het saldo van het resultaat zal het voorwerp zijn van een toewijzing aan de onbeschikbare reserves en aan de activiteiten van de Stichting P&V, evenals van een VZW die tot doel heeft de toegang tot verzekeringen te vergemakkelijken.

VIII Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum te melden.

IX Human resources

	2016		2015	
	Aantal	VTE*	Aantal	VTE*
P&V Verzekeringen	1.620	1.515,3	704	671,6
Vivium	-	-	921	844,6
Arces	46	43,3	45	40,5
Overige maatschappijen	48	43,9	68	62,6
Totaal groep	1.714	1.602,5	1.738	1.619,3

*VTE : Voltijds Equivalenten

Op 31 december 2016 telde het personeelsbestand van de verzekeringsmaatschappijen van de P&V Groep 1.666 mensen, tegenover 1.670 op 31 december 2015.

X Bestaan van bijkantoren

P&V Verzekeringen heeft sinds 15 maart 1971 een bijkantoor in het Groothertogdom Luxemburg opgericht. Om zich voortaan nog uitsluitend op de Belgische markt te richten, werden de verzekeringsactiviteiten van dat bijkantoor op 1 januari 2014 overgedragen.

XI Tegenstrijdig belang

De raad van bestuur heeft gedurende het jaar 2016 geen kennis gekregen van enige verrichting of beslissing die de toepassing van maatregelen met betrekking tot tegenstrijdige belangen tot gevolg heeft.

XII Voorwaardelijke activa en passiva

De raad van bestuur heeft gedurende het jaar 2016 geen kennis gekregen van enig geschil.

XIII Onderzoek en ontwikkeling

In verband met een reeks nieuwe technologische uitdagingen ontwikkelt de onderneming onderzoeksprojecten op het gebied van dossierbeheer en digitalisering die tot doel hebben de huidige infrastructuur en de aangeboden diensten te verbeteren.

Sommige ontwikkelingen waren fiscaal aftrekbaar in het kader van belastingincentives op het gebied van onderzoek en ontwikkeling.

XIV Toepassing van de IFRS-normen binnen de P&V Groep

XIV.A Grondslagen voor financiële verslaggeving

De IFRS-normen, die een weerslag hebben op de P&V Groep, worden hierna geïdentificeerd:

- ✚ IAS 1: Presentatie van de jaarrekeningen
- ✚ IAS 7: Kasstroomoverzichten
- ✚ IAS 8: Grondslagen voor financiële verslaggeving, schattingswijzigingen en fouten;
- ✚ IAS 10: Gebeurtenissen na balansdatum ;
- ✚ IAS 12: Winstbelastingen ;
- ✚ IAS 16: Materiële vaste activa ;
- ✚ IAS 17: Leaseovereenkomsten ;
- ✚ IAS 18: Opbrengsten ;
- ✚ IAS 19R: Personeelsbeloningen ;
- ✚ IAS 21: Gevolgen van wisselkoerswijzigingen ;
- ✚ IAS 23: Financieringskosten ;
- ✚ IAS 24: Informatieverschaffing over verbonden partijen ;
- ✚ IAS 28: Administratieve verwerking van investeringen in geassocieerde deelnemingen ;
- ✚ IAS 32: Financiële instrumenten: informatieverschaffing en presentatie ;
- ✚ IAS 33: Winst per aandeel ;
- ✚ IAS 36: Bijzondere waardevermindering van activa ;

- ✚ IAS 37: Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa ;
- ✚ IAS 38: Immateriële vaste activa ;
- ✚ IAS 39: Financiële instrumenten: opname en waardering ;
- ✚ IAS 40: Vastgoedbeleggingen ;
- ✚ IFRS 3: Bedrijfscombinaties ;
- ✚ IFRS 4: Verzekeringscontracten ;
- ✚ IFRS 5: Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten ;
- ✚ IFRS 7: Financiële instrumenten: onthullingen ;
- ✚ IFRS 13: Fair value accounting ;
- ✚ IFRS 10: Geconsolideerde jaarrekening ;
- ✚ IFRS 11: Gezamenlijke overeenkomsten.

Invoering van nieuwe boekhoudprincipes of herziening van IFRS-normen

De principes zijn ongewijzigd gebleven in verhouding tot de afsluiting van het boekjaar op 31 december 2015.

In de toekomst zullen twee nieuwe amendementen en 3 nieuwe IFRS-normen worden toegepast door de P&V Groep:

- ✚ Amendement aan IAS 12:
 - Dit amendement aan de IFRS-normen zal van kracht worden voor de jaarrekeningen die aanvangen op 1 januari 2017 ;
 - De P&V Groep heeft ervoor gekozen om dit amendement niet vervroegd toe te passen (non application en early adoption) ;
 - Dit amendement zal slechts een beperkte impact hebben op de rapporten van de groep en wordt momenteel geanalyseerd door de groep.
- ✚ Amendement aan IAS 7:
 - Dit amendement aan de IFRS-normen zal van kracht worden voor de jaarrekeningen die aanvangen op 1 januari 2017 ;
 - De P&V Groep heeft ervoor gekozen om dit amendement niet vervroegd toe te passen (non application en early adoption) ;
 - Dit amendement zal slechts een beperkte impact hebben op de rapporten van de groep en wordt momenteel geanalyseerd door de groep.
- ✚ IFRS 16: Leasing:
 - Deze IFRS-norm zal van kracht worden voor de jaarrekeningen die aanvangen op 1 januari 2019 ;

- De P&V Groep heeft ervoor gekozen om deze norm niet vervroegd toe te passen (non application en early adoption) ;
- Deze norm zal een belangrijke impact hebben op de rapporten van de groep en wordt momenteel geanalyseerd.

IFRS 9: Financiële instrumenten:

- Deze IFRS-norm zal van kracht worden voor de jaarrekeningen die aanvangen op 1 januari 2020.
- De P&V Groep heeft ervoor gekozen om de norm tegelijk met IFRS 17 toe te passen ;
- Deze norm zal een belangrijke impact hebben op de rapporten van de groep en wordt momenteel geanalyseerd.

IFRS 17: Verzekeringsovereenkomsten:

- Deze norm zal wellicht vanaf 1 januari 2020 van kracht worden ;
- De norm zal een belangrijke impact hebben op de verslagen van de P&V Groep, maar is enkel in toestand 'revised exposure draft'.

XIV.B Samenvatting van de belangrijkste boekhoudkundige afspraken

De alinea's hierna omschrijven de belangrijkste financiële grondslagen die door de P&V Groep toegepast werden bij het opstellen van haar jaarrekeningen.

XIV.B.1 Verzekeringsovereenkomsten en financiële instrumenten met een discretionaire-winstdelingselement

Opname

Er zijn technische voorzieningen aangelegd voor alle lopende contracten die een significant verzekeringsrisico omvatten (verzekeringsovereenkomsten) en voor de investeringscontracten met elementen van discretionaire winstdeelnames (WD). Op beide types contracten is IFRS 4 van toepassing. De investeringscontracten zonder WD vallen onder de norm IAS 39, ook al is hun rechtsvorm die van een verzekeringspolis.

Waardering

Volgens IFRS 4 fase 1 is de waardering van verzekeringsovereenkomsten en investeringscontracten met WD gebaseerd op de waarderingen van de technische voorzieningen volgens lokale GAAP-normen, met enkele aanpassingen.

Eerst en vooral moet een toereikendheidstest van het passief worden verricht bij elke jaarlijkse afsluiting. Als die test ontoereikende voorzieningen aan het licht brengt, zal een aanvullend bedrag moeten worden opgenomen.

Ten tweede zijn voorzieningen voor egalisatie en catastrofes niet toegelaten in IFRS.

Er werd beslist dat de bestaande aanvullende voorzieningen volgens lokale GAAP en met betrekking tot verzekeringsovereenkomsten en investeringscontracten met WD in IFRS behouden zouden worden, met uitzondering van de 'knipperlichtvoorziening' die na validering van de toereikendheidstest van het passief als element van het eigen vermogen wordt verwerkt.

De premies, uitbetalingen van schadegevallen en schommelingen in de technische voorzieningen worden erkend in het overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten wanneer ze gekoppeld zijn aan verzekeringsovereenkomsten of investeringscontracten met een discretionaire-winstdelingselement die niet opgesplitst werden.

De investeringscontracten zonder WD vallen onder de depositoboekhouding.

De niet-gerealiseerde meer- of minderwaarden op obligatieactiva hebben een rechtstreekse impact op de waardering van verzekeringspassiva, ongeacht of dat op het bedrag van de aan te leggen voorzieningen of op de winstdeelname is.

De P&V Groep heeft beslist om de schaduwboekhouding toe te passen zodat een meerwaarde op een obligatieactief voor de passiva Leven met winstdeelname de verzekeringspassiva door de niet-gerealiseerde resultaten verhoogt.

De minderwaarden op een obligatieactief worden enkel als een actief of vermindering van het passief erkend als de P&V Groep actuarieel kan aantonen dat het actief een zeker karakter heeft.

XIV.B.2 Financiële instrumenten

XIV.B.2.a Financiële activa

Initiële opname en waardering

De P&V Groep classificeert haar financiële activa volgens het toepassingsgebied van IAS 39 hetzij als financiële activa tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening, hetzij als leningen en vorderingen, hetzij als activa beschikbaar voor verkoop, en dat naargelang wat het meest geschikt is.

De P&V Groep bepaalt de classificatie van haar financiële activa bij de initiële opname. De classificatie hangt af van het doel waarvoor het actief verworven of uitgegeven werd. De financiële activa worden geclassificeerd tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening als de door de P&V Groep gedocumenteerde investeringsstrategie bestaat in het beheren van financiële investeringen op basis van de reële waarde, aangezien de eraan gekoppelde passiva eveneens op basis daarvan beheerd worden, of als ze afgeleide producten bevatten die niet nauw verbonden zijn. Leningen en vorderingen zijn niet-afgeleide financiële activa met vaste of bepaalde vervaldagen die niet genoteerd zijn op een actieve markt en die verschillen van (i) de activa die de entiteit onmiddellijk of op korte termijn wil verkopen, (ii) de activa die de entiteit bij de initiële opname verantwoordt tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening of als beschikbaar voor verkoop of (iii) de activa waarvan de houder in aanzienlijke mate niet zijn hele belegging zal kunnen recupereren om andere redenen dan de achteruitgang van het krediet en die geclassificeerd zijn als beschikbaar voor verkoop. De financiële activa beschikbaar voor verkoop zijn de niet-afgeleide financiële activa die aangeduid zijn als beschikbaar voor verkoop of die niet geclassificeerd zijn als (a) leningen en vorderingen, (b) investeringen aangehouden tot de vervaldag of (c) financiële activa tegen reële waarde via het nettoresultaat.

De aan- of verkopen van financiële activa waarvoor de levering van de activa binnen een door de reglementering of een marktafpraak opgelegd tijdsvenster (genormaliseerde termijn) dient te gebeuren, worden verantwoord op de transactiedatum, d.w.z. de datum waarop de P&V Groep zich verbindt tot de aan- of verkoop van het actief.

De financiële activa van de P&V Groep omvatten de kasstromen, de kortetermijndeposito's, de vorderingen op klanten en andere debiteuren, de leningen en vorderingen, de beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde financiële instrumenten en de afgeleide financiële instrumenten.

Waardering na de eerste opname

De waardering na de eerste opname van financiële instrumenten hangt af van hun classificatie:

➤ **Financiële activa tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening**

Voor de instrumenten tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening moet aan het volgende criterium worden voldaan:

- ✚ De opname beperkt of elimineert aanzienlijk een inconsequente verwerking die anders zou kunnen leiden tot een waardering van de activa of passiva of de opname van de winsten of verliezen op basis van verschillende grondslagen;

Of

- ✚ De activa of passiva behoren tot een groep van financiële activa, financiële passiva of beide die worden beheerd en gewaardeerd op basis van de reële waarde in overeenstemming met een gedocumenteerde risicobeheer- of beleggingsstrategie.

Indien een contract een of meer besloten derivaten omvat, kan een entiteit dus het volledige hybridische (samengestelde) contract opnemen als een financieel actief tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening, behalve als: (a) het (de) in het contract besloten afgeleide product(en) niet leidt (leiden) tot een belangrijke wijziging van de kasstromen die anders volgens het contract vereist zouden zijn; of (b) het zonder uitgebreide analyse duidelijk is dat wanneer het soortgelijke hybridische instrument voor de eerste keer opgenomen wordt, het afscheiden van de in het contract besloten derivaten verboden is zoals bij een optie op vervroegde betaling opgenomen in een lening waardoor de houder de lening vervroegd kan terugbetalen tegen zo goed als de geamortiseerde kostprijs.

Indien een entiteit, bij verwerving dan wel op een latere verslagdatum, een in een contract besloten derivaat niet individueel kan bepalen, moet zij het gehele hybridische (samengestelde) contract aanwijzen als gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening. Zo ook is die herclassificatie verboden als een entiteit het in het contract besloten derivaat, dat gescheiden zou moeten worden bij de herclassificatie van een hybridisch contract uit de portefeuille tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening, niet individueel kan bepalen. In die omstandigheden wordt het hybridisch contract in zijn geheel behouden tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening.

Die investeringen worden initieel opgenomen tegen reële waarde. Na de eerste opname worden ze geherwaardeerd tegen reële waarde. De correcties tegen reële waarde en de gerealiseerde winsten en verliezen worden in de resultatenrekening geboekt.

De waarde van een call- of putoptie op een obligatie houdt verband met het rendement van het onderliggende financiële actief. Het in het contract besloten derivaat dient niet te worden gescheiden.

'Eeuwigdurende' obligaties worden opgenomen in de financiële activa tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening.

➤ **Financiële activa beschikbaar voor verkoop**

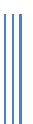
De financiële activa beschikbaar voor verkoop omvatten de eigenvermogensinstrumenten en de schuldbewijzen en afgeleide financiële instrumenten ter afdekking van de kasstromen (zie hoofdstuk 'Afgeleid financieel instrument ter afdekking'). De eigenvermogensinstrumenten geclassificeerd als beschikbaar voor verkoop zijn die effecten die niet geclassificeerd zijn als aangehouden voor transactiedoeleinden noch tegen reële waarde in de nettoresultatenrekening opgenomen zijn. De schuldbewijzen in deze categorie zijn die schuldbewijzen die de entiteit wil aanhouden voor een niet-bepaalde tijdsduur en die verkocht kunnen worden om te voldoen aan liquiditeitsbehoeften of als reactie op een verandering in de marktomstandigheden.

Na de initiële waardering zullen de financiële activa beschikbaar voor verkoop later worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij de niet-gerealiseerde winsten of verliezen worden geboekt onder niet-gerealiseerde resultaten in de reserve beschikbaar voor verkoop tot (i) het actief uit de balans geboekt wordt en de gecumuleerde latente winsten of verliezen verantwoord worden in overige bedrijfsopbrengsten of (ii) het actief een bijzondere waardevermindering ondergaat en het gecumuleerde latente verlies als financieringskost verantwoord wordt in de resultatenrekening en afgetrokken wordt van de reserve beschikbaar voor verkoop. De herwaardering van afgeleide producten ter afdekking van de kasstromen heeft wat het effectieve deel betreft een weerslag op het variabele eigen vermogen. Het ineffectieve deel van de afdekking wordt in het resultaat geboekt.

➤ **Leningen en vorderingen**

Leningen en vorderingen zijn niet-afgeleide financiële activa met een vaste of bepaalde vervaldag die niet genoteerd zijn op een actieve markt. Die investeringen zijn initieel opgenomen tegen de aanschaffingswaarde in overeenstemming met de reële waarde van de vergoeding betaald voor het aanschaffen van de investering. Alle transactiekosten die rechtstreeks toe te wijzen zijn aan de aankoop zijn eveneens vermeld in de investeringskosten. Na de initiële waardering worden de leningen en vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op grond van de methode van de effectieve rente, min de bijzondere waardeverminderingen. Bij de berekening van de geamortiseerde kostprijs wordt rekening gehouden met de onder- of overwaarderingen bij aankoop en de provisies of kosten die integraal deel uitmaken van de effectieve rente. De afschrijving van de effectieve rente wordt onder de financiële opbrengsten in de resultatenrekening opgenomen.

De winsten en verliezen worden in de resultatenrekening geboekt wanneer de investeringen niet langer in de balans opgenomen worden of een bijzondere waardevermindering ondergaan, alsook via het afschrijvingsproces.

Herclassificatie van de financiële activa

De P&V Groep waardeert haar financiële activa tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening (aangehouden voor transactiedoeleinden) en de activa beschikbaar voor verkoop om te bepalen of het verlangen of de plannen om ze te verkopen op middellange termijn nog altijd toepasselijk is. Wanneer de P&V Groep de financiële activa niet kan verkopen door inactiviteit van de markten of in geval van een radicale wijziging van de plannen van de directie op zeer korte termijn, kan ze in zeldzame omstandigheden beslissen om die financiële activa te herclassificeren. De herclassificatie in leningen en vorderingen of activa beschikbaar voor verkoop hangt af van de aard van de activa. Die mogelijkheid tot herclassificatie heeft geen invloed op de financiële activa toegewezen tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening die voortvloeien uit de toepassing van de reële-waardeoptie.

Voor een financieel actief dat uit de categorie beschikbaar voor verkoop gehaald werd, wordt elke vroegere winst of elk vroeger verlies op dat actief geboekt in het eigen vermogen via de resultatenrekening afgeschreven over de resterende gebruiksduur van de investeringen, en dat tegen de effectieve rente. Elk verschil tussen de nieuwe geamortiseerde kostprijs en de verwachte kasstromen wordt eveneens tegen de effectieve rente afgeschreven over de resterende gebruiksduur van het actief. Als het actief later beschouwd wordt als een actief dat een bijzondere waardevermindering onderging, wordt het bedrag geboekt in het eigen vermogen geherclassificeerd in de resultatenrekening.

Niet langer in de balans opnemen van financiële activa

Een financieel actief (of, indien van toepassing, een deel van een financieel actief of een deel van een groep van soortgelijke financiële activa) wordt niet langer in de balans opgenomen als:

- ✚ Het recht op het ontvangen van kasstromen vervallen is;
- ✚ De P&V Groep het recht behoudt om de kasstromen van het actief te ontvangen, maar ofwel (a) zich ertoe verbonden heeft om alle ontvangen kasstromen zonder wezenlijke termijn volledig te betalen aan een derde in overeenstemming met een retrocessieovereenkomst, ofwel (b) nagenoeg alle risico's en voordelen van het financiële actief overgedragen heeft, ofwel (c) nagenoeg alle risico's en voordelen van het financiële activa niet overgedragen noch behouden heeft, maar de zeggenschap over het actief overgedragen heeft.

Wanneer de P&V Groep haar rechten op het ontvangen van kasstromen met betrekking tot een actief heeft overgedragen of een retrocessieovereenkomst gesloten heeft, of nagenoeg alle risico's en voordelen van het financiële activa niet overgedragen noch behouden heeft, noch de zeggenschap over het actief overgedragen heeft, wordt het financiële actief verantwoord ten belope van de continue betrokkenheid in het actief. De continue betrokkenheid die de vorm heeft van een garantie op het overgedragen actief wordt gewaardeerd tegen de laagste waarde tussen de oorspronkelijke boekwaarde van het actief en het maximale bedrag dat de P&V Groep verplicht zou kunnen zijn terug te betalen.

In dat geval verantwoordt de P&V Groep ook een eraan verwant passief. Het overgedragen actief en het eraan verwante passief worden gewaardeerd op een basis die de rechten en plichten weerspiegelt die de P&V Groep behouden heeft.

Bijzondere waardevermindering van financiële activa

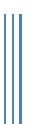
De P&V Groep bepaalt op elke balansdatum of een financieel actief of een groep van financiële activa aan een bijzondere waardevermindering wordt onderworpen. Een financieel actief of een groep van financiële activa wordt beschouwd als een bijzondere waardevermindering te hebben ondergaan als en alleen als er een objectief bewijs is van bijzondere waardevermindering als gevolg van een of meer gebeurtenissen die zich voorgedaan hebben na de initiële opname van het actief (een geleden verlies) en het geleden verlies een weerslag had op de verwachte toekomstige kasstromen van het financiële actief of een groep van financiële activa die betrouwbaar geraamd kunnen worden. De bewijzen van bijzondere waardevermindering kunnen bestaan uit aanwijzingen dat de kredietnemer of groep van kredietnemers kampen met grote financiële moeilijkheden, een gebrek of tekort in de betaling van rentes of de hoofdsom, de kans dat de emittent of kredietnemer failliet gaat of een andere financiële reorganisatie ondergaat of wanneer waarneembare informatie erop wijst dat er een meetbare afname is in de verwachte toekomstige kasstromen zoals wijzigingen in de achterstallige betalingen of de economische parameters die doorgaans gekoppeld zijn aan ingebrekeblijvingen.

➤ *Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs*

Voor de financiële activa die gewaardeerd zijn tegen afgeschreven kostprijs bepaalt de P&V Groep in eerste instantie of er een objectief bewijs van bijzondere waardevermindering is voor de afzonderlijke financiële activa als ze afzonderlijk van betekenis zijn of per groep als ze niet afzonderlijk van betekenis zijn. Als de P&V Groep bepaalt dat er geen objectief bewijs van bijzondere waardevermindering is voor een individueel gewaardeerd financieel actief, ongeacht of dat actief nu wel of niet van betekenis is, dan wordt het actief opgenomen in een groep van activa met soortgelijke kenmerken op het gebied van kredietrisico en worden ze collectief aan een waardeverminderingstest onderworpen. De individueel gewaardeerde activa en de activa waarvoor een bijzonder waardeverminderversverlies is vastgesteld of blijvend wordt vastgesteld, worden niet opgenomen in een collectieve waardering voor de berekening van de bijzondere waardevermindering.

Als er een objectief bewijs is dat op de activa gewaardeerd tegen afgeschreven kostprijs een bijzonder waardeverminderversverlies werd geleden, dan wordt het bedrag van het bijzondere waardeverminderversverlies gemeten als het verschil tussen het boekhoudkundige bedrag van het actief en de huidige waarde van de verwachte toekomstige kasstromen (uitgezonderd toekomstige kredietverliezen die niet geleden werden) verdisconteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente van het financiële actief. Heeft een lening een variabele rente, dan is de discontovoet voor het meten van elk waardeverlies de huidige effectieve rente.

De boekwaarde van het actief wordt verminderd via een waardeverminderingrekening en het bedrag van het verlies wordt verantwoord in de resultatenrekening. De rente-inkomsten worden nog altijd geboekt op de verminderde boekwaarde en worden berekend aan de hand van de rente die gebruikt werd voor het verdisconteren van de toekomstige kasstromen met het oog op het meten van de waardevermindering. De rente-inkomsten worden geboekt als onderdeel van de financiële opbrengsten in de resultatenrekening. De leningen en de eraan gekoppelde waardevermindering worden geannuleerd wanneer er geen realistisch vooruitzicht is op inbaaerheid en alle garanties gerealiseerd of overgedragen werden aan de P&V Groep.

Indien het bedrag van het geraamde waardeverlies in een later boekjaar stijgt of daalt door een gebeurtenis die zich voordoet na de boeking van de bijzondere waardevermindering, wordt de eerder geboekte waardevermindering vermeerderd of verminderd door aanpassing van de overeenkomstige waardeverminderingsrekening. Indien een bijzondere waardevermindering vervolgens geïnd wordt, wordt de inning gecrediteerd in de financiële lasten van de resultatenrekening.

Om over te gaan tot een collectieve waardering van de bijzondere waardevermindering worden de toekomstige kasstromen van een groep van financiële activa gewaardeerd op basis van historische verliezen van activa die soortgelijke kenmerken op het gebied van kredietrisico hebben als de activa van de groep.

➤ **Financiële investeringen beschikbaar voor verkoop**

Voor de financiële investeringen beschikbaar voor verkoop bepaalt de P&V Groep op elke afsluitingsdatum of er een objectief bewijs is dat een investering of groep van investeringen een bijzondere waardevermindering onderging.

In geval van bewijzen van participaties die geclassificeerd zijn als effecten beschikbaar voor verkoop kan een objectief bewijs een 'aanzienlijke of langdurige' daling van de reële waarde van een investering onder de kostprijs zijn. Het criterium 'aanzienlijk' dient te worden gewaardeerd in verhouding tot de initiële kostprijs en het criterium 'langdurig' in verhouding tot de periode tijdens dewelke de reële waarde onder de initiële kostprijs lag zoals eigenvermogensinstrumenten die latente verliezen van meer dan 25% van de initiële kostprijs vertonen op de afsluitingsdatum of latent verlies gedurende vier (of meer) boekhoudkundige periodes (kwartalen) (voor de afsluitingsdatum).

Wanneer er een duidelijk bewijs is van een bijzondere waardevermindering, dan wordt het gecumuleerde verlies – gemeten als het verschil tussen de aanschafprijs en de reële waarde, na aftrek van elk waardeverminderingsverlies op de eerder in de resultatenrekening opgenomen investering – afgetrokken van de niet-gerealiseerde resultaten en geboekt in de resultatenrekening.

De bijzondere waardeverminderingverliezen op bewijzen van deelneming worden niet uitgesloten via het resultaat: een eventuele toename van de reële waarde na waardevermindering wordt rechtstreeks in de niet-gerealiseerde resultaten geboekt, terwijl de extra verminderingen worden beschouwd als bijkomende bijzondere waardeverminderingen die in de resultatenrekening geboekt moeten worden.

In geval van kredietinstrumenten geclassificeerd als beschikbaar voor verkoop wordt de bijzondere waardevermindering bepaald op basis van dezelfde criteria als die van financiële activa geboekt tegen de afgeschreven kostprijs. Het geboekte bedrag voor de bijzondere waardevermindering is echter het gecumuleerde verlies gewaardeerd als het verschil tussen de afgeschreven kostprijs en de huidige reële waarde, na aftrek van elk eerder op de investering in de resultatenrekening verantwoord waardeverminderingverlies.

De toekomstige rente-inkomsten worden nog altijd geboekt op basis van de verminderde boekwaarde van het actief en worden berekend aan de hand van de rente die gebruikt werd voor het verdisconteren van de toekomstige kasstromen met het oog op het ramen van het waardeverminderingverlies. De rente-inkomsten worden geboekt als onderdeel van de financiële opbrengsten.

Wanneer de reële waarde van een kredietinstrument in een volgend jaar stijgt en de stijging objectief gekoppeld kan worden aan een gebeurtenis die zich voorgedaan heeft na de verantwoording van het waardevermindingsverlies in de resultatenrekening en er geen bijzondere waardevermindering meer is, dan wordt het waardevermindingsverlies volledig via de nettoresultatenrekening uitgesloten, wat de boekwaarde van het schuldbewijs beschikbaar voor verkoop doet toenemen tot de nieuwe reële waarde. Elk verschil tussen de reële waarde bij de initiële opname en de nieuwe reële waarde zal in de andere componenten van het totale resultaat worden weergegeven als een niet-gerealiseerd verlies. Als de kredietgebeurtenis de bijzondere waardevermindering niet volledig omgekeerd heeft, maar de solvabiliteit van de kredietnemer verbeterd is, dan wordt het verschil tussen de boekwaarde en de reële waarde via de resultatenrekening opgenomen. Heeft de kredietgebeurtenis de bijzondere waardevermindering niet volledig omgekeerd en kan de gebeurtenis niet worden gekoppeld aan een verbetering van de solvabiliteit, dan wordt het verschil tussen de boekwaarde en de reële waarde aangepast via de niet-gerealiseerde resultaten.

XIV.B.2.b Financiële passiva – Initiële opname en uitgestelde waarderingen

Initiële opname en waardering

Financiële passiva worden in het toepassingsgebied van IAS 39 geclassificeerd als financiële passiva tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening zoals leningen en kredieten of zoals afgeleide producten naargelang wat past. De P&V Groep bepaalt de classificatie van haar financiële passiva bij de initiële opname.

Elk financieel passief wordt initieel opgenomen tegen de reële waarde en in geval van leningen en kredieten door rekening te houden met de rechtstreeks toewijsbare transactiekosten.

De financiële passiva van de P&V Groep omvatten de investeringscontracten zonder elementen van discretionaire winstdeelnamen, de nettowaarde van de activa toewijsbaar aan de houders van verzekeringscontracten van het type tak 23, de schulden aan leveranciers en andere crediteuren, de leningen, de crediteurenrekeningen met betrekking tot verzekeringen en de afgeleide financiële instrumenten.

Uitgestelde waardering

De uitgestelde waardering van financiële passiva hangt af van hun classificatie:

➤ *Financiële passiva tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening*

De financiële passiva tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening omvatten de financiële passiva aangehouden voor transactiedoeleinden en de financiële passiva die bij de initiële opname tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening opgenomen werden.

De financiële passiva worden geclassificeerd als aangehouden voor transactiedoeleinden als ze verworven zijn om ze in een nabije toekomst te verkopen. Deze categorie omvat de afgeleide financiële instrumenten waarin de P&V Groep een verbintenis aangegaan heeft en die geen afdekkingsinstrumenten zijn zoals bepaald door IAS 39. De afzonderlijk in het contract besloten afgeleide producten worden eveneens geclassificeerd als aangehouden voor transactiedoeleinden tenzij ze niet als afdekkingsinstrumenten geclassificeerd kunnen worden.

De P&V Groep heeft ook de investeringscontracten met elementen van discretionaire winstdeelname en de nettowaarde van het actief toewijsbaar aan de houders van deelbewijzen opgenomen als passiva die bij hun initiële opname gewaardeerd werden tegen reële waarde via de nettoresultatenrekening. De winsten en verliezen op de passiva die aangemerkt zijn als aangehouden voor transactiedoeleinden worden in de resultatenrekening geboekt.

➤ **Rentedragende leningen en kredieten**

Na hun initiële opname worden de rentedragende leningen en kredieten later gewaardeerd tegen afgeschreven kostprijs door de methode van de effectieve rente toe te passen. De winsten en verliezen worden in de resultatenrekening verantwoord als de passiva niet langer in de balans opgenomen zijn, alsook tijdens het afschrijvingsproces volgens de methode van de effectieve rente. Bij de berekening van de afgeschreven kostprijs wordt rekening gehouden met elke onder- of overwaardering bij de aankoop en de andere kosten die een integraal deel uitmaken van de methode van de effectieve rente. De afschrijving tegen effectieve rente wordt in de resultatenrekening onder de financieringskosten opgenomen.

Niet langer opnemen van financiële passiva in de balans

Een financieel passief wordt niet langer in de balans opgenomen als de verplichting gekoppeld aan het passief uitgedoofd of geannuleerd is of als de verplichting verstreken is. Wanneer een bestaand financieel passief wordt vervangen door een ander instrument van dezelfde kredietgever tegen duidelijk andere voorwaarden, dan wordt die vervanging geboekt als een uitdoving van het initiële financiële passief en wordt een nieuw financieel passief opgenomen. Dat geldt ook bij wezenlijke verandering van de voorwaarden van een bestaand financieel passief. Het verschil tussen de respectieve boekwaarden van het initiële financiële passief en het nieuwe financiële passief wordt in de resultatenrekening geboekt.

XIV.B.2.c Afgeleide financiële instrumenten

Initiële opname en latere waardering

De P&V Groep classificeert de afgeleide financiële instrumenten als aangehouden voor transactiedoeleinden behalve als ze aangemerkt zijn als effectieve afdekkingsinstrumenten. De P&V Groep heeft geen afgeleide financiële instrumenten aangemerkt als afdekkingsinstrumenten.

De in het contract besloten afgeleide producten worden verwerkt als afzonderlijke afgeleide producten en worden geboekt tegen reële waarde als hun economische kenmerken en risico's niet nauw samenhangen met die van hoofdcontract en als het hoofdcontract niet zelf via de nettoresultatenrekening opgenomen is tegen reële waarde. De in het contract besloten afgeleide producten die voldoen aan de definitie van verzekeringscontracten worden verwerkt en gemeten als verzekeringscontracten.

De afgeleide financiële instrumenten aangehouden voor transactiedoeleinden worden initieel opgenomen tegen reële waarde. Na de initiële opname worden ze geherwaardeerd tegen reële waarde.

Elke winst of elk verlies voortvloeiend uit de wijziging van de reële waarde op afgeleide producten wordt rechtstreeks in de resultatenrekening opgenomen, behalve in geval van 'hedge accounting' (afgeleide instrumenten ter afdekking).

➤ **Afgeleide financiële instrumenten ter afdekking**

De basisregel van IAS 39 is duidelijk: een onderneming verwerkt haar afgeleide producten tegen reële waarde (fair value) in de IFRS-rekeningen. Als wijzigingen tot variaties in die reële waarde leiden, dan boekt de onderneming die impact in de resultatenrekening. Toch is er een uitzondering: het gebruik van de afdekkingsboekhouding (hedge accounting).

Volgens IAS 39 kan een onderneming onder bepaalde zeer specifieke voorwaarden de wijziging van de reële waarde van het afgeleide product boeken op hetzelfde moment als de verandering van de waarde van het onderliggende actief. Het gebruik van de afdekkingsboekhouding door P&V impliceert dat P&V periodiek documentatie moet opstellen waaruit de effectiviteit van de afdekking (nu en in de toekomst) blijkt. Hiervoor kan de onderneming drie modellen toepassen:

- Afdekking van kasstromen;
- Afdekking van de reële waarde;
- Afdekking van een netto-investering in een activiteit in het buitenland (dit model wordt niet verder besproken).

➤ **Kasstroomafdekking**

Dit is een afdekking van de blootstelling aan schommelingen in de kasstromen met betrekking tot een specifiek risico gekoppeld aan een opgenomen actief of passief of gekoppeld aan een zeer waarschijnlijke transactie, die voortvloeien uit variabele rentes en prijzen. In geval van een kasstroomafdekking worden de variabele kasstromen vastgelegd.

Als de afdekkingsrelatie conform de vereisten is (van de afdekkingsdocumentatie tot het begin van de afdekkingsrelatie en op het vlak van de periodieke effectiviteitstest), dan kan de onderneming de variatie van de reële waarde van het afgeleide product overdragen naar een afzonderlijk element van het eigen vermogen ('cash flow hedge reserve'), d.w.z. de kasstroomafdekkingsreserve. Elke ineffectiviteit van de afdekking wordt dan weer in de resultatenrekening geboekt. De bedragen die vermeld zijn in de 'cashflow hedge reserve' (OCI) zullen moeten worden geherclassificeerd van het eigen vermogen naar de resultatenrekening als een herclassificatie in dezelfde periode of in de periodes tijdens dewelke de geplande afdekkingstransactie een invloed heeft op de resultatenrekening.

➤ **Reële-waardeafdekking**

Dit is een afdekking om de blootstelling aan schommelingen in de reële waarde van een actief, passief of blootstelling aan een vaste toezegging te beperken. De variatie van de reële waarde hangt samen met een specifiek risico en impliceert een weerslag op de nettowinst.

Als de afdekkingsrelatie conform de vereisten is, dan moet de onderneming de variaties in de reële waarde van het afgeleide product in de resultatenrekening opnemen. De verandering van de waarde van het onderliggende actief moet eveneens via de resultatenrekening gaan en zo de impact in de resultatenrekening van de afdekking beperken voor zover er een totale relatie van effectiviteit van de afdekking bestaat.

➤ **Voorwaarden van de afdekkingsboekhouding**

Een onderneming moet aan de volgende voorwaarden voldoen:

- ✚ De relatie tussen het afgedekte element en het afgeleide product moet goed gedocumenteerd zijn. Zowel het doel als de strategie om het afdekkingsdoel te bereiken, moeten formeel worden gedocumenteerd en later worden uitgewerkt wanneer de afdekking van kracht wordt. De strategie stemt overeen met de methode die gebruikt wordt om de effectiviteit van de afdekking aan te tonen.
- ✚ De afdekkingsrelatie moet prospectief en retrospectief effectief zijn en de toekomstige kasstromen moeten zeer waarschijnlijk zijn.
- ✚ De afdekkingsrelatie moet regelmatig worden getest op haar effectiviteit. Ineffectiviteit is toegelaten op voorwaarde dat de afdekkingsrelatie een rendement tussen 81% en 125% haalt.
- ✚ De afgedekte positie leidt tot een blootstelling aan de variaties in de stromen tegen reële waarde of de kasstromen die een weerslag zou kunnen hebben op de resultatenrekening.

➤ **Novation: vernieuwing van afdekkingsinstrumenten**

De vernieuwing (novation) van een derivaat aangewezen als een afdekkingsinstrument dient niet te worden beschouwd als een gebeurtenis dat tot een stopzetting van hedge accounting zou kunnen leiden als aan de volgende criteria wordt voldaan:

- ✚ de vernieuwing is het gevolg van wetten of reglementeringen of de publicatie van wetten of reglementeringen
- ✚ een of meerdere compenserende tegenpartijen vervangen de oorspronkelijke tegenpartij
- ✚ de wijzigingen in de voorwaarden van het vernieuwde afdekkingsinstrument zijn beperkt tot voorwaarden die nodig zijn voor de vervanging van de tegenpartij

De wijzigingen omvatten vernieuwingen op centrale tegenpartijen, alsook aan intermediairs zoals clearingleden. Voor vernieuwingen die niet voldoen aan de criteria voor deze uitzondering, dienen de entiteiten de wijzigingen in het afdekkingsinstrument te beoordelen ten opzichte de criteria voor het niet langer opnemen van financiële instrumenten ('derecognition') en de algemene voorwaarden voor de voortzetting van hedge accounting.

De aanpassing is retrospectief van toepassing voor jaarperiodes die starten op of na 1 januari 2014.

➤ **Discontinuïteit**

De afdekkingsboekhouding moet worden onderbroken als:

- ✚ Het afdekkingsinstrument is vervallen of werd verkocht, opgezegd of uitgeoefend;
- ✚ De afdekking niet meer voldoet aan de criteria van de afdekkingsboekhouding, bv. niet meer effectief is;
- ✚ In geval van kasstroomafdekking, de geplande transactie niet meer zal plaatsvinden;

Of

- ✚ De entiteit de afdekking annuleert.

Als de afdekkingsboekhouding voor de kasstromen onderbroken is omdat de geplande transactie niet kon plaatsvinden, dan moeten de winsten en verliezen die in het eigen vermogen geboekt werden onmiddellijk worden overgedragen naar de resultatenrekening. Vond de transactie toch plaats, maar werd de afdekkingsrelatie onderbroken, dan blijft het bedrag in het eigen vermogen geboekt tot het moment dat de afgedekte transactie in de resultatenrekening geboekt is, of er wordt gewacht tot de verwachte transactie niet meer plaatsvindt.

➤ **Protection forward bonds**

Een protection forward is een 'toekomstige' verkoop van een obligatie met een toekomstige vervaldag tegen een reeds vastgelegde prijs om zich te beschermen tegen de eventuele stijging van de obligatierentes.

Een toekomstige verkoop voldoet aan de definitie van een verwachte transactie en een afdekkingsrelatie.

Een voorzorgsmaatregel met betrekking tot de schommeling van de kasstromen van die toekomstige verkopen kan leiden tot het vastleggen van de prijs van die verkopen. De toekomstige verkoop tegen een vaste prijs komt in aanmerking voor de 'cashflow hedge accounting' omdat het bedrag dat geïnd zal worden variabel is. Het totale bedrag dat geïnd zal worden, is de som van het vastgelegde bedrag en de reële waarde van het afdekkingselement dat als actief verantwoord is en dat varieert doorheen de tijd.

De protection forward bond kan worden beschouwd als een 'all-in-one' dekking, wat betekent dat er geen ineffectiviteit is. De wijzigingen in de reële waarde worden opgenomen in een 'kasstroomafdekkingsreserve', een afzonderlijk element van het eigen vermogen, nl. de OCI (Other Comprehensive Income).

Bij de vereffening van de protection forward bonds zullen de gecumuleerde winsten en verliezen in de kasstroomafdekkingsreserve in de resultatenrekening worden verwerkt als een 'herclassificatieaanpassing'.

➤ **Forward Swap**

Een termijncontract op renteswaps is een renteswap waarvan de startdatum zich in de toekomst situeert.

De P&V Groep heeft de mogelijkheid om termijncontracten op renteswaps te bestemmen als een kasstroom-afdekkingsinstrument onder de volgende voorwaarden. Het doel van deze afdekking moet het garanderen van het rendement van een toekomstige herinvestering zijn en de verbintenis om op het einde van het termijncontract van de renteswap een vastrentend actief aan te kopen met eenzelfde looptijd als deze renteswap. De P&V Groep heeft een investeringspolitiek dat als gevolg heeft dat op regelmatige basis obligaties aangekocht worden die aan deze voorwaarde voldoen en dusdanig hoogstwaarschijnlijk ook aan deze toekomstige transacties kan voldoen. (vb. aankoop vastrentende obligaties). Het afgedekte risico is het risico op de vaste rente-schommelingen waarop de Groep in de toekomst zou kunnen investeren. De ineffectiviteit – moet berekend worden omwille van de tegenpartijrisico – CVA en of DVA – op renteswaps, gedurende de hele levensduur, en moet opgenomen worden in de resultatenrekening.

Op het moment dat het derivaat effectief wordt (op eindvervaldag), worden bedragen die opgenomen zijn in de cash flow hedge reserve (OCI) overgeboekt van het eigen vermogen naar de winst of het verlies als een herclassificatie in dezelfde periode of perioden waarin de afgedekte verwachte transactie de winst of verliesrekeningen beïnvloedt (met andere woorden over de looptijd van de aangekochte obligatie). Indien de kasstroomafdekking voor het einde van de vervaldatum verkocht wordt, moeten de gecumuleerde bedragen in de cash flow hedge reserve verwerkt worden in het resultaat.

Salderen van de financiële activa

De financiële activa en passiva worden gesaldeerd en het nettobedrag wordt in de geconsolideerde jaarrekeningen gepresenteerd als en alleen als er een in rechte afdwingbaar recht is om de geboekte bedragen te salderen en als het voornemen bestaat om hetzij de passiva op netto basis af te wikkelen, hetzij de activa te realiseren op hetzelfde moment dat de passiva worden afgewikkeld. Opbrengsten en kosten worden niet gesaldeerd in de geconsolideerde resultatenrekening, tenzij dat toegelaten of vereist is volgens een boekhoudnorm of interpretatie zoals specifiek vermeld in de boekhoudregels van de P&V Groep.

Reële waarde van financiële instrumenten

De reële waarde van financiële instrumenten die actief op de financiële markt verhandeld worden, wordt bepaald op grond van de genoteerde biedkoers voor de activa en de genoteerde vraagprijs voor de passiva bij het sluiten van de markten op de sluitingsdag, zonder enige aftrek wegens transactiekosten.

Voor de financiële markten waarvoor er geen actieve markt is, wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de toepasselijke waarderingstechnieken.

Die technieken omvatten de verdiscontering van de kasstromen, de vergelijking met soortgelijke instrumenten waarvoor er waarneembare marktprijzen bestaan, de modellen voor het vaststellen van de prijzen van opties, de kredietmodellen en andere relevante waarderingmethoden. Sommige financiële instrumenten worden aan de hand van waarderingstechnieken tegen reële waarde geboekt omdat er geen marktverrichtingen of marktgegevens beschikbaar zijn. De reële waarde wordt bepaald aan de hand van een waarderingmodel dat getoetst werd aan de hand van de prijzen of gegevens van reële marktverrichtingen en aan de hand van de meest toepasselijke hypothesen die de beste raming van de P&V Groep vertegenwoordigen. De modellen worden aangepast om het verschil te weerspiegelen tussen de bied- en vraagprijs, alsook de kostprijs voor het afwikkelen van de transactie, het kredietrisico van de tegenpartij, de liquiditeitsmarge en de limieten van het model. De winsten en verliezen die berekend worden wanneer dergelijke instrumenten voor de eerste maal geboekt worden (Day 1 profit) worden uitgesteld en enkel opgenomen als de gegevens waarneembaar zijn of bij het niet langer opnemen van het instrument in de balans.

Voor de techniek van de verdisconteerde kasstromen, steunen de toekomstige kasstromen op de beste ramingen van de koers en is de gebruikte discontovoet een marktrente die gekoppeld is aan soortgelijke instrumenten. De reële waarde van deposito's tegen variabele rente en de daggeldrente met kredietinstellingen is gelijk aan de boekwaarde. De boekwaarde is de historische kostprijs van het deposito vermeerderd met de opgelopen rente. De reële waarde van vastrentende deposito's wordt geraamd aan de hand van de techniek van de verdisconteerde kasstromen.

De verwachte kasstromen worden verdisconteerd tegen de huidige markttrente voor soortgelijke instrumenten op de sluitingsdatum.

Als de reële waarde niet betrouwbaar gemeten kan worden, worden die financiële instrumenten gemeten tegen de kostprijs, zijnde de reële waarde van de vergoeding betaald voor de aankoop van die beleggingen en het bedrag ontvangen om het financiële passief uit te geven. Alle transactiekosten die rechtstreeks toe te wijzen zijn aan de aankoop zijn eveneens vermeld in de investeringskosten.

XIV.B.3 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de aanschaffings- of fabricagekosten, na aftrek van de gecumuleerde afschrijvingen en/of eventueel de gecumuleerde waardeverminderingverliezen.

Als belangrijke componenten van het materiële vaste actief regelmatig vervangen moeten worden, verantwoordt de P&V Groep die componenten als individuele activa met een specifieke gebruiksduur en afschrijvingstermijn. Alle onderhouds- en herstellingskosten worden als lasten geboekt wanneer ze gemaakt worden.

De afschrijvingen worden berekend op een lineaire basis en over een periode die afhangt van de geraamde gebruiksduur van de activa en dit als volgt:

📊 Gebouwen: tussen 10 en 40 jaar aan de hand van de componentgerichte benadering;

- Terreinen
- Structurele werken
- Speciale technieken
- Afwerking

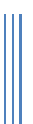
📊 Materiële vaste activa: tussen 3 en 10 jaar.

Een component van een materieel vast actief en elk wezenlijk deel initieel in de balans opgenomen, wordt van de balans verwijderd op het ogenblik van hun vervreemding of indien er geen toekomstige economische voordelen meer te verwachten zijn van het gebruik of de vervreemding ervan. Een eventuele winst of verlies voortvloeiend uit het niet meer opnemen van het actief (berekend als het verschil tussen de netto-opbrengst van de vervreemding en de boekwaarde van het actief) wordt opgenomen in de resultatenrekening van het jaar waarin het actief niet meer opgenomen wordt.

De restwaarde van het actief, de gebruiksduur en de gebruikte afschrijvingsmethode worden op elke jaarlijkse afsluitingsdatum bestudeerd en eventueel toekomstgericht aangepast.

XIV.B.4 Vastgoedbeleggingen

Vastgoedbeleggingen zijn onroerende goederen die aangehouden worden om er huur uit te halen en/of de waarde van het geïnvesteerde kapitaal te valoriseren. De gebouwen aangehouden in het kader van een financiële lease worden beschouwd als vastgoedbeleggingen wanneer voldaan is aan de definitie van een vastgoedbelegging en als ze zijn opgenomen alsof het een financiële lease contract zou zijn.

Vastgoedbeleggingen worden initieel gewaardeerd tegen hun kostprijs, transactiekosten inbegrepen. De transactiekosten omvatten de mutatierechten, juridische erelonen en initiële huurcommissies om het gebouw in de toestand te brengen die nodig is om de gewenste bedrijfsvoering mogelijk te maken. De boekwaarde omvat de vervangingskosten van een bestaand deel van een vastgoedbelegging op het moment dat die kosten gemaakt worden, op voorwaarde dat aan de boekingscriteria is voldaan, en sluit de courante onderhoudskosten van een vastgoedbelegging uit.

Na de initiële opname worden vastgoedbeleggingen gepresenteerd tegen reële waarde als weerspiegeling van de marktomstandigheden op de datum van de jaarrekening. Een winst of verlies als gevolg van een variatie in de reële waarde van een vastgoedbelegging wordt in de resultatenrekening geboekt in de periode tijdens dewelke de variatie zich voordeed.

De vastgoedbelegging wordt niet langer in de balans opgenomen wanneer ze buiten gebruik gesteld wordt of bij permanente vervreemding en wanneer de verkoop ervan geen enkel toekomstig economisch voordeel meer genereert. De winsten of verliezen die voortvloeien uit de buitengebruikstelling of vervreemding van een vastgoedbelegging moeten in de resultatenrekening worden geboekt in de periode dat de buitengebruikstelling of vervreemding plaatsvindt.

De winsten of verliezen die voortvloeien uit de vervreemding van een vastgoedbelegging moeten worden bepaald als het verschil tussen de netto-opbrengsten van de vervreemding en de boekwaarde van het actief in de volledige jaarrekening van de vorige perioden.

Overdrachten naar de categorie vastgoedbeleggingen kunnen alleen gebeuren als er een wijziging van gebruik is die benadrukt wordt door het einde van het eigen gebruik of de aanvang van een operationele lease. Voor een overdracht van de categorie 'vastgoedbeleggingen' naar de categorie 'vastgoed voor eigen gebruik' is de veronderstelde kostprijs voor de latere verwerking gelijk aan de reële waarde op het moment van de wijziging van het gebruik. Als een vastgoed voor eigen gebruik een vastgoedbelegging wordt, zal de P&V Groep dit bezit, tot de datum van wijziging van het gebruik, verwerken in overeenstemming met de regels met betrekking tot materiële vaste activa omschreven in de boekhoudregel 'Materiële vaste activa'.

XIV.B.5 Immateriële vaste activa

Initiële opname

De afzonderlijk verworven immateriële vaste activa worden initieel opgenomen tegen hun kostprijs. De kostprijs van immateriële vaste activa verworven in het kader van bedrijfscombinaties is gelijk aan de reële waarde op de aanschaffingsdatum.

De intern gegenereerde immateriële vaste activa in overeenstemming met de kapitalisatiecriteria van IAS 38 worden enkel gekapitaliseerd ter waarde van hun ontwikkelingskosten. De ontwikkelingskosten met betrekking tot een project moeten worden verwerkt als immaterieel vast actief als de P&V Groep het volgende kan aantonen:

- De technische haalbaarheid nodig voor de afwerking van het immaterieel vast actief met het oog op ingebruikname of verkoop;
- Het voornemen om het immaterieel vast actief af te werken en het vermogen om het te gebruiken of te verkopen;

- ✚ De manier waarop het immaterieel vast actief vermoedelijke toekomstige economische voordelen zal genereren;
- ✚ De beschikbaarheid van middelen om de ontwikkeling af te werken;
- ✚ Het vermogen om op betrouwbare wijze de uitgaven te ramen die toe te schrijven zijn aan het immaterieel vast actief tijdens de ontwikkeling ervan.

Zo niet worden de uitgaven gepresenteerd in de resultatenrekening van het jaar waarin ze gemaakt worden. Onderzoekskosten worden altijd als lasten geboekt op het moment dat ze gemaakt worden.

Afschrijving

Na de initiële opname moet een immaterieel vast actief tegen de kostprijs verminderd met de gecumuleerde afschrijvingen en eventueel de gecumuleerde bijzondere waardeverminderingen worden geboekt.

De afschrijving van het actief start op het moment dat de ontwikkeling voltooid is en het actief klaar is voor gebruik. Het wordt afgeschreven over zijn gebruiksduur.

Gebruiksduren en bijzondere waardevermindering

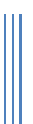
De gebruiksduur van een immaterieel vast actief kan bepaald of onbepaald zijn.

Immateriële vaste activa waarvan de gebruiksduur bepaald is, worden over de economische duur afgeschreven en zijn onderworpen aan waardeverminderingstests wanneer er een aanwijzing is dat het immateriële vaste actief in waarde kan verminderen. In geval van immateriële vaste activa waarvan de gebruiksduur bepaald is, moeten de afschrijvingsperiode en -methode op zijn minst worden herzien bij afsluiting van elk boekjaar.

Wijzigingen in de geschatte gebruiksduur of in het verwachte gebruikspatroon van de toekomstige economische voordelen van afschrijfbaar activa worden verwerkt door de afschrijvingsduur of -methode dienovereenkomstig te corrigeren en worden behandeld als wijzigingen in de schattingen.

De voorziene afschrijvingsuitgaven van immateriële vaste activa met een bepaalde gebruiksduur worden verwerkt in een kostenrekening die overeenstemt met de categorie van het actief in kwestie.

De immateriële vaste activa waarvan de gebruiksduur onbepaald is, worden niet afgeschreven, maar zijn elk jaar het voorwerp van een waardeverminderingstest, hetzij op individuele basis, hetzij op het vlak van de kasstroomgenererende eenheid. De gebruiksduur van een immaterieel vast actief dat niet afgeschreven wordt, moet in elke periode worden herbekeken om te bepalen of de gebeurtenissen en omstandigheden nog altijd de beoordeling van onbepaalde gebruiksduur met betrekking tot het actief rechtvaardigen. Is dat niet het geval, dan gebeurt de wijziging van een onbepaalde gebruiksduur naar een bepaalde gebruiksduur toekomstgericht.

Niet langer in de balans opnemen van een immaterieel vast actief

De winsten of verliezen die voortvloeien uit het niet langer in de balans opnemen van een immaterieel vast actief moeten worden bepaald als het verschil tussen de netto-opbrengsten bij vervreemding en de boekwaarde van het actief. Ze moeten in de resultatenrekening worden geboekt op het ogenblik dat het actief niet langer in de balans wordt opgenomen.

➤ Licenties

Gebruikslicenties met betrekking tot intellectuele eigendom worden toegestaan voor perioden die schommelen tussen vijf en tien jaar afhankelijk van de desbetreffende licentie. De licenties omvatten een optie tot verlenging als de P&V Groep voldoet aan de licentievoorwaarden en kunnen door de P&V Groep worden verlengd tegen een beperkte tot zelfs geen kostprijs. Die licenties worden bijgevolg beschouwd als licenties met een onbepaalde gebruiksduur.

XIV.B.6 Bijzondere waardevermindering van activa

Initiële opname

De P&V Groep moet op elke verslaggevingsdatum nagaan of er enige aanwijzing is van een bijzondere waardevermindering van een actief. Als er een dergelijke aanwijzing is of als een jaarlijkse waardeverminderingstest nodig blijkt te zijn voor een bepaald actief, dan zal de P&V Groep overgaan tot het schatten van de realiseerbare waarde van het actief. De realiseerbare waarde van een actief of van een kasstroomgenererende eenheid (KGE of CGU) is de hoogste waarde tussen de reële waarde minus de verkoopkosten en de bedrijfswaarde.

Ze wordt bepaald voor een individueel actief, tenzij het actief geen instroom van kasmiddelen genereert die in ruime mate onafhankelijk is van de kasmiddelen gegenereerd door andere activa of groepen van activa. Wanneer de boekwaarde van een actief of KGE hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt het actief beschouwd als een actief dat een bijzondere waardevermindering onderging en wordt de waarde teruggebracht tot de realiseerbare waarde. Om de bedrijfswaarde te bepalen, worden de verwachte toekomstige kasstromen verdisconteerd tegen een tarief, voor belastingen, die de huidige marktbeoordelingen van de tijdswaarde van geld en de specifieke risico's van het actief weerspiegelt. Om de reële waarde min de verkoopkosten te bepalen, wordt rekening gehouden met recente verrichtingen op de markt (als die beschikbaar zijn). Indien geen enkele verrichting van dat type geïdentificeerd kan worden, zal een passend waarderingmodel worden gebruikt. Die berekeningen worden bevestigd door een veelvoud aan waarderingen, door koersen van beursgenoteerde aandelen of door andere beschikbare indicatoren van de reële waarde.

De P&V Groep baseert haar berekening van de bijzondere waardevermindering op gedetailleerde begrotingen en projecties die voor elke KGE van de P&V Groep afzonderlijk opgesteld worden en waaraan de individuele activa worden toegewezen. Die begrotingen en projecties dekken doorgaans een periode van drie jaar. In geval van een langere periode wordt het groeicijfer op lange termijn berekend en toegepast om de toekomstige kasstromen na het vijfde jaar te ramen.

De waardeverminderingverliezen op de voortgezette activiteiten worden in de resultatenrekening opgenomen in de kostencategorieën die betrekking hebben op de functie van het in waarde verminderde actief.

Voor de andere activa dan goodwill wordt op elke verslaggevingsdatum nagegaan of er een aanwijzing is of een eerder geboekt waardevermindingsverlies mogelijks niet meer bestaat of is verminderd. Zijn er dergelijke aanwijzingen, dan zal de P&V Groep het realiseerbare bedrag van het actief of de kasstroomgenererende eenheid waarderen. Een waardevermindingsverlies dat geboekt werd in voorgaande periodes moet worden opgenomen als en alleen als er een wijziging plaatsvond in de ramingen die gebruikt werden om de realiseerbare waarde van het actief sinds de laatste boeking van een waardevermindingsverlies te bepalen. De terugneming is beperkt zodat de boekwaarde van het actief niet hoger is dan de realiseerbare waarde en ook niet hoger dan de boekwaarde die (na afschrijvingen) zou zijn bepaald indien er geen waardevermindingsverlies voor het actief geboekt zou zijn geweest in de loop van de voorgaande boekjaren. Die terugneming wordt in de resultatenrekening opgenomen.

Bij de waardering van de bijzondere waardevermindering van bepaalde specifieke activa worden tevens de volgende criteria toegepast:

➤ **Goodwill**

De goodwill wordt jaarlijks onderworpen aan waardeverminderingstests, of wanneer omstandigheden erop wijzen dat de boekwaarde in waarde verminderd zou kunnen zijn. Voor de goodwill wordt de bijzondere waardevermindering bepaald door een waardering van de realiseerbare waarde van elke kasstroomgenererende eenheid (of groep van kasstroomgenererende eenheden) waarop de goodwill betrekking heeft. Wanneer de realiseerbare waarde van de kasstroomgenererende eenheid lager is dan de boekwaarde wordt een waardevermindingsverlies geboekt. De waardeverminderingverliezen met betrekking tot de goodwill kunnen niet het voorwerp zijn van een terugneming in toekomstige periodes.

➤ **Immateriële vaste activa**

De immateriële vaste activa waarvan de gebruiksduur onbepaald is, zijn elk jaar het voorwerp van een waardeverminderingstest: hetzij op individuele basis, hetzij op het vlak van de kasstroomgenererende eenheid en wanneer de omstandigheden erop wijzen dat de boekwaarde een waardevermindingsverlies zou kunnen hebben geleden.

XIV.B.7 Leaseovereenkomsten

P&V als lessee

De financiële leases die tot doel hebben om aan de P&V Groep nagenoeg alle risico's en voordelen eigen aan de eigendom van een geleased actief over te dragen, worden bij aanvang van de leaseovereenkomst tegen reële waarde van het geleased goed geboekt, of als die reële waarde lager is, tegen de geactualiseerde waarde van de minimale betalingen in verband met de lease. De betalingen in verband met de lease moeten worden verdeeld over de financiële lasten en de afschrijving van het saldo van de schuld teneinde op het passief tot een constante periodieke rente op het schuldsaldo te komen. De financiële lasten worden rechtstreeks in de resultatenrekening opgenomen onder de rubriek 'Financiële lasten'.

De activa verworven in het kader van financiële leases worden afgeschreven over de gebruiksduur van het actief. Als er echter geen redelijke zekerheid is dat de P&V Groep aan het einde van de leaseovereenkomst eigenaar zal worden van het actief, moet het actief volledig worden afgeschreven op basis van de kortste duur tussen de gebruiksduur van het actief en de duur van de leaseovereenkomst.

Leaseovereenkomsten die niet tot doel hebben om aan de P&V Groep nagenoeg alle risico's en voordelen eigen aan de eigendom van een geleased actief over te dragen, worden beschouwd als operationele leases. De betalingen in verband met operationele leases worden in de resultatenrekening als lasten geboekt en lineair gespreid over de volledige duur van de leaseovereenkomst. De voorwaardelijke leasebetalingen worden tijdens de periode dat ze gedaan worden als lasten geboekt.

P&V als lessor

Leaseovereenkomsten aan de hand waarvan de P&V Groep niet nagenoeg alle risico's en voordelen eigen aan de eigendom van een geleased actief overdraagt, worden beschouwd als operationele leases. De initiële directe kosten gemaakt bij de onderhandeling en de invoering van de operationele lease worden aan de boekwaarde van het geleased actief toegevoegd en op dezelfde basis als de lease-inkomsten geboekt over de duur van de overeenkomst.

De voorwaardelijke leasebetalingen worden in de periode waarin ze ontvangen worden als inkomsten geboekt.

XIV.B.8 Consolidatie – consolidatiekring en aanverwante principes

Consolidatiebasis

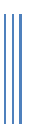
De dochterondernemingen worden geconsolideerd via globale integratie op de overnamedatum, met name de datum waarop de zeggenschap over de dochterondernemingen wordt overgedragen aan P&V, en worden uit de consolidatiekring gehaald op de datum dat de P&V Groep niet langer zeggenschap heeft over de dochteronderneming. De jaarrekeningen van de dochterondernemingen worden voor dezelfde verslaggevingsperiode als die van P&V opgesteld, waarbij uniforme boekhoudregels worden toegepast. Alle saldi, intragroeptransacties, latente opbrengsten en lasten die voortvloeien uit intragroeptransacties en de intragroepdividenden worden volledig geëlimineerd.

De verliezen van een dochteronderneming zijn toewijsbaar aan de deelnemingen die geen zeggenschap verlenen, ook al uit zich dat in een deficitair saldo.

Een verandering in het percentage van deelneming (zonder verlies van zeggenschap) in een dochteronderneming moet worden geboekt als een verrichting die betrekking heeft op het eigen vermogen.

Indien P&V de zeggenschap over een dochteronderneming verliest:

- ✚ Neemt ze de activa (inclusief alle goodwill) en passiva van de dochteronderneming, de boekwaarde van elke deelneming die geen zeggenschap verleent, alsook het gecumuleerde bedrag van de omrekeningsverschillen in het eigen vermogen niet langer op in de balans;
- ✚ Boekt ze de reële waarde van de ontvangen vergoeding en elke behouden deelneming;
- ✚ Boekt ze elk overschot of tekort in het nettoresultaat;

- ✚ Herclassificeert ze de elementen die in verband met de deelneming eerder opgenomen werden in niet-gerealiseerde resultaten in het nettoresultaat of rechtstreeks in de niet-uitgekeerde resultaten.

Deelneming in een geassocieerde onderneming

De deelneming van de P&V Groep in een geassocieerde onderneming wordt geboekt volgens de methode van vermogensmutatie. Een geassocieerde onderneming is een onderneming waarin de P&V Groep invloed van betekenis heeft. Volgens de vermogensmutatiemethode wordt de deelneming in een geassocieerde onderneming initieel opgenomen tegen de kostprijs, vermeerderd met de variaties, na overname, in het aandeel van het netto actief van de geassocieerde onderneming in het bezit van de P&V Groep. De goodwill in verband met de geassocieerde onderneming wordt meegerekend in de boekwaarde van de deelneming. De afschrijving van die goodwill is echter niet toegestaan en de goodwill kan niet individueel worden onderworpen aan een waardeverminderingstest.

De resultatenrekening weerspiegelt het aandeel van de P&V Groep in de resultaten van de geassocieerde onderneming. Wanneer een wijziging rechtstreeks in het eigen vermogen van een geassocieerde onderneming geboekt werd, boekt de P&V Groep haar aandeel in elke wijziging en verschaft ze de overeenkomstige informatie in de tabel van de variatie van het eigen vermogen.

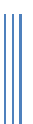
De niet-gerealiseerde winsten of verliezen die voortvloeien uit transacties tussen de P&V Groep en de geassocieerde onderneming worden geëlimineerd ten belope van de deelneming van de P&V Groep in de geassocieerde onderneming.

Het aandeel van de winst van een geassocieerde onderneming wordt weergegeven in de resultatenrekening. Het betreft de winst die uitkeerbaar is aan de aandeelhouders van de geassocieerde onderneming, wat maakt dat die winst beschouwd wordt als winst na belastingen en deelneming die geen zeggenschap geeft binnen de dochterondernemingen van de geassocieerde onderneming.

De rekeningen van de geassocieerde onderneming worden opgesteld voor dezelfde verslaggevingsperiode als die van de P&V Groep. Desgevallend wordt overgegaan tot correcties om ervoor te zorgen dat de toegepaste boekhoudmethoden conform zijn met die van de P&V Groep.

Na toepassing van de vermogensmutatiemethode bepaalt de P&V Groep of op de deelneming van de P&V Groep in de geassocieerde onderneming een bijkomend waardeverminderverslies opgenomen moet worden. De P&V Groep bepaalt op elke afsluitingsdatum of er objectieve aanwijzingen zijn dat de deelneming in de geassocieerde onderneming in waarde verminderd is. Zo ja, dan berekent de P&V Groep het bedrag van de bijzondere waardevermindering als het verschil tussen het realiseerbare bedrag van de geassocieerde onderneming en de boekwaarde en boekt ze dat bedrag in de resultatenrekening onder 'Resultaat van een geassocieerde onderneming'.

Indien de P&V Groep haar invloed van betekenis op een geassocieerde onderneming verliest, moet ze elke eventueel behouden deelneming tegen reële waarde waarderen en boeken. Elk verschil tussen de boekwaarde van de geassocieerde onderneming bij verlies van invloed van betekenis en de reële waarde van de behouden deelneming en de verwachte winsten van de overdracht wordt in het resultaat geboekt.

Deelneming in een joint venture

P&V heeft een deelneming in een joint venture, die een entiteit is waarop gezamenlijk zeggenschap wordt uitgeoefend. Een overeenkomst gesloten tussen de deelnemers in de joint venture bepaalt de gezamenlijke zeggenschap over de economische activiteit van de entiteit. P&V verwerkt haar deelneming in de joint venture aan de hand van de methode van vermogensmutatie.

Een deelnemer in een joint venture mag de vermogensmutatie niet meer gebruiken vanaf de datum dat hij geen gezamenlijke zeggenschap meer heeft over een entiteit waarover gezamenlijke zeggenschap wordt uitgeoefend. Bij verlies van de gezamenlijke zeggenschap waardeert en boekt de P&V Groep haar resterende deelneming tegen reële waarde. Elk verschil tussen de boekwaarde van de oude joint venture bij verlies van de gezamenlijke zeggenschap en de reële waarde van de behouden deelneming en de verwachte opbrengsten van de overdracht wordt in het resultaat geboekt.

XIV.B.9 Personeelsvoordelen

Voordelen op korte termijn

De voordelen op korte termijn worden in de boekhouding opgenomen wanneer een werknemer diensten verleend heeft in ruil voor die voordelen.

Vergoedingen na uitdiensttreding

De vergoedingen na uitdiensttreding worden geclassificeerd onder de toegezegde bijdragenregelingen of onder de toegezegd pensioenregelingen.

Toegezegde bijdragenregelingen De bijdrage die betaald moet worden in het kader van toegezegde bijdragenregelingen staat in verhouding tot de door de medewerkers aan de entiteit verleende diensten en wordt opgenomen als 'personeelskosten'. De niet-betaalde bijdragen worden opgenomen als een verplichting.

Elke vergoeding na uitdiensttreding dat niet voldoet aan de voorwaarden om te worden opgenomen onder de toegezegde bijdragenregelingen zal worden geclassificeerd onder de toegezegd pensioenregelingen.

➤ *Toegezegd pensioenregelingen*

De netto verplichting die in de jaarrekeningen opgenomen wordt, is de huidige waarde van de verplichting in verband met de prestaties verminderd met de waarde van de activa in het stelsel.

Om de huidige waarde van de verplichtingen in verband met vergoedingen na uitdiensttreding en de overeenkomstige kostprijs van de tijdens de periode verleende diensten te waarderen, moet een methode van actuariële waardering worden toegepast, moeten de rechten op prestaties aan de dienstperiodes worden toegewezen en moeten actuariële hypothesen worden gemaakt. Wanneer ze de contante waarde van de brutoverplichting uit hoofde van toegezegde pensioenrechten, de kostprijs in overeenstemming met de tijdens de periode verleende diensten en eventueel de kosten van verstreken diensttijd bepaalt, moet de entiteit de vergoedingen toewijzen aan de dienstperiodes volgens de formule voor de berekening van de vergoedingen vastgesteld volgens de regeling.

De kosten van verstreken diensttijd wijzen op de schommeling van de huidige waarde van de verplichting uit hoofde van toegezegde pensioenrechten voor de diensten verleend door de personeelsleden tijdens vorige perioden, voortvloeiend uit de invoering van vergoedingen na uitdiensttreding of andere vergoedingen op lange termijn of wijzigingen aangebracht aan die vergoedingen tijdens de periode in kwestie.

De kosten van verstreken diensttijd worden ten vroegste als kost geboekt:

- Vanaf het moment van de hervorming of vermindering van de regeling;

en

- Vanaf het moment dat de entiteit de eraan verwante herstructureringskosten of ontslagvergoedingen opneemt.

De activa van de regeling zijn activa die gehouden worden door een pensioenfonds op lange termijn of in aanmerking komende verzekeringscontracten. De reële waarde is gebaseerd op de informatie van de marktprijzen, en in geval van effecten op de gepubliceerde biedkoers. De waarde van elk verantwoord actief in de toegezegd pensioenregelingen is beperkt tot de som van de kosten van verstreken diensttijd en de huidige waarde van alle beschikbare economische voordelen, in de vorm van terugbetalingen door de regeling of in de vorm van verminderingen van toekomstige bijdragen aan de regeling.

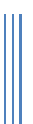
De kosten van de diensten en de netto rentes worden opgenomen als verliezen en winsten. De actuariële winsten en verliezen voor de toegezegd pensioenregelingen en andere herwaarderingen van de nettoverplichting uit hoofde van toegezegde pensioenrechten worden integraal opgenomen tijdens de periode waarin ze gepresenteerd worden als niet-gerealiseerde resultaten. Dergelijke herwaarderingen worden ook onmiddellijk opgenomen als boekhoudkundige reserves en worden niet geherclassificeerd als verliezen en winsten in latere periodes.

➤ **Ontslagvergoedingen**

Ontslagvergoedingen zijn personeelsvergoedingen die betaald moeten worden als gevolg van de beslissing van de entiteit om de arbeidsovereenkomst van het personeelslid te verbreken voor de normale pensioenleeftijd; of de beslissing van het personeelslid om vrijwillig te vertrekken in ruil voor die vergoeding. De ontslagvergoedingen worden ten vroegste opgenomen tussen het moment dat de entiteit niet langer kan weigeren om de vergoeding toe te kennen; of het moment dat de entiteit de kosten van een herstructurering, die de betaling van ontslagvergoedingen impliceert, boekt.

➤ **Andere vergoedingen op lange termijn**

De andere vergoedingen op lange termijn zijn vergoedingen die aan de actieve werknemers aangeboden worden en die niet vallen onder de categorieën van vergoedingen op korte termijn, ontslagvergoeding of vergoedingen na uitdiensttreding. De andere vergoedingen op lange termijn worden op dezelfde manier als de vergoedingen na uitdiensttreding gemeten en geboekt. Elke wijziging in de nettoverplichting wordt in de resultatenrekening opgenomen.

XIV.B.10 Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa

Opname

De voorzieningen worden geboekt wanneer de P&V Groep een bestaande (juridische of impliciete) verplichting heeft die voortvloeit uit gebeurtenissen in het verleden waarvan de afwikkeling van de verplichting naar verwachting resulteert in een uitstroom uit de entiteit van middelen die economische voordelen in zich bergen en het bedrag van de verplichting op betrouwbare wijze kan worden geschat. Wanneer verwacht wordt dat de volledige of een deel van de voorziening aan P&V terugbetaald zal worden, moet de terugbetaling worden geboekt als de entiteit bijna zeker is die terugbetaling te krijgen.

Waardering

Het bedrag van de voorziening moet de best mogelijke schatting zijn (best estimate) van de uitgaven die vereist zijn om de bestaande verplichting op de balansdatum af te wikkelen. De best mogelijke schatting is het bedrag dat een entiteit redelijkerwijs zou moeten betalen om een verplichting op de balansdatum af te wikkelen of om de verplichting op diezelfde datum over te dragen aan een derde partij. Wanneer het effect van de tijdwaarde van geld aanzienlijk is, worden de voorzieningen bepaald aan de hand van een discontovoet voor belastingen die eventueel de risico's verbonden aan de verplichting weerspiegelt.

Op elke afsluitingsdatum zal de voorziening worden herzien en aangepast om de best mogelijke schatting op die datum te weerspiegelen van het bedrag dat nodig is om de overeenkomstige verplichting af te wikkelen. Indien de uitstroom van middelen niet meer waarschijnlijk is, moet de voorziening worden omgekeerd.

XIV.B.11 Winstbelastingen

Actuele belasting

De over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare belastingverplichtingen of -vorderingen worden gewaardeerd tegen het bedrag dan men verwacht te betalen of te ontvangen van de belastingadministratie. De aanslagvoeten en de fiscale regelingen die gebruikt worden om die bedragen te bepalen, zijn diegene die in de landen waar de P&V Groep actief is en belastbare inkomsten genereert ingevoerd of zo goed als ingevoerd zijn op de afsluitingsdatum.

De actuele belasting die betrekking heeft op elementen die geboekt werden hetzij in niet-gerealiseerde resultaten, hetzij rechtstreeks in het eigen vermogen, zal worden geboekt in de niet-gerealiseerde resultaten of in het eigen vermogen, en niet in de resultatenrekening.

Uitgestelde belasting

De uitgestelde belasting wordt geboekt volgens de methode van de variabele overdracht voor de tijdelijke verschillen die op de afsluitingsdatum bestaan tussen enerzijds de belastbare grondslag van de activa en passiva en anderzijds hun boekwaarde in de balans.

Een uitgestelde belastingverplichting moet voor alle belastbare tijdelijke verschillen worden geboekt, behalve:

- ✚ Wanneer de uitgestelde belastingverplichting gegenereerd wordt door de initiële opname van de goodwill of de initiële opname van een actief of een passief in een transactie die geen bedrijfscombinatie is en op het moment van de transactie geen invloed heeft op de boekhoudkundige winst noch de belastbare winst (of het belastingverlies);
- ✚ Voor de belastbare tijdelijke verschillen in verband met deelnemingen in dochterondernemingen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures, wanneer een controle van de vervaldag van afwikkeling van de tijdelijke verschillen mogelijk is en het waarschijnlijk is dat het tijdelijke verschil in de nabije toekomst niet zal worden afgewikkeld.

Er moet een uitgestelde belastingvordering worden geboekt voor alle aftrekbare tijdelijke verschillen, overdrachten van belastingverliezen of niet-opgenomen belastingkredieten voor zover de kans bestaat dat er een belastbare winst beschikbaar zal zijn waarop die aftrekbare tijdelijke verschillen, overdrachten van belastingverschillen en niet-opgenomen belastingkredieten aangerekend kunnen worden, behalve:

- ✚ Wanneer de uitgestelde belastingvordering in verband met het aftrekbare tijdelijke verschil gegenereerd wordt door de initiële opname van een actief of een passief in een transactie die geen bedrijfscombinatie is en op het moment van de transactie geen invloed heeft op de boekhoudkundige winst noch de belastbare winst (of het belastingverlies);
- ✚ Voor de aftrekbare tijdelijke verschillen in verband met deelnemingen in dochterondernemingen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures wordt de uitgestelde belastingvordering enkel geboekt voor zover de kans bestaat dat het tijdelijke verschil in een nabije toekomst afgewikkeld zal worden en er een belastbare winst beschikbaar zal zijn waarop het tijdelijke verschil aangerekend kan worden.

De boekwaarde van een uitgestelde belastingvordering moet worden herzien op elke afsluitingsdatum en worden verminderd voor zover het niet meer waarschijnlijk is dat een voldoende belastbare winst toelaat om geheel of gedeeltelijk te profiteren van het voordeel van die activa. De niet-geboekte uitgestelde belastingvorderingen worden opnieuw gewaardeerd op elke afsluitingsdatum en worden geboekt voor zover het waarschijnlijk is geworden dat een toekomstige belastbare winst zal toelaten om ze in te vorderen.

De uitgestelde belastingverplichtingen en -vorderingen worden gewaardeerd tegen de aanslagvoet die naar verwachting van toepassing zal zijn tijdens het boekjaar waarin het actief gerealiseerd wordt of de verplichting afgewikkeld wordt, en dat op grond van de belastinggrondslagen (en belastingreglementeringen) die op de balansdatum ingevoerd of zo goed als ingevoerd zijn.

De uitgestelde belasting met betrekking tot de elementen geboekt buiten het resultaat wordt buiten het resultaat opgenomen. De elementen van de uitgestelde belastingen worden geboekt in correlatie met de onderliggende transactie, hetzij in niet-gerealiseerde resultaten, hetzij rechtstreeks in het eigen vermogen.

De uitgestelde belastingverplichtingen en -vorderingen worden gesaldeerd als de entiteit een in rechte afdwingbaar recht heeft om de actuele belastingvorderingen te salderen met de actuele belastingverplichtingen en wanneer de uitgestelde belasting betrekking heeft op dezelfde belastbare entiteit en dezelfde belastingadministratie.

XIV.B.12 Informatieverschaffing over verbonden partijen

Een **verbonden partij** is een persoon of entiteit die verbonden is met de entiteit die haar jaarrekening opstelt:

- ✚ (a) een natuurlijke persoon (of nauwe verwant van de natuurlijke persoon) is met de P&V Groep verbonden als die persoon zeggenschap of gezamenlijke zeggenschap uitoefent of een invloed van betekenis heeft op de P&V Groep of behoort tot de managers op sleutelposities in P&V of in haar moedermaatschappij;
- ✚ (b) een entiteit is met P&V verbonden indien zich een van de volgende situaties voordoet:
 - De entiteit en P&V behoren tot dezelfde groep;
 - Een entiteit is een geassocieerde deelneming van de andere entiteit;
 - Beide entiteiten zijn joint ventures van eenzelfde derde;
 - De entiteit is een regeling inzake vergoeding na uitdiensttreding voor de medewerkers van P&V of een entiteit verbonden met P&V;
 - Onder (a) bedoelde persoon oefent zeggenschap uit over de entiteit.

Een **transactie tussen verbonden partijen** is een overdracht van middelen, dienstverleningen of verplichtingen tussen verbonden partijen, ongeacht of hiervoor een prijs in rekening wordt gebracht.

Managers op sleutelposities zijn die personen die bevoegd en verantwoordelijk zijn voor het plannen en sturen van en het uitoefenen van zeggenschap over de activiteiten van de entiteit, hetzij op directe hetzij op indirecte wijze, met inbegrip van elke directeur (bestuurslid of niet) van die entiteit.

Beloning omvat alle personeelsbeloningen (zoals gedefinieerd in IAS 19 Personeelsbeloningen). Personeelsbeloningen zijn alle vormen van vergoedingen die zijn betaald of nog worden betaald of verstrekt door of voor rekening van de entiteit in ruil voor verrichte prestaties ten behoeve van de entiteit. Beloning omvat de op aandelen gebaseerde betalingen.

XIV.B.13 Niet-courante activa aangehouden voor verkoop

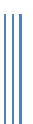
Een niet-courant actief wordt 'aangehouden voor verkoop' wanneer de economische winst van het actief eerder verkregen wordt door de verkoop van het actief dan door het ononderbroken gebruik in de onderneming (toekomstige economische winst).

Dat actief wordt niet meer afgeschreven op voorwaarde dat het niet meer ten dienste staat van de activiteit. Een actief aangehouden voor verkoop wordt gewaardeerd tegen de laagste waarde van:

- ✚ De restwaarde van het goed;
- ✚ De reële waarde van het goed min de verkoopkosten.

Om een goed te classificeren als 'beschikbaar voor verkoop' moeten de volgende criteria zijn vervuld:

- ✚ Het goed moet onmiddellijk beschikbaar en klaar voor verkoop zijn;
- ✚ De verkoop moet zeer waarschijnlijk zijn, wat aangetoond wordt door het feit dat:
 - Het passende managementniveau beslist heeft om het actief te verkopen;

- Er een concreet verkoopprogramma bestaat;
- Het actief te koop gesteld wordt voor een redelijke prijs afhankelijk van de actuele reële waarde;
- De verkoop verwacht wordt binnen twaalf maanden die volgen op de classificatie als 'actief aangehouden voor verkoop'.

Indien de verkoop na die twaalf maanden zou plaatsvinden, neemt dit niet weg dat dit actief (of de groep van activa bestemd voor verkoop) geklasseerd mag blijven als 'actief aangehouden voor verkoop', indien de reden van de vertraging veroorzaakt wordt door gebeurtenissen of omstandigheden buiten de controle van de entiteit en dat er voldoende doorslaggevende elementen zijn dat de entiteit zich blijft inzetten voor zijn plan tot verkoop van het actief.

Dit betreft de volgende omstandigheden en gebeurtenissen :

- ✚ Indien de entiteit redelijkerwijze verwacht dat derden (verschillend van de koper) voorwaarden opleggen aan de overdracht van het actief die de vereiste periode tot het afsluiten van de verkoop verlengen, indien de acties, die nodig zijn om aan deze voorwaarden te voldoen, niet kunnen worden uitgevoerd voordat een vaststaande kooptoezegging kan worden verkregen, maar deze aankoopverbintenis hoogst waarschijnlijk binnen één jaar zal plaatsvinden ;
- ✚ Indien de koper of andere derden onverwachts voorwaarden opleggen aan de overdracht van het actief, dat de nodige maatregelen werden genomen om aan deze voorwaarden het hoofd te bieden en dat deze vertragende factoren tot een gunstige afwikkeling leiden ;
- ✚ Indien zich omstandigheden voordoen gedurende de eerste periode van het jaar, die voorheen als onwaarschijnlijk werden beschouwd, indien de maatschappij de nodige maatregelen heeft getroffen om het hoofd te bieden aan de gewijzigde omstandigheden en indien het actief, gezien de gewijzigde omstandigheden, op actieve wijze aan een redelijke prijs verhandeld werd.

Uitgebreide inhoudsopgave

I	VOORSTELLING VAN DE P&V GROEP	2
I.A	STRUCTUUR VAN DE P&V GROEP	2
I.A.1	<i>PSH</i>	2
I.A.2	<i>Belangrijke participaties</i>	2
I.A.3	<i>Andere participaties</i>	3
I.B	BELANGRIJKSTE CIJFERS PER 31 DECEMBER 2016	4
II	GECONSOLIDEERDE JAARREKENINGEN PER 31 DECEMBER 2016.....	5
II.A	GECONSOLIDEERDE BALANS	6
II.B	GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING	7
II.C	TOESTAND VAN HET GECONSOLIDEERDE TOTALE RESULTAAT	8
II.D	OVERZICHT VAN DE VARIATIES IN HET GECONSOLIDEERDE EIGEN VERMOGEN	9
II.E	TABEL VAN DE GECONSOLIDEERDE KASTROMEN.....	10
II.F	SOLVABILITEITSMARGE	12
III	VERSLAG VAN DE COMMISSARIS OVER DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENINGEN..	13
IV	ACTIVITEITENVERSLAG.....	16
IV.A	RESULTATEN VAN 2016.....	16
IV.B	FINANCIËLE SITUATIE VAN 2016.....	17
V	DOELSTELLINGEN EN BELEID BETREFFENDE RISICOBEEHER	19
V.A	RISICOBEEHERSTRUCTUUR.....	19
V.B	BELANGRIJKSTE RISICO'S EN ONZEKERHEDEN.....	25
VI	TOELICHTINGEN BIJ DE GECONSOLIDEERDE BALANS.....	29
VI.A	CONSOLIDATIEBASIS EN CONSOLIDATIEKRING	29
VI.B	VERBONDEN PARTIJEN	34
VI.C	WAARDERING TEGEN DE MARKTWAARDE	37
VI.D	GOODWILL.....	38
VI.E	IMMATERIËLE VASTE ACTIVA.....	38
VI.F	MATERIËLE VASTE ACTIVA	40
VI.F.1	<i>Gebouwen</i>	41
VI.F.2	<i>Overige</i>	42
VI.G	VASTGOEDBELEGGINGEN	42
VI.H	FINANCIËLE INSTRUMENTEN.....	43
VI.H.1	<i>Waardering</i>	46
VI.H.2	<i>Hiërarchie van de juiste waarden</i>	47
VI.H.3	<i>Beschikbaar voor verkoop en aangehouden tot de vervaldatum</i>	52
VI.H.4	<i>Aandelen, participaties en beveks</i>	56
VI.H.5	<i>Reële waarde via de resultatenrekening</i>	57
VI.H.6	<i>Leningen en vorderingen</i>	58
VI.H.7	<i>Afgeleide financiële instrumenten</i>	58
VI.H.8	<i>Overdrachten van financiële activa</i>	63
VI.I	FINANCIËLE BELEGGINGEN UNIT LINK (TAK 23)	63
VI.J	OVERIGE ACTIVA	64
VI.J.1	<i>Herverzekeringsactiva en verzekeringsvorderingen</i>	64
VI.J.2	<i>Overige vorderingen</i>	65
VI.K	VERHURING EN LEASES	66

VI.K.1	<i>Financiële lease</i>	67
VI.K.2	<i>Operationele lease</i>	67
VI.L	NIET-COURANTE ACTIVA AANGEHOUDEN VOOR VERKOOP EN BEËINDIGDE BEDRIJFSACTIVITEITEN .	68
VI.M	GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN.....	69
VI.N	EIGEN VERMOGEN.....	69
VI.O	TECHNISCHE SCHULDEN EN VERZEKERINGSSCHULDEN.....	70
VI.O.1	<i>Technische voorzieningen</i>	70
VI.O.2	<i>Investeringscontracten</i>	75
VI.O.3	<i>Verzekeringsschulden</i>	77
VI.P	PENSIOENEN EN ANDERE VERPLICHTINGEN.....	78
VI.P.1	<i>Vaste prestaties</i>	78
VI.P.2	<i>Vaste bijdragen</i>	80
VI.P.3	<i>Andere personeelsbeloningen</i>	80
VI.Q	SAMENSTELLING VAN DE UITGESTELDE BELASTINGEN.....	80
VI.R	OVERIGE PASSIVA.....	81
VI.R.1	<i>Spreiding en vervaldagboek van de overige passiva</i>	81
VI.R.2	<i>Detail van de overige schulden</i>	82
VII	TOELICHTINGEN BIJ DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING	84
VII.A	PREMIES.....	84
VII.B	TECHNISCHE KOSTEN.....	85
VII.C	FINANCIËLE OPBRENGSTEN.....	86
VII.D	FINANCIËLE KOSTEN.....	87
VII.E	ADMINISTRATIEVE EN OPERATIONELE KOSTEN.....	88
VII.F	BELASTINGLASTEN/-INKOMSTEN IN DE RESULTATENREKENING.....	88
VII.G	DIVIDENDEN.....	90
VIII	GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM	90
IX	HUMAN RESOURCES	90
X	BESTAAN VAN BIJKANTOREN	90
XI	TEGENSTRIJDIG BELANG	90
XII	VOORWAARDELIJKE ACTIVA EN PASSIVA	91
XIII	ONDERZOEK EN ONTWIKKELING	91
XIV	TOEPASSING VAN DE IFRS-NORMEN BINNEN DE P&V GROEP	91
XIV.A	GRONDSLAGEN VOOR FINANCIËLE VERSLAGGEVING.....	91
XIV.B	SAMENVATTING VAN DE BELANGRIJKSTE BOEKHOUDKUNDIGE AFSPRAKEN.....	93
XIV.B.1	<i>Verzekeringsovereenkomsten en financiële instrumenten met een discretionaire-winstdelingselement</i>	93
XIV.B.2	<i>Financiële instrumenten</i>	94
XIV.B.3	<i>Materiële vaste activa</i>	106
XIV.B.4	<i>Vastgoedbeleggingen</i>	106
XIV.B.5	<i>Immateriële vaste activa</i>	107
XIV.B.6	<i>Bijzondere waardevermindering van activa</i>	109
XIV.B.7	<i>Leaseovereenkomsten</i>	110
XIV.B.8	<i>Consolidatie – consolidatiekring en aanverwante principes</i>	111
XIV.B.9	<i>Personeelsvoordelen</i>	113
XIV.B.10	<i>Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa</i>	115
XIV.B.11	<i>Winstbelastingen</i>	115

<i>XIV.B.12 Informatieverschaffing over verbonden partijen</i>	<i>117</i>
<i>XIV.B.13 Niet-courante activa aangehouden voor verkoop.....</i>	<i>117</i>
UITGEBREIDE INHOUDSOPGAVE	119

